

APPENDICES

Almò per fornire la

A. 1

Innocentius IX, pontifex maximus, Sigismundo III, regi Poloniae, et archiducissae Annae Austriacae

Romae, 30 XI 1591

Ad matrimonium ab iis contrahendum se referens ab impedimento tertii et quarti consanguinitatis gradus eos dispensat et prolem hac unionem nascituram legitimat.

Min.: ASV Sec. Brev. 184 f. 464.

Charissimo in Christo filio nostro Sigismundo Poloniae regi Ill^{ri} et dilectae in Christo filiae nobili mulieri Annae, bonae memoriae Caroli archiducis Austriae natae.

Innocentius papa IX. Charissime fili et dilecta in Christo filia nobilis mulier, salutem etc. Cum sicut accepimus, vos invicem matrimonium contrahere cupiatis, sed quia tertio et quarto consanguinitatis gradu a communi stipite proveniente invicem coniuncti estis, desiderium hoc absque speciali Sedis Apostolicae dispensatione adimplere non potestis, nos huiusmodi matrimonium cum benedictione nostra ad effectum deduci cupientes, vestris in hac parte nobis humiliter porrectis supplicationibus inclinati, vobiscum, ut impedimento tertii et quarti consanguinitatis gradus a communi stipite provenientis huiusmodi ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis caeterisque contrariis quibuscunque non obstantibus matrimonium inter vos publice servata forma Concilii Tridentini contrahere illudque in facie Ecclesiae solemnizare et in eo postmodum remanere libere et licite possitis et valeatis, auctoritate apostolica tenore praesentium dispensamus, prolem exinde suscipiendam legitimam nunciando, distantiam vero tertii respectu quarti gradus huiusmodi non ob stare declaramus. Datum Romae apud S. Petrum etc., die 30 novembris 1591, anno primo.

M[arcellus] Vestrius Barbianus

A. 2

Germanicus Malaspina Clementi VIII, pontifici maximo

Romae^a, 17 II 1592

Accusationes sibi factas, quod tempore, quo munere nuntii apostolici in Regno Neapolitano fungebatur, iurisdictionem ecclesiasticam defendere neglexerit, propulsat et summum pontificem rogat, ut de actionibus suis aequabile et integrum iudicium pronuntiare velit.

Aut.: ADLP F. Aldobr. 27 f. 274-274v, in dorso alia manu praeter alia: Scolpa^b di Ger[mani]co fedele et li negotii da esso publicamente trattati nella nuntiatura di Napoli l'anno 1591.

Non crederò di essere tenuto da la S^{ia} V. per troppo ardito se prostrato a' suoi santissimi piedi per defensione de l'honore et innocentia mia la suplicarò non di gratia, poiché presuporebbe colpa, ma di rigorosa giustitia et a volere suspendere l'intelletto nel condenarmi intorno le imputationi datemi insin tanto che V.B^{ne} tochi con mano la verità, la quale aparirà di manierà, con l'aiuto de Dio, che V.S^{ia} cognoscerà che io ho sempre mantenute le mani monde et conservata la conscientia immacolata in defensione della iurisdictione ecclesiastica, et particolarmente nel Regno di Napoli, come la S^{ia} V. potrà vedere dal scritto che invio a li suoi santissimi piedi¹, quale authenticarò con lettere publiche ad ogni ordine di V.B^{ne}. Et se li principi appresso a' quali son reseduto me hanno amato, la loro benevolentia non è stata convertita da me ad altro uso che a quello del beneficio della Santa Sede, poiché da essi non ho pur voluto accettare lettere di favore non che imbratarmi le mani con intrate o presenti. Se le cose delle quali son imputato causassero danno solamente a la mia persona, potrei con minore dolore dissimulare, ma partendomi da questa corte con opinione d'havere commesso cose tanto brute, non tanto in persona di un prelado quale ha servito in sette carichi publici, ma in quale si voglia altro huomo, vengo a rendermi inhabile per il governo del mio vescovato. Però, B.P., ritorno a suplicarla a volersi chiarire della verità, et conforme a quello che ritroverà o castigarmi o, in evento che io sia inocente, non permetter[e^c] che a torto sia lacerato l'honore mio. Né voglio credere che Dio s[ia^c] di modo adirato meco che essendo io stato chiamato qua dal c[...^c] suo senza alcuna mia manifatura, voglia permettere che da ta[l^c] chiamata ne debba resultare che io in ricompensa de molte fatiche ne riporti tanto danno ne la reputatione. Et basciando li suoi santissimi piedi, prego N.S. Dio che a la beatissima persona di V.S^{ia} concedi longa et felice vita.

^a Di casa aut. ^b praeceditur ab expuncto è bene da leggerla per le cose di Napoli ^c decrementum chartae

¹ Vide p. XV ann. 19.

A. 3

Relatio de card. Georgii Radziwiłł, legati a latere Clementis papae VIII, itinere in Poloniam a Paulo Alaleone, caerimoniarum magistro, confecta

22 II – 30 X 1592

Aut.: BAV Vat. Lat. 12294 f. 205v–228v, *titulus:* Itinerarium Poloniae usque ad paginam 224.

Cop.: 1. BAV Barb. Lat. 2815 f. 239–266v. — 2. BAV Barb. Lat. 2448 f. 69v–77v. — 3. ASV F. Pio 15 f. 8–38v. — 4. BAV Chigi L II 35 f. 15–63v. — 5. BAV Vat. Lat. 9244 f. 299–336. — 6. BAV Vat. Lat. 12428 f. 139–154. — 7. A. Caetani Misc. 1005/62 p. 629–696. — 8. B. Vallic. I 66 p. 216–274. — 9. AS Torino Racc. Mong. 103 f. 7, 9–48. — 10. BL Add. 8453 f. 291–323v.

Ed.: Meysztowicz 43–75, ex cop. 3.

Sabato, die 22 februarii 1592. III^{mus} D^{nus} legatus, qui a die, quo crucem in consistorio habuit¹, semper in Urbe secrete stetit extra moenia in vinea III^{mi} Dⁿⁱ Salviati², deinde per diem ante ivit ad monasterium S. Mariae de Populo³, et eadem die de mane audita Missa, et ego⁴ simul cum eo, discessit Roma a dicto monasterio, in quo dormierat nocte praeterita, et ego secum discessi⁵. III^{mus} D^{nus}

¹ — Demum in eodem consistorio (*die 17 II 1592 habito*) crux a pontifice cum solitis caerimoniis R^{mo} D^{no} cardinali Radzivil, legato ad regem Poloniae destinato, data fuit, qui finito consistorio a collegio usque ad aulam Regiam associatus fuit, ubi factae fuerunt solitae et mutuae reverentiae; non autem usque ad portam Civitatis, ut conveniebat, cum esset legatus ultra montes, associatus fuit, quia ob tempus frigidissimum et ventosum pontificaliter equitare non admodum commodum et oportuno iudicaverunt (Diariorum caerimonialium Ioannis Pauli Mucantii Romani, i. u. d. et caerimoniarum magistri, t. 2, BAV Vat. Lat. 12317 f. 86–86v, *cop.*). Cf. *diarium Pauli Alaleone*, BAV Vat. Lat. 12294 f. 204, *aut.*; *diarium card. Iulii Antonii Santoro*, ASV Arch. Consist. Acta Misc. 51 f. 8, *aut.*; *diarium card. Hieronymi Rusticucci, camerarii Sacri Collegii*, ASV Misc. Arm. XII 118 A f. 47, *cop.*; ASV Arch. Consist. Acta Vicecanc. 13 f. 31, *or.*; *diarium alicuius cubicularii secreti Clementis papae VIII*, ASV F. Borgh. IV 145 A f. 125, *aut.*; BAV Urb. Lat. 1060 f. 109, *novitates de 19 II 1592*.

² Antonius Maria Salviati, 21 I 1537 – 17 IV 1602, *epus S. Papuli (Saint-Papoul) annis 1561–1567, nuntius in Gallia annis 1572–1578, cardinalis a 12 XII 1583, legatus Bononiae a. 1585 nom.* (HC III 47, 270; Jaitner: Die Hauptinstruktionen p. LXXX ann. 60).

³ Monasterium Fratrum Eremitarum S. Augustini ad ecclesiam S. Mariae de Populo situm.

⁴ Paulus Alaleone de Branca, ca 1551 – in. I 1643, caerimoniarum pontificalium magister 15 XII 1582 – VII 1638: *primo fuit coadiutor avunculi sui Ludovici Branca (ob. 29 VI 1587), postea socius Francisci Mucante in secundo loco, quo mortuo (6 X 1592) primum locum in caerimoniarum officio obtinuit; duabus legationibus in Galliam missis interfuit: annis 1589–1590 card. Henricum Caetani, annis autem 1596–1598 card. Alexandrum de Medicis comitatus est; beneficiatus basilicae S. Petri de Urbe a 1 XI 1595; una cum card. legato Petro Aldobrandini m. septembri a. 1600 exeunte Florentiam se contulit, ubi magister caerimoniarum nuptiis per procuratorem Mariae de Medicis et Henrici IV regis assistit; canonicus basilicae S. Ioannis in Laterano a 24 XI 1608 et S. Petri a 22 VIII 1622 (Caetani; Moroni XXXVII 274, XLI 178).*

⁵ Paulus Alaleone pontifice maximo mandante cardinalem legatum comitatus est, *sed in Poloniam invitatus se contulit*: Papa mandavit mihi (*die 17 februarii*), ut vadam cum III^{mo} D^{no} cardinale

cardinalis Radzivilius legatus ascendit caroziam seu currum, familiares sui et ego equitavimus, et facto ientaculo in hospitio Baccani⁶ ivimus omnes ad Caprarolam⁷, in qua de nocte pervenimus; quod oppidum est Ill^{mi} Dⁿⁱ cardinalis Farnesii⁸, in quo laute et commode hospitati fuimus ac pernoctavimus expensis Ill^{mi} Dⁿⁱ cardinalis Farnesii, more Farnesiorum.

Dominica 2 Quadragesimae, die 23 februarii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus permansit Caprarolae, et in mane dixit Missam lectam in ecclesia principali dicti oppidi, quae est sub invocatione et titulo S. Angeli, et nos omnes secum permansimus.

Feria 2, die 24 februarii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus simul cum suis familiaribus et me in lectica vectus discessit a Caprarola et ivit ad Montem Faliscum⁹, facto ientaculo Viterbii¹⁰, in quo pernoctavit et nos omnes pernoctavimus.

Feria 3, die 25 februarii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa in habitu itineris rubeo discessit a Monte Falisco in lectica vectus, facto ientaculo in oppido Bulsenae¹¹ ivit ad Aquam Pendentem¹², ubi propter malum tempus frigoris et nivis pernoctavit et hospitatus est.

Feria 4, die 26 februarii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa in ecclesia Beatae Mariae Virginis Fratrum Conventualium S. Francisci oppidi Aquae Pendentis, in habitu itineris rubeo de lana, in qua Missa osculatus est librum Evangeliorum et instrumentum pacis a me sibi oblata et portata, ivit ad hospitium prope oppidum S. Quirici¹³, ubi pernoctavit et hospitatus est, facto ientaculo in hospitio Aradicofani¹⁴ seu in caupona.

Feria 5, die 27 februarii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa in ecclesia S. Francisci oppidi S. Quirici in lectica vectus arripuit iter versus Senas¹⁵, quo pervenit hora 24¹⁶. Et in itinere obviam Illmo D^{no} legato venit gubernator civita-

Radivilio legato de latere in Poloniam, et quamvis mihi displiceat, faciam pro oboedientia. — Eadem die (19 februarii) denuo mandavit mihi pontifex absoluta processione, ut irem cum Illmo D^{no} cardinale Radivilio legato de latere in Poloniam. — Eadem die (21 februarii). Ego osculatus sum pedem papae et habui benedictionem, et licentiavi me pro itinere faciendo; et pontifex dixit mihi: „gratum mihi facis in eundo”, et ego respondi: „libenter proficiscor cum Illmo D^{no} legato, cum S^{tas} S. hoc mihi mandaverit” (BAV Vat. Lat. 12294 f. 204, 205–205v; cf. Caetani 18–19).

⁶ Baccanae (Baccano), statio cursualis in via Cassia, ad Baccanas dicta, 22 km a Roma distans (Fornari 58; Nibby 290–292).

⁷ Caprarola, oppidum ad lacum Ciminium (Lago di Vico) situm nobilissimo palatio Farnesiorum excellens.

⁸ Odoardus Farnese.

⁹ Mons Faliscus (Montefiascone), oppidum.

¹⁰ Viterbium (Viterbo), civitas.

¹¹ Volsinium (Bolsena), oppidum.

¹² Aquipendium (Acquapendente), oppidum.

¹³ S. Quiricus (S. Quirico d'Orcia), oppidum.

¹⁴ Radicofanum (Radicofani), oppidum.

¹⁵ Senae (Siena), civitas.

¹⁶ Secundum horologium integrum, i.e. ante horam 18.

tis Senarum¹⁷ cum equitibus cataphractis, et descendit ad palatium dⁿⁱ gubernatoris, qui d^{num} legatum invitavit, et hospitatus est. In itinere fecimus ientaculum in Bonconvento¹⁸, et introivit Senas simul cum d^{no} gubernatore in curru ductus, et non in lectica propter d^{num} gubernatorem.

Feria 6, die 28 februarii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia parochiali Senarum, quae est prope palatium dⁿⁱ gubernatoris Senarum, et huic Missae etiam adfuit d^{mus} gubernator, cui fuit data pax post d^{num} legatum. Audita Missa Ill^{mus} D^{nus} legatus associatus a d^{no} gubernatore, in curru ductus usque extra portam et moenia civitatis Senarum, et factis caerimoniis ascendit in lecticam et ivit ad oppidum S. Casciani¹⁹ facto ientaculo in oppido Pogibonzii²⁰. In Missa librum Evangeliorum et instrumentum pacis ad osculandum ego tuli et dedi, ut semper feci in aliis Missis, cum non sit praelatus ullus cum d^{no} legato.

Sabato, die 29 februarii 1592 anno bisestili [s]. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa lecta discessit a S. Cassiano et in lectica vectus ivit Florentiam, quo pervenit hora prandii. Et in itinere obviam venit Illmo D^{no} legato praefectus domus²¹ Ser^{mi} magni ducis Hetruriae²², qui nomine Ser^{mi} magni ducis invitavit cum maxima instantia d^{num} legatum. Deinde obviam venit R^{mus} D^{nus} episcopus Viterbiensis, nuncius apostolicus Florentiae²³, qui erat sine mozetta pro reverentia Ill^{mi} Dⁿⁱ legati, et ita ei monitum fuit. Ill^{mus} D^{nus} legatus permansit tota hac die Florentiae et pernoctavit, et hospitatus fuit cum omnibus suis familiaribus expensis Ser^{mi} magni ducis, qui non erat Florentiae²⁴.

Dominica 3 Quadragesimae, die prima martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa in cappella secreta palatii ducalis de Pittis²⁵ nuncupati ascendit in currum seu caroziam cum d^{no} nuntio apostolico Florentiae residente et cum praefecto domus Ser^{mi} magni ducis ivit usque extra portam civitatis Florentiae, deinde invicem salutatis ascendit in lecticam et ivit Protolinum²⁶ [s] versus, in quo loco

¹⁷ Thomas Malaspina de Villafranca, ob. 1605, gubernator Senarum annis 1591–1593 et iterum, post Fabium Penna de Corgna, annis 1594–1603 (AS Siena. Guida 16; Litta IV tav. XIX).

¹⁸ Bonconventum (Buonconvento), oppidum.

¹⁹ S. Cassianus (S. Casciano in Val di Pesa), oppidum.

²⁰ Podium Bonitii (Poggibonsi), oppidum.

²¹ Aeneas Vaini.

²² Ferdinandus I de Medicis.

²³ Carolus Montilio (Montigli), ob. 10 IV 1594, i.u.d., aepus Amalphitanus a 20 XI 1570, administrator Viterbiensis a 28 III 1576 et epus Viterbiensis a 18 V 1587, nuntius ordinarius Florentiae 3 VIII 1591 – II 1592 (HC III 106, 336; Jaitner: Die Hauptinstruktionen p. CXXVII ann. 20, p. 6 ann. 5).

²⁴ Cf. N. 5.

²⁵ Palatium de Pittis, saeculo XV exstructum (opus Philippi Brunelleschi) et saeculis XVI–XVII ampliatum.

²⁶ Pratolinum (Pratolino), locus.

pransus est expensis Ser^{mi} magni ducis, et postea ivit ad Scarpariam²⁷, in quo loco cenavit et pernoctavit expensis Ser^{mi} magni ducis, uti hodie mane et heri.

Feria 2, die 2 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa lecta discessit ab^a oppido Scarpariae, in lectica vectus, et ivit ad Scarcalasinum²⁸, in quo loco pernoctavit, et fecimus ientaculum in oppido Florenzolae²⁹.

Feria 3, die 3 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus [audita^b] Missa in ecclesia monasterii monachorum Montis Oliveti³⁰ in Scarcalasino, in quo monasterio hospitatus fuit et diversatus, ascendit lecticam et facto ientaculo in Pianoro³¹ ivit Bononiam, in quam civitatem ingressus est circa horam 24³² in lectica vectus. Et in itinere obviatus fuit a multis viris nobiles Bononiensibus per duo millia extra civitatem cum multis curribus; et etiam obviatus fuit a d^{no} vicelegato Bononiae³³ et a R^{mo} D^{no} coadiutore³⁴ archiepiscopi Bononiensis³⁵ per quartum miliaris, cum quibus factis debitis caerimoniis sequutus est suum iter; et hospitatus fuit in domo d^{norum} de Fachinettis cum omnibus suis familiaribus expensis Ill^{mi} Dⁿⁱ Caesaris Fachinetti³⁶, nepotis felicitis recordationis Innocentii papae IX; et lautissime Ill^{mus} D^{nus} legatus cum omnibus suis familiaribus tractatus et honoratus fuit.

Feria 4, die 4 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus permansit Bononiae in domo d^{norum} de Fachinettis expensis Ill^{mi} Dⁿⁱ Caesaris Fachinetti cum omnibus de sua familia, et lautissime tam Ill^{mus} D^{nus} legatus quam alii omnes tractati fuerunt et verbis et factis.

Feria 5, die 5 martii 1592. Post prandium Ill^{mus} D^{nus} legatus discessit in lectica vectus Bononia et ivit ad oppidum Centi³⁷ sub ditione Ser^{mi} ducis Ferrariae³⁸.

²⁷ Scarperia, oppidum.

²⁸ Scarcalasinum (Scarcalasino), locus.

²⁹ Florentiola (Firenzuola), oppidum.

³⁰ Olivetani, congregatio Benedictina a. 1313 condita.

³¹ Pianorium (Pianoro), oppidum.

³² Secundum horologium integrum, i.e. ca horam 18.

³³ Ferdinandus (Ferrante) Farnese, 2 XII 1542 – 27 VIII 1606, utriusque Signaturae referendarius, epus Montis Falisci a 27 VIII 1572, epus Parmensis 30 III 1573 – 1 VIII 1606, vicelegatus Bononiae 30 III 1591 – III 1592, gubernator Marchiae Picenae a 10 I 1594 (Allodi 94–147; Annibali 89–91, 98–99; HC III 249, 270, IV 275; Jaitner: Die Hauptinstruktionen p. CXCI sq.; Litta III tav. VIII; Pasquali, Ferrenti 208 sq.; Schiavi I 94, II 241).

³⁴ Alfonsus Paleotti, ob. 18 X 1610, i.u.d., epus coadiutor aepei Bononiensis et aepe titularis Corinthiensis a 13 II 1591, aepe Bononiensis a 23 VII 1597 (HC III 137, 178, IV 118).

³⁵ Gabriel Paleotti, 1524 – 22 VII 1597, auditor Rotae, cardinalis a 12 III 1565, epus Bononiensis a 30 I 1566, aepe Bononiensis a 10 XII 1582 (HC III 41–42, 137; Jaitner: Die Hauptinstruktionen p. XCI–XCII ann. 15).

³⁶ Caesar Facchinetti, ob. 1606, Antonii Tita Tridentini et Antoniae de domo Facchinetti filius, ab Innocentio IX adoptatus, senator Bononiensis ab a. 1586, generalis S.R.E. capitaneus.

³⁷ Centum (Cento), oppidum.

³⁸ Alfonsus II Estensis.

Feria 6, die 6 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa, in lectica vectus, habitu solito rubeo de lana itineritio ivit ad Finale³⁹, ubi descendit et comedit, et postea per flumen Padus⁴⁰ [ss] cum omnibus suis familiaribus in tribus naviis ivit ad Bondinum⁴¹, ubi pernoctavimus.

Sabato, die 7 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa in Bondino transivit flumen Padus⁴² [ss] cum omnibus de sua familia, ubi nos expectabant quidam nobiles viri missi a Ser^{mo} D^{no} duce Ferrariae cum octo curribus sive carozis; et in unam ingressus est Ill^{mus} D^{nus} legatus, et in aliis omnes sui familiares, et ivit Ferrariam invitatus ab her[i^e] a nobili^d viro misso praecipue a Ser^{mo} D^{no} duce Ferrariae, qui obviam venit Illmo D^{no} legato usque ad portam Angelorum dictae civitatis. In quo loco Ill^{mus} D^{nus} legatus descendit de curru, quia iam Ser^{mus} D^{nus} dux descenderat, et ibidem factis debitis caerimoniis inter ipsos, simul in eadem carrozia, in qua Ill^{mus} D^{nus} legatus a Bondino venerat, ascenderunt et ad castrum, sic appellatum palatium ducale⁴³, iverunt; et Ill^{mus} D^{nus} legatus a Ser^{mo} D^{no} duce associatus fuit usque ad suas cameras, in quibus d^{num} legatum reliquit, et hospitatus fuit simul cum omnibus de sua familia expensis Ser^{mi} Dⁿⁱ ducis Ferrariae lautissime et abundanter.

Post prandium hora 22⁴⁴ Ser^{mus} D^{nus} dux Ferrariae venit ad Ill^{mm} D^{num} legatum, qui erat indutus rochetto et mozetta rubea de lana cum veste subtana eiusdem coloris, et simul in curru iverunt ad ecclesiam Beatae Mariae Virginis, in qua demorant Fratres Congregationis Scopetinorum sub regula S. Augustini, et Ser^{mus} D^{nus} dux ostendit in una cappella eiusdem ecclesiae miraculum unius hostiae consecratae, quae cum sacerdos, qui celebrabat et illam frangeret, nec vere credens, quod in illa hostia consecrata esset Corpus verum Christi, in fractione exivit magna copia Sanguinis, et cappellam a parte superiori circumcirca sanguine aspersit, et adhuc videntur espresse guttae sanguinis, et hoc miraculum fuit ab annis citra 430. Deinde ad palatium redierunt, et Ill^{mus} D^{nus} legatus simul cum Ser^{mo} D^{no} duce visitavit ducissam Urbini⁴⁵, sororem Ser^{mi} ducis, et Ser^{mam} D^{nam} ducissam Ferrariae⁴⁶, uxorem Ser^{mi} ducis. Postmodum Ser^{mus} dux associavit Ill^{mm} D^{num} legatum usque ad suas cammeras.

Dominica 4 Quadragesimae, die 8 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa lecta in cappella secreta palatii ducalis Ferrariae simul cum Ser^{mo} D^{no}

³⁹ Finalium (Finale Emilia); cf. N. 19.

⁴⁰ Card. Georgius Radziwill Finalio Panaro flumine secundo iter fecit, quod flumen ante Ferrariam in Padum influit.

⁴¹ Bondinum (Bondeno), oppidum.

⁴² Bondini cardinalis legatus una cum itineris sui comitibus Panarum flumen, non Padum transire potuit.

⁴³ Castellum Estense, saeculi XIV parte posteriore exstructum, saeculo XVI immutatum est.

⁴⁴ Secundum horologium integrum, i.e. ca horam 16.

⁴⁵ Lucretia de Este, 1535 – 12 II 1598, Francisci Mariae II de Rovere, ducis Urbini ab a. 1574, a 18 I 1570 uxor, ex pacto die 31 VIII 1578 facto a marito separata.

⁴⁶ Eleonora, 1564–1618, Gulielmi de Gonzaga, ducis Mantuae, filia, Alfonsi II ducis uxor ab a. 1579.

duce, a quo associatus fuit, in curru ducti extra portam Angelorum, et ibidem factis debitis caerimoniis Ill^{mus} D^{nus} legatus introivit in navigium Ser^{mi} ducis, dictum bucentoro⁴⁷, et ivit per flumen Padus⁴⁸ [ss] cum suis familiaribus intus in aliis navigiis ad locum nuncupatum Loreum⁴⁹ sub dominio Reipublicae Venetiarum, et ibidem pernoctavit intus bucentorum in aqua, et in eodem bucentoro pransus est et cenavit.

Feria 2, die 9 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus summo mane ductus in dicto bucentoro per flumen Padus [ss] iter arripuit Venetias versus. Et in itinere per flumen obviatus fuit Ill^{mus} D^{nus} legatus a podestate Chiozzae⁵⁰ et associatus usque ad parvam insulam⁵¹, in qua est ecclesia et monasterium S. Spiritus, in qua ecclesia Missam lectam audit; deinde pransus est intus monasterium, in quo demorant religiosi canonici ordinis S. Augustini Congregationis Lateranensis. Et post prandium indutus veste subtana rubea, rochetto et mozetta de lana fuit d^{nus} legatus visitatus a multis senatoribus Reipublicae Venetiarum indutis vestibus rubeis de raso, et ab eisdem senatoribus associatus intus navigium versus Venetias, cum multis navigiis vulgo dictae gondole et aliis navigiis vulgo dictis piatte, quibus usus non fuit, quia Ill^{mus} D^{nus} legatus ante tempus discessit ab ecclesia S. Spiritus et dicti Dⁿⁱ Clar^{mi} senatores ex improvviso adventum Ill^{mi} Dⁿⁱ legati de certo sciverunt. Fuit hospitatus in monasterio S. Georgii Maioris ordinis S. Benedicti⁵² expensis Reipublicae Venetiarum.

Pro ingressu Ill^{mi} Dⁿⁱ cardinalis Radzivillii, legati de latere, senatus Venetus misit duos senatores et duos equites, ut illi obviarent d^{no} legato et conducerent, et etiam senatus deputavit, ut obviam illi irent navigia vulgo dictae piatte; sed quia citius quam credebatur Ill^{mus} D^{nus} legatus Venetias applicuit, ideo non omnes senatores deputati obviam iverunt, et ex duobus equitibus unus tantum fuit, qui fuit Clar^{mus} Sorantius⁵³; et alius deputatus, qui erat Clar^{mus} Baduerus⁵⁴, non fuit, quia infirmus erat et male se habebat in lecto iacens. Et quia totus honor,

⁴⁷ Vide N. 19 ann. 3.

⁴⁸ *Novitates die 21 martii Romae perscriptae de hac parte itineris cardinalis legati nuntiaverunt*: S'intende che 'l cardinale Razivil nell'andare giù per il Po verso Venetia habbia perso 17 persone di sua famiglia per essersi rivoltata la barca ove era S.S.Illma, con gran pericolo di sua persona salvatasi a fatica. *Quem nuntium falsum fuisse die 28 martii notum factum est*: Fu bugia (Dio lodato) che 'l cardinale Razivil patisse burasca con li suoi di annegarsi nel Po, anzi ci è nuova che S.S.Illma seguiva il suo viaggio allegramente per Polonia (BAV Urb. Lat. 1060 f. 171, 191v; Lechniak 17).

⁴⁹ Loreum (Loreo), locus.

⁵⁰ Grimani, Fossae Clodiae praefectus.

⁵¹ S. Spiritus (Santo Spirito).

⁵² *Monasterium in insula S. Georgii Maioris (San Giorgio Maggiore) situm, in qua magistratus Reipublicae Venetae hospites illustres recipere solebant*; cf. N. 19 ann. 9.

⁵³ *Sine dubio Ioannes Soranzo, 24 IV 1520 – 2 VI 1603, non vero frater eius Iacobus, 1518 – 17 III 1599, qui, postquam exilio multatus est et veniam delicti a. 1586 impetravit, a rebus publicis se amovit et in insula Murano domicilium sibi constituit (Donazzolo 119–120, 152–153).*

⁵⁴ *Verisimiliter Albertus Badoero, cuius mortem novitates Venetiis die 2 V 1592 datae nuntiaverunt (BAV Urb. Lat. 1060 f. 287).*

uti voluerant, non fuit adhibitus, eis multum displicuit, et male sentierunt de Clar^{mo} Grimano, podestate seu praetore Chiozzae, quia non retinuit Ill^{mm} D^{num} legatum Chiozzae, et ita tempus habuissent omnes ad se parandos ad illum recipiendum.

Feria 3, die 10 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in capella privata monasterii S. Georgii, quae est prope suas cammeras, et fuit visitatus a d^{no} nuntio apostolico Venetiarum⁵⁵, qui propter reverentiam Ill^{mi} Dⁿⁱ legati deposuit mozettam, et etiam a multis senatoribus Venetis et aliis visitatus fuit.

Feria 4, die 11 martii 1592. Ser^{mus} dux et princeps Venetiarum⁵⁶ indutus habitu ducali cum cornu de mane venit ad monasterium S. Georgii, discedens a palatio ducali S. Marci, suae solitae residentiae, ductus in piattis et associatus a consiliariis⁵⁷, a senatoribus de Precaio⁵⁸ et ab aliis solitis Ser^{mm} principem associare, indutum veste longa cum magnis manicis de raso rubeo et cornu similiter de raso rubeo. Et visitavit primus Ill^{mm} D^{num} legatum, qui indutus [v^c]este subtana rubea de lana, rochetto et mozetta rubea ivit obviam Ser^{mo} duci usque ad primum claustrum de novo fabricatum monasterii; et factis simul debitis caerimoniis ascenderunt superius ad cammeras Ill^{mi} Dⁿⁱ legati, qui semper retinuit manum dexteram et a dextris Ser^{mi} ducis ivit, et Ser^{mus} dux ad sinistram dⁿⁱ legati, quae cammerae sunt sitae in galleria^c monasterii. Et in cammera Ill^{mi} Dⁿⁱ legati, in qua audientiam dedit, fuerunt collocatae duae sedes camerales super solio alto unius palmi, in quarum^f una a dextris sedit Ill^{mus} D^{nus} legatus et in altera a sinistris sedit Ser^{mus} dux Venetiarum; et in eadem camera circumcirca erant aliae sedes in plana terra, in quibus sederunt senatores, videlicet consilarii, senatores de Precaio, sapientes de terra firma⁵⁹ et alii secundum ordinem ipsorum, et ibidem longum spatium temporis steterunt simul loquentes⁶⁰. Deinde surgentes discesserunt, et Ill^{mus} D^{nus} legatus associavit Ser^{mm} ducem a dextris incedens et tenens Ser^{mm} a sinistris extra primum claustrum novum dicti monasterii, quamvis prius Ser^{mus} dux^g rogaverit Ill^{mm} D^{num} legatum, ne antea procede-

⁵⁵ *Marcellus Acquaviva (Aquaviva), 1532/1533 – 18 III 1617, utriusque Signaturae referendarius, epus Hydruntinus 25 II 1587 – 20 XI 1606, nuntius Venetiis 8 I 1590 – 22 IV 1592, nuntius in Sabaudia a 13 IX 1592, vicelegatus Bononiae IV–VII 1595 (BAV Urb. Lat. 1060 f. 269, 25 IV 1592; HC III 212, IV 205; Jaitner: Die Hauptinstruktionen p. CLX–CLXI).*

⁵⁶ *Paschalis Cicogna.*

⁵⁷ *Consilii Minoris (Minor Consiglio) socii, scilicet sex consilarii ducis Venetiarum a Consilio Maiore (Maggior Consiglio) electi, qui sex urbis partes repraesentabant (Koranyi 82; Szyszkowski 116, 295, 297).*

⁵⁸ *Vide N. 19 ann. 7.*

⁵⁹ *Sapientes de terra firma (Savi di terraferma), una e sectionibus Collegii Sapientium (Savi) a senatu electi, quae sectio in terra continenti res ad administrationem pertinentes curabat (Koranyi 82).*

⁶⁰ *Novitates Venetiis die 14 martii perscriptae nuntiaverunt card. Georgium Radziwill, cum supra commemorata colloquia haberentur, habbia ricercato che si mandi ambasciatore ordinario appresso il suo re; die autem 28 martii notum factum est cardinale legato rogante Petrum Duodo electum esse, qui nuptiis Sigismundi III Vasa et Annae Austriacae adesset (BAV Urb. Lat. 1060 f. 164v, 201; Lechniak 18).*

ret. Et discesso Ser^{mo} duce cum sua comitiva senatorum Ill^{mus} D^{nus} legatus recta via per claustrum ivit ad ecclesiam S. Georgii, in qua audivit Missam lectam in altari maiore; librum Evangeliorum et instrumentum pacis ad osculandum dedit R^{mus} D^{nus} episcopus Torcellensis⁶¹ [s], V[e]netus Venetiis demorans. Absoluta Missa ascendit superius ad suas cammeras et hora competenti pransus est cum aliquibus praelatis et nobilebus viris Venetis.

Consiliarii erant induti vestibus rubeis, senatores de Praecaio et aliqui alii, qui officium habent, vestibus violaceis, alii vestibus nigris cum amplis et magnis manicis.

Eadem die post prandium Ill^{mus} D^{nus} legatus fuit visitatus ab Illmo et R^{mo} D^{no} patriarcha Venetiarum⁶², qui deposuit mozettam, quam supra mantelletum deferbat. Fuit etiam visitatus ab oratore⁶³ Ser^{mi} ducis Sabaudiae⁶⁴ et deinde a residente⁶⁵ pro rege Hispaniarum⁶⁶, ab episcopo Patavino⁶⁷ et aliis clarissimis Venetis.

Feria 5, die 12 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam, in qua librum Evangeliorum et instrumentum pacis osculandum dedit R^{mus} D^{nus} episcopus Patavinus. Post prandium visitatus fuit ab oratore⁶⁸ Ser^{mi} ducis Mantuae⁶⁹ hic Venetiis residente. Deinde d^{nus} legatus privatim cum veste camerali indutus ivit spatiatum per civitatem ductus in gondola seu phaselo.

A feria 6 diei 13 mensis martii 1592 usque ad feriam 3 diei 17 martii Ill^{mus} D^{nus} legatus in lecto cubavit dolore podagrae detentus, qui illum valde vexavit.

Feria 4, die 18 martii 1592. De mane hora 15⁷⁰ Ill^{mus} D^{nus} legatus indutus veste subtana rubea de lana, rochetto et mozetta, praecedente cruce a monasterio S. Georgii Maioris ductus in navigio cooperto dicto piatta, associatus a 20 senatoribus Reipublicae Venetiarum indutis vestibus longis cum amplis et magnis manicis, pellibus suffultis, de raso rubeo et damasceno rubeo, et sequutus a duobus similibus navigiis piattis nuncupatis^h, in quibus senatores cum aliis vene-

⁶¹ Antonius Grimani, ob. 26 I 1628, epus Torcellanus a 26 X 1587, a 22 V 1618 coadiutor et a m. decembri a. 1622 patriarcha Aquileiensis (HC III 315, IV 90).

⁶² Laurentius Priuli, ob. 26 I 1600, patriarcha Venetiarum a 7 I 1591, cardinalis a 5 VI 1596 (HC III 329, IV 4, 362).

⁶³ Prob. comes de Motta, orator Sabaudus Venetiis residens (BAV Urb. Lat. 1060, f. 443, 18 VII 1592).

⁶⁴ Carolus Emmanuel I.

⁶⁵ Franciscus de Vera y Aragon, orator Hispanorum Venetiis residens (BAV Urb. Lat. 1060 f. 373v, 476v, 13 VI, 1 VIII 1592; Cozzi 516 sqq.; Paruta 12).

⁶⁶ Philippus II de Habsburg.

⁶⁷ Aloisius Cornaro (Cornelius), ob. 31 X 1594, i.u.d., a 20 II 1589 coadiutor et a 4 X 1590 epus Patavinus; epus Paphiensis a 30 VI 1589 (in partibus infidelium), cum indulto habendi sedem in ecclesia Patavina (HC III 267, 269).

⁶⁸ Aurelius Pomponazzi, orator Mantuanus usque ad a. 1595 Venetiis residens (Luzio 40 ann. 3, 233; Quazza 142, 144; Torelli p. LXXVIII ann. 5; Volta 155).

⁶⁹ Vincentius I de Gonzaga, 1562–1612, dux Mantuae ab a. 1587.

⁷⁰ Secundum horologium integrum, i.e. ca horam 9.

runt ad monasterium S. Georgii ad Ill^{mus} D^{num} legatum associandum, qui ivit ad visitandum et reddendam visitationem Ser^{mo} principi et duci Venetiarum, qui obviam venit Illmo D^{no} legato in fine scalarum superiorum palatii S. Marci, et factis debitis caerimoniis simul superius ascenderunt, stans a dextris Ill^{mus} D^{nus} legatus; et in aula Consilii Secreti⁷¹ sederunt, videlicet Ill^{mus} D^{nus} legatus a dextris et Ser^{mus} princeps a sinistris, cum quibus sederunt in locis suis senatores Consilii Secreti soliti, caeteris omnibus exeuntibus, et ibidem per longum spatium temporis steterunt negotiantes, quae erant tractanda, et in eadem aula in loco deputato fuit relicta crux Ill^{mi} Dⁿⁱ legati. Absoluto sermone Ill^{mus} D^{nus} legatus abiit, et fuit associatus a Ser^{mo} principe in discedendo in capite scalarum, ubi sunt duo gigantes marmorei⁷², deinde a senatoribus, qui d^{num} legatum associarunt et conduxerunt, fuit associatus d^{nus} legatus, in piattis ductus, ad monasterium S. Georgii Maioris, suae habitationis, usque ad suas cammeras, et illis abeuntibus Ill^{mus} D^{nus} legatus illos honoravit et associavit extra suas cammeras, et remansit cum aliquibus praelatis Venetis, qui d^{num} legatum associarunt a dextris senatoribus incedentes. Demum Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in cappella privata monasterii, in qua Missa librum Evangeliorum et instrumentum pacis osculanda tulit et dedit R^{mus} D^{nus} episcopus Torcelli.

Eadem die post prandium Ill^{mus} D^{nus} legatus discessit a monasterio S. Georgii Maioris, in quo his diebus elapsis stetit cum omnibus suis familiaribus expensis Ser^{mae} Reipublicae Venetiarum, et ivit domum Clar^{mi} Dⁿⁱ Caroli Ruzini, sui amici⁷³, in qua incognite stetit et fuit hospitatus cum aliquibus paucis suis familiaribus, inter quos ego fui.

Feria 5, die 19 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia S. Mariae Gratiarum extra civitatem, quae ecclesia est in insula⁷⁴, in qua Fratres ordinis Carmelitani manent, et ivit incognite ductus in gondola.

Feria 6, die 20 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus incognitus in gondola ductus ivit ad ecclesiam S. Christophori, ubi manent Fratres Augustiniani, quae ecclesia est extra civitatem in insula⁷⁵, in qua dixit Missam lectam.

Sabato, die 21 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia supradicta S. Christophori, deinde rediit domum dⁿⁱ Caroli Ruzini et pransus

⁷¹ *Aula Consilii Secreti (Sala del Collegio), in tertia contignatione palatii ducum Venetiarum sita, ubi legati diplomatorii civitatum exterarum recipiebantur.*

⁷² *Sermo est de Martis et Neptuni statu, quas fecit Iacobus Tatti dictus Sansovino (1486–1570), architectus et sculptor, qui Venetiis degit.*

⁷³ *Iam die 14 martii rumores afferebantur, tamquam card. Radziwill habbia dato una badia in Polonia di 3 mila scudi al Clar^{mo} sig. Carlo Ruzzini, gentilhuomo venetiano, suo amicissimo (BAV Urb. Lat. 1060 f. 164v).*

⁷⁴ *S. Maria Gratiarum, parva insula Santa Maria della Grazia seu della Cavana vulgo dicta, non procul a S. Georgio Maiore sita.*

⁷⁵ *S. Christophorus de Pace (San Cristoforo della Pace), parva insula non procul a pariter parva insula S. Michaelis (San Michele) sita. Saeculo XIX fossa, qua insulae illae separabantur, terra obruta est, ut campus coemeterio instituendo aptus fieret.*

est. Post prandium Ill^{mus} D^{nus} legatus in gondola ductus discessit Venetiis⁷⁶ et pervenit usque ad locum dictum Megeram⁷⁷, associatus ab aliquibus praelatis Venetis et aliis, deinde ascendit in lecticam et cruce praecedente, sequentibus et praeerantibus suis familiaribus et d^{no} Carolo Ruzino, qui cum d^{no} legato voluit venire in Poloniam, ivit Tarvisum⁷⁸. Et antequam ad civitatem Tarvisinam perveniret, in itinere obviam ei venit R^{mus} D^{nus} episcopus Tarvisinus de familia Corneliorum⁷⁹ absque mozetta cum mantelletto, in curru seu carozia ductus, associatus a multis nobilibus viris Tarvisinis in caroziiis ductis; et invitatus a R^{mo} D^{no} episcopo hospitatus est in palatio episcopali cum omnibus de sua familia expensis R^{mi} Dⁿⁱ episcopi, ubi etiam pernoctatum fuit, et lautissime nos tractavit et libenter vidit.

Dominica 6 Quadragesimae, quae Palmarum dicitur, die 22 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in cappella privata palatii episcopalis et hora competenti pransus est, et similiter omnes de sua familia expensis R^{mi} Dⁿⁱ episcopi Tarvisini, qui est de nobilissima et antiquissima familia Corneliorum. Post prandium fuit Ill^{mus} D^{nus} legatus a R^{mo} D^{no} episcopo Tarvisino et praetore civitatis⁸⁰ ac aliis nobilibus viris Tarvisinis cum caroziiis associatus extra civitatem per duo millaria in suo discessu, deinde in lectica vectus cruce praecedente ivit ad Coniglianum⁸¹, in quo pernoctavimus.

Feria 2, die 23 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa, in lectica vectus, praecedente cruce discessit a Conigliano et ivit ad Saccilum⁸², quo pervenit hora prandii, et ibidem permansit tota die et pernoctavit in nobili palatio et hospitio familiae Ragazonorum.

Feria 3, die 24 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa discessit a Saccilo in lectica vectus cruce praecedente, et ivit ad S. Vitum⁸³, et hospitatus est in domo dⁿⁱ Martii Malacredae, sui secretarii, expensis eiusdem cum tota sua familia, et ibidem pernoctatum fuit. In itinere fuit obviatus ab aliquibus viris S. Viti equitantibus, et in ingressu loci fuerunt pulsatae campanae et exoneratae aliquae bombardae alias mortalia appellata.

⁷⁶ *Venetiis proficiscens card. Georgius Radziwill in hac urbe reliquit unum comitum suorum, de quo in novitatibus ibidem die 18 aprilis datis scriptum est: A un servidor del cardinal Razivil restato qua per affari del padrone in casa d'una meretricola è stato levato alcuni denari et dato di buone ferite (BAV Urb. Lat. 1060 f. 251v).*

⁷⁷ *Marghera, tum portus Venetus in terra continenti situs.*

⁷⁸ *Tarvisium (Treviso), civitas.*

⁷⁹ *Franciscus Cornaro (Cornelius), ob. 15 IV 1598, epus Tarvisinus a 29 XI 1577, a. 1595 huic episcopatu renuntiavit, cardinalis a 5 VI 1596 (HC III 309, IV 4; Jaitner: Die Hauptinstruktionen p. LXIV ann. 25).*

⁸⁰ *Leonardus Mocenigo, a. 1592 Tarvisii praefectus (podestà di Treviso), qui die 23 III 1593 in senatu Veneto relationem suam recitavit (Podesteria p. LIV, 91–93).*

⁸¹ *Conelianum (Conegliano), oppidum.*

⁸² *Sacilum (Sacile), oppidum.*

⁸³ *S. Vitus (San Vito al Tagliamento), oppidulum.*

Feria 4 Maioris Hebdomadae Sanctae, die 25 martii 1592. In die festo An-
nuntiationis Beatae Mariae Virginis Ill^{mus} D^{nus} legatus indutus veste subtana ru-
bea de lana, rochetto et mozetta, cruce praecedente, a domo Malacredorum, ubi
hospitatus fuit in S. Vito, ivit ad ecclesiam principalem dicti loci S. Viti, in qua
Missam lectam⁸ audivit, qua audita rediit domum et pransus est, et similiter om-
nes sui familiares expensis dⁿⁱ Martii Malacredae, sui secretarii. Post prandium
indutus Ill^{mus} D^{nus} legatus habitu solito itineris, in lectica vectus cruce praecedente,
discedens a S. Vito ivit ad Spilimbergum⁸⁴ et ibidem pernoctavit ac coenavit.

Feria 5, in Coena Domini, die 26 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus habitu ru-
beo de lana itineris audivit Missam lectam in ecclesia principali sub invocatione
Beatae Mariae oppidi Spilimbergi, in qua Missa fuit communicatus de Corpore
Christi per manus celebrantis. Et Missa audita ascendit in lecticam et cruce
praecedente ivit ad Venzonum⁸⁵, in quo loco coenavit et pernoctavit.

Feria 6, in Parasceve Hebdomadae Sanctae, die 27 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus}
legatus indutus habitu itineris violaceo de lana, in lectica vectus, discedens a
Venzono ivit ad Malburghettum⁸⁶ cum aliquibus ex suis familiaribus; reliqui
vero, qui erant in caroziiis seu curribus, remanserunt in Ponteba⁸⁷, in quo loco
etiam ego remansi cum d^{no} secretario, et habuimus pessimum iter proⁱ caroziiis
seu curribus. In hoc loco Pontebae, quae est chiusura, transacto quodam ponte
statim introitur in provincia[m] Carinthiae sub dominio Ser^{morum} D^{norum} archidu-
cum Austriae.

Sabato Sancto, die 28 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus sine cruce praecedente,
quia per loca haereticorum transiebat, in lectica vectus, discedens a Malburghetto
ivit ad Villacum⁸⁸, et nos, qui in curribus ducti sumus, remansimus ad Herlesta-
num⁸⁹ et summo mane ante diem Paschatis Resurrectionis ivimus ad Villacum,
in quo oppido sunt omnes haeretici.

Dominica Paschae Resurrectionis, die 29 martii 1592. Remansit in oppido
Villacchi, quod est oppidum Lutheranum, sed nihilominus est in dicto oppido
una parva ecclesia catholica, in qua manet unus frater tantum ordinis S. Fran-
cisci Conventualium⁹⁰, qui asseruit in Villaccho non esse aliquem hominem ca-
tholicum. De mane vero eodem die Paschatis Ill^{mus} D^{nus} legatus, indutus veste
subtana rubra de serico, rochetto et mozetta, ivit ad dictam ecclesiam catholicam
et ibidem dixit Missam lectam, et in Missa communicavit de Corpore Christi

⁸⁴ *Spilimbergum (Spilimbergo), oppidum.*

⁸⁵ *Ventionum (Venzona), pagus.*

⁸⁶ *Malborghettum (Malborghetto-Valbruna), pagus.*

⁸⁷ *Pontebba, oppidulum.*

⁸⁸ *Villacum (Villach), oppidum.*

⁸⁹ *Arnoldstein, pagus.*

⁹⁰ *In monasterio Villacensi, quod olim ad Franciscanos Conventuales pertinebat quodque iam saeculo XIII medio in fontibus commemoratum est, cardinalis legatus convenit fortasse eundem religiosum, quem mense septembri a. 1580 Germanicus Malaspina nuntius Graecium petens invenit: al presente vi sta solamente un frate Ferrarese, il quale va senz'habito regolare et non fa frutto alcuno, Rainer: Nuntiaturberrichte 1 n. 6 p. 20.*

omnes nos suos familiares. Deinde absoluta Missa redivit ad hospitium et pransus est cum omnibus, qui sunt de sua mensa, inter quos sum ego.

Feria 2 Paschatis Resurrectionis, die 30 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audiuit Missam lectam in eadem ecclesia catholica Villacchi, et Missa audita redivit ad hospitium et pransi sumus. Post prandium, in lectica vectus sine cruce, eo quia transeundum est per loca haereticorum, ivit ad villam nuncupatam Feldtkirchen⁹¹, quae distat a Villaccho per spatium trium leucarum, et ibidem coenavit et pernoctavimus. Inter Villacchum et dictam villam est unus lacus⁹², et apud lacum in fine seu radice montis est unum monasterium⁹³, in quo sepultus est rex Borrislaus [s] Poloniae⁹⁴, qui occidit S. Stanislaum, episcopum Chacroviae⁹⁵ [s]; qui post penetratum homicidium et martyrizatum S. Stanislaum discessit a Regno Poloniae et ivit ad dictum monasterium, in quo servivit in servitio coquinae pro sua poenitentia per spatium 18 annorum, et in obitu suo manifestavit se esse regem Poloniae, interfectorem S. Stanislai, episcopi Cracoviensis, monacis^k praedicti monasterii, et iam sunt anni 500, quod ibi sepultus est⁹⁶.

Feria 3 Paschatis Resurrectionis, die 31 martii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus discessit a villa dicta Feldtkirchen et in lectica vectus ivit ad prandium ad oppidum dictum Sanfayt, Latine ad S. Vitum⁹⁷; et post prandium ivit ad oppidum dictum Frisachum⁹⁸, in quo hospitatus fuit, cenavit et pernoctavimus.

Feria 4 Paschatis Resurrectionis, die prima aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa in oppido Frisachi^l, quod est Ill^{mi} et R^{mi} Dⁿⁱ archiepiscopi Salsburgensis⁹⁹, in lectica vectus ivit ad prandium ad oppidum nuncupatum Neimarch¹⁰⁰. Deinde post prandium ivit ad oppidum nuncupatum Onsmarch¹⁰¹, in quo hospitatus fuit, et cenavimus et pernoctavimus.

Feria 5 Paschae Resurrectionis, die 2 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus in lectica vectus discessit ab Onsmarch et ivit ad prandium ad Judenburgum¹⁰², et

⁹¹ Feldkirchen (Feldkirchen in Kärnten), villa.

⁹² Lacus Ossiensis (Ossiacher See).

⁹³ Abbatia Benedictinorum Ossiaci (Ossiach) condita.

⁹⁴ Boleslaus II Audax, ca 1042–1081, dux Poloniae ab a. 1058, diademate regio a. 1076 ornatus; post Stanislaum, epum Cracoviensem, occisum (11 IV 1079) Poloniam relinquere et in Hungariam confugere coactus est.

⁹⁵ S. Stanislaus, epus Cracoviensis.

⁹⁶ Quae de Boleslai regis expiatione et morte, quam in monasterio Ossiacensi obiit, conficta sunt, demum saeculi XVI parte posteriore latius divulgata sunt, cum Valentinus Kuczborski, Stanislai Hosii secretarius, declaravisset sepulcrum Boleslai ibi repertum esse (Banaszkiwicz 378 sqq.; Rokosz: Bolesław Śmiały 19 sqq.).

⁹⁷ S. Vitus (Sankt Veit an der Glan), oppidum.

⁹⁸ Frisacum (Friesach), oppidum.

⁹⁹ Lupus Theodoricus de Raitenau, 1559 – 16 I 1617, aepus Salisburgensis a 20 IV 1587, archiepiscopatum dimisit die 7 III 1612 (HC III 291; Jaitner: Die Hauptinstruktionen 22 ann. 2).

¹⁰⁰ Neumarkt in Styria (Neumarkt in Steiermark), oppidum.

¹⁰¹ Unzmarkt, oppidum.

¹⁰² Judenburg, oppidum.

post prandium similiter in lectica vectus ivit ad oppidum nuncupatum Chinkinfelt¹⁰³, in quo coenavit et pernoctavit.

Feria 6 Paschae Resurrectionis, die 3 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa lecta in oppido Chinkinfelt in provincia Stiriae in lectica vectus ivit ad prandium ad oppidum nuncupatum S. Michael¹⁰⁴, et post prandium similiter in lectica vectus ivit ad Bruch¹⁰⁵, ubi coenavit et pernoctavit.

Sabato in Albis, die 4 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus remansit in oppido Bruch.

Dominica in Albis, die 5 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa lecta pransus est, deinde discessit ab oppido Bruch et per flumen Mura¹⁰⁶ in navigio ductus ivit ad Gretium, ubi resedit archiducissa Maria, uxor felicitis memoriae archiducis Caroli Austriaci, cum filiis et filiabus¹⁰⁷, inter quas est illa, quae erit regina Poloniae. Et in loco, in quo de navigio exivit, per duo millaria distante a Gretio, invenit multos nobiles viros, qui d^{no} legato obviam venerunt de mandato Ser^{mae} archiducissae Mariae matris, inter quos erat R^{mus} D^{nus} episcopus Lubianae, locumtenens S. Cel^{mis}¹⁰⁸, cum novem carozis seu curribus et multis equis. Ill^{mus} D^{nus} legatus introivit in caroziam cum R^{mo} D^{no} episcopo Lubianae, et nos in aliis, et ingressus est in civitatem, et descendit ad palatium archiducale¹⁰⁹ et ascendit superius; quem in aula magna expectabat Ser^{ma} archiducissa cum sponsa regis Poloniae, eius filia¹¹⁰, et aliis duabus eius filiabus et uno filio, puero; et factis debitis caerimoniis inter ipsos Ill^{mus} D^{nus} legatus ascendit superius ad suas cammeras, et similiter Ser^{ma} archiducissa cum filiis ad suas, et Ill^{mus} D^{nus} legatus fuit hospitatus cum omnibus de sua familia in dicto palatio

¹⁰³ Knittelfeld, oppidum.

¹⁰⁴ S. Michael (Sankt Michael in Obersteiermark), oppidum.

¹⁰⁵ Pons ad Muram (Bruck an der Mur), oppidum.

¹⁰⁶ Mura (Mur), fluvius.

¹⁰⁷ Vivebant tum Caroli et Mariae archiducum filii et filiae hae: Anna (cf. N. 1 ann. 3); Maria Christina, 10 XI 1574 – 6 IV 1621, Sigismundi Báthory, principis Transilvaniae, uxor a 6 VIII 1595 ad a. 1599; Catharina Renata, 4 I 1576 – 29 VI 1595; Ferdinandus, tum in Bavaria commorans (cf. N. 4 ann. 19 et N. 28 p. 63–64); Georgia Maximiliana, 22 III 1581 – 20 IX 1597; Eleonora, 25 IX 1582 – 28 I 1620; Maximilianus Ernestus, 17 XI 1583 – 18 II 1616, ordinis Equitum Theutonicorum in Austria commendator; Margarita, 25 XII 1584 – 3 X 1611, Philippi III de Habsburg, regis Hispaniae, uxor a 18 IV 1599; Leopoldus, 9 X 1586 – 13 IX 1632, in coadiutorem Passaviensem die 14 XI 1597 et die 10 IX 1598 in coadiutorem Argentoratensem postulat, administrator ecclesiae Passaviensis annis 1604–1625 simulque administrator ecclesiae Argentoratensis annis 1607–1625, comes Tirolis ab a. 1625; Constantia, 24 XII 1588 – 10 VII 1631, Sigismundi III Vasa uxor a 11 XII 1605; Maria Magdalena, 7 X 1589 – 1 XI 1631, Cosmae II de Medicis, magni ducis Etruriae, uxor a 19 X 1608; Carolus, 7 VIII 1590 – 28 XII 1624, epus Vratislaviensis a m. septembri a. 1608 simulque epus Brixinensis a 2 VI 1614, magnus ordinis Equitum Theutonicorum magister ab a. 1619.

¹⁰⁸ Ioannes Tautscher (Tavčar), ob. 24 VIII 1597, epus Labacensis a 20 V 1580, Austriae Interioris locumtenens annis 1585–1596 (HC III 217; Thiel 205).

¹⁰⁹ Palatium archiducale, Burg vulgo appellatum, annis 1438–1452 constructum et annis 1494–1500 amplificatum.

¹¹⁰ Anna archiducissa.

expensis Ser^{mae} archiducissae lautissime. In ingressu adfuerunt etiam milites de custodia Ser^{mae} archiducissae associantes.

Feria 2, die 6 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam cantatam privatim, stans in loco secreto superiori simul cum Ser^{ma} archiducissa matre, filio et duabus filiabus; deinde pransus est cum Ser^{ma} archiducissa et filio, et filiabus in cammeris Ser^{mae} archiducissae.

Feria 3, die 7 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit, ut heri mane, simul cum Ser^{ma} archiducissa et archiducissa Anna filia, futura uxore et regina Poloniae, Missam cantatam, stans in loco secreto supra in ecclesia contigua palatii archiducalis¹¹¹, et pransus est cum Ser^{ma} archiducissa matre.

Feria 4, die 8 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam, ut heri mane, simul cum Ser^{ma} archiducissa matre, et deinde pransus est in suis cammeris. Post prandium visitavit Ser^{mam} archiducissam et futuram reginam in habitu.

Feria 5, die 9 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus a suis cammeris cruce praecedente, indutus rochetto et mozetta, ivit ad cappellam privatam Ser^{mae} archiducissae¹¹², in qua dixit Missam lectam votivam de Beata Maria Virgine, et concessit de speciali mandato S. Dⁿⁱ N. Dⁿⁱ Clementis papae Octavi indulgentiam plenariam omnibus ibidem praesentibus et aliis dictam cappellam visitantibus in hodierno die¹¹³. Archiducissa mater, filii et filiae osculati sunt librum Evangeliorum et instrumentum pacis. Hora vero competenti Ill^{mus} D^{nus} legatus pransus est cum Ser^{ma} archiducissa matre, cum Ser^{ma} archiducissa Anna filia, futura regina Poloniae, ac aliis filiis masculis et faeminis.

Feria 6, die 10 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus dixit Missam lectam de mortuis pro anima felicitis memoriae Ser^{mi} Caroli, archiducis Austriae, in una cappella privata palatii archiducalis, et interim etiam cantabatur alia Missa mortuorum pro anima eiusdem archiducis in eadem cappella; et adfuit in loco superiori dictae cappellae Ser^{ma} archiducissa, uxor felicitis memoriae archiducis Caroli, cum filiis masculis et feminis. Post prandium hora 3 post meridiem Ill^{mus} D^{nus} legatus, indutus veste camerale cum mantello rubeo et galero rosaceo de serico armesino, in curru ivit ad quamdam ecclesiam sub invocatione Beatae Mariae, distantem a Gretio per unam parvam leucam¹¹⁴, devotionis causa.

Sabato, die 11 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus indutus rochetto et mozetta rubea, praecedente cruce, ivit pedester processionaliter a cappella privata palatii archiducalis, simul cum Ser^{ma} archiducissa matre, tribus filiabus et filio, ad ecclesiam Beatae Mariae Virginis, quae est ecclesia comendataria ordinis Equitum

¹¹¹ *Ecclesia sub invocatione S. Aegidii annis 1438–1462 constructa et a Carolo II archiduce Iesuitis tradita (ab a. 1786 ecclesia cathedralis), in cuius presbyterio fuit porticus pro oratorio adhibita, quae mesaulo peculiari cum palatio archiducali coniuncta fuit.*

¹¹² *Sermo est de capella aulica, quam Maria archiducissa magna cum arte constitui iussit in proiectura gothica in tertia contignatione palatii (Kohlbach: Die barocken Kirchen 221).*

¹¹³ *Vide N. 16 p. 43 (n. 32).*

¹¹⁴ *Procul dubio agitur de ecclesia loco Strassgang dicto sita, qui locus 6 km in meridiem a Graecio afuit, nunc autem intra hanc civitatem est. In altari magno statua Deiparae miraculosa est, anno 1519 sculpta, ad quam inde a saeculis peregrinatores veniunt.*

Theutonicorum¹¹⁵, in qua audivit Missam lectam mortuorum et deinde Missam cantatam de Beata Maria Virgine. In processione fuerunt cantatae litaniae Beatae Mariae Virginis a cantoribus, et similiter in redeundo. Tres presbyteri parati ierunt immediate post crucem Ill^{mi} Dⁿⁱ legati. In Missa cantata Ill^{mus} D^{nus} legatus osculatus est librum Evangeliorum et instrumentum pacis, et tulit R^{mus} D^{nus} episcopus Lubianae; et in fine Missae concessit centum dies de indulgentia in forma. In cappella privata palatii in redeundo sacerdos, qui cantavit Missam, cantavit indutus pluviali orationem de Beata Maria Virgine post cantatam „Salve Regina” etc. Deinde Ill^{mus} D^{nus} legatus rediit superius ad suas cammeras factis prius debitis caerimoniis cum Ser^{ma} archiducissa et filia eius, futura regina Poloniae, et aliis duabus filiabus, et hora competenti pransus est.

Dominica, die 12 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus dixit Missam lectam in ecclesia, quae est contigua palatii archiducalis; deinde simul cum Ser^{ma} archiducissa et tribus filiabus adfuit Missae cantatae, stans in loco remoto in medio ecclesiae superius, et hora competenti pransus est cum Ser^{ma} archiducissa et filiis masculis et feminis.

Feria 2, die 13 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus de mane in lectica vectus simul cum Ser^{mo} archiduce Massimiliano puero¹¹⁶, secundo genito masculo Ser^{mac} archiducissae, associatus ab aliquibus nobilibus viris equitantibus et a duabus caroziiis, ivit ad abbatiam seu monasterium Runense ordinis Cirstensiensis¹¹⁷ [s] et ibidem expensis R^{mi} Dⁿⁱ abbatis¹¹⁸ pransus est cum tota comitiva. Et in medio itineris in una parva ecclesia supra unum montem posita, quae nostra lingua vocatur Via Angelorum¹¹⁹, dixit Missam lectam de Cruce, eo quia in eadem ecclesia est unus crucifixus de radice a natura factus^m, qui circiter annos 300 et 40 sub terra inventus fuit. Post prandium hora 3 rediit ad Gretium, id est Gratz.

Feria 3, die 14 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam, et hora competenti pransus est cum suis comensalibus, quorum unus sum ego semper comensalis.

Feria 4, die 15 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus dixit Missam lectam in ecclesia contigua palatio, deinde hora 10 ivit ad prandium in collegio Iesuitarumⁿ¹²⁰,

¹¹⁵ *Ecclesia Leechkirche dicta, a. 1233 ordini Equitum Theutonicorum tradita, saeculo XIII medio deleta et annis 1275–1293 resecta. Tympanum portalis ornatum est caelatura saeculo XIII exeunte confecta, in qua Deipara et Infans Iesu expressus est (Kohlbach: Die gotischen Kirchen 57 sq.).*

¹¹⁶ *Maximilianus Ernestus archidux.*

¹¹⁷ *Abbatia Cisterciensium Runae (Rein, Reun), ad septentrionem occidentemque a Graecio sita, a. 1129 fundata (LThK VIII col. 1266 sq.).*

¹¹⁸ *Georgius Freiseisen, ob. 15 VIII 1605, ex Carniola proveniens, abbas Runensis a 20 IV 1577, Caroli II archiducis consiliarius, vicelocumtenens et camerae Austriae Interioris annis 1598–1602 praeses (Thiel 208; Weis 16).*

¹¹⁹ *Via Angelorum, mons Straßengel vulgo dictus.*

¹²⁰ *Documentum erectionis collegii Graecensis die 12 XI 1573 est editum (Duhr 163 sq.).*

quod est prope dictam ecclesiam, in qua sacerdotes Societatis Iesu celebrant, et pransus est cum sacerdotibus Societatis Iesu primoribus.

Feria 5, die 16 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus in loco secreto in ecclesia accommodato pro Ser^{mis} principibus audivit Missam cantatam de Sanctissimo Sacramento, indutus rochetto et mozetta, et hora competenti pransus est. Post prandium visitavit Ser^{mam} archiducissam matrem aegrotantem.

Feria 6, die 17 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus incepit laborare podagra et in lecto iacere.

Sabato, die 18 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus non surrexit de lecto pro dolore podagrae.

Dominica, die 19 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus surrexit de lecto, et claudicans descendit ad locum privatum in ecclesia et audivit Missam cantatam, et hora competenti pransus est. Post prandium ivit ad visitandam Ser^{mam} archiducissam aegrotantem et in lecto iacentem.

Feria 2, die 20 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in habitu rubeo itineris, et post Missam visitavit Ser^{mam} archiducissam Mariam matrem et filias ac filios Ser^{mos} ibidem stantes, et deinde pransus est. Post prandium hora 2 post meridiem in lectica vectus ivit ad oppidum dictum Fraunteiten¹²¹, in quo expensis Ser^{mae} archiducissae cenavit ac pernoctavit simul cum suis familiaribus.

Feria 3, die 21 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa in lectica vectus ivit ad Bruch, quo pervenit hora 12, et pransus est, et ibidem pernoctavimus. In itinere pluvia nos associavit.

Feria 4, die 22 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa lecta discessit ab oppido Bruch in lectica vectus, et pransus est in loco nuncupato Kimberch¹²², et postea in lectica vectus ivit ad oppidum dictum Mierzuesolog¹²³, in quo cenavimus et pernoctavimus; et istud oppidum distat a Bruch per spatium sex leucarum. In itinere habuimus pluviam.

Feria 5, die 23 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus equester discessit ab oppido Mierzuesolog et audivit Missam in quadam ecclesia Beatae Mariae Virginis, quae in itinere in una parva villa¹²⁴ est; qua audita ivit ad oppidum Sottovien¹²⁵ in provincia Austriae, quo pervenit hora 10, et ibidem per totam diem permansit, et cenavimus et pernoctavimus. Iter fuit fastidiosum et saxosum, quia semper per montem asperum equitatum fuit et caroziae tardius pervenerunt; et locus iste est chiusa sive clausura montium Carinthiae et Stiriae provinciarum.

Feria 6, die 24 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam et pransus est in loco supradicto Sottovien, et post prandium in lectica vectus ivit

¹²¹ *Frohnleiten, oppidum ad Muram flumen septentrionem versus a Graecio situm.*

¹²² *Kindberg, pagus.*

¹²³ *Mürzzuschlag, oppidum.*

¹²⁴ *Villa Maria Schutz am Semmering vocata. Cum conarer diiudicare, quod nomen huius loci fuisset et aedificia quaedam intra Vindobonam quibus locis sita fuissent, a Valthero Leitsch, professore doctissimo, adiutus sum, cui ex imo corde gratias ago maximas.*

¹²⁵ *Schottwien, oppidulum.*

ad Naistot¹²⁶, quod oppidum distat a loco, quo discessit, per quatuor leucas.

Sabato, die 25 aprilis 1592. In die festo S. Marci Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa discessit a Naistot in curru ductus et ivit ad prandium ad Draskerken¹²⁷, et post prandium similiter in curru ductus ivit Viennam. Et in itinere obviam illi venit per mediam leucam extra civitatem Ser^{mus} D^{nus} archidux Ernestus ab Austria, frater et locumtenens Caes. Mis, equitans, associatus a multis nobilibus viris et suis familiaribus equitantibus; qui cum primum fuit vicinus Illmo D^{no} legato, descendit de equo et Ill^{mus} D^{nus} legatus de curru, et ad invicem se adaerentes fecerunt debitas et solitas caerimonias et reverentias. Demum in uno curru Ser^{mi} Dⁿⁱ archiducis Ernesti, qui currus sequebatur equitantes data opera pro isto effectum, et d^{nus} legatus ignorabat hanc occursionem Ser^{mi} archiducis et non erat in habitu, ut potuisset Viennam ingredi cum aliqua solemnitate, ambo simul in curru ducti ingressi sunt, praecedentes nobiles viri equitantes et post currum, in quo erant Ill^{mus} D^{nus} legatus et Ser^{mus} archidux, sequebantur alii currus, et hora 5 post meridiem ingressi sunt Viennam; et Ill^{mus} D^{nus} legatus descendit ad palatium¹²⁸ contiguum palatio imperiali¹²⁹, et fuit associatus usque ad suas camerarum a Ser^{mo} archiduce Ernesto a sinistris Ill^{mi} Dⁿⁱ legati eunte. In discedendo Ill^{mus} D^{nus} legatus associavit Ser^{mm} archiducem usque ad scalas palatii, quia conatus fuit ibidem remanere ortatu et conatu dicti Ser^{mi} archiducis; et Ill^{mus} D^{nus} legatus semper retinuit manum dexteram, tam in domo quam extra domum, ob dignitatem et convenientiam ut cardinalis et praeeminentiam legationis. Fuit hospitatus Ill^{mus} D^{nus} legatus cum suis familiaribus in dicto palatio expensis Ser^{mi} archiducis Ernesti.

Dominica, die 26 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus indutus rochetto et mozetta praecedente cruce ivit pedester a suo hospitio ad palatium residentiae Ser^{mi} archiducis Ernesti, quod palatium est imperatoris in eadem platea¹³⁰, in qua est palatium, in quo residet Ill^{mus} D^{nus} legatus; et ambo simul per dictum palatium imperiale iverunt ad ecclesiam S. Augustini¹³¹, in qua sunt Fratres eiusdem ordinis S. Augustini; et in loco privato superiori in medio ecclesiae stantes audiverunt concionem in lingua Germanica; et post Missam cantatam deinde, hora competenti, Ill^{mus} D^{nus} legatus invitatus a Ser^{mo} archiduce cum ipso ad prandium remansit et ambo sederunt sub baldachino a dexteris stans Ill^{mus} D^{nus} legatus.

¹²⁶ Nova Civitas Austriae (Wiener Neustadt).

¹²⁷ Traiskirchen, villa.

¹²⁸ Card. Georgius Radziwill, cum Vindobonae esset, in palatio Amalienburg dicto, quod nunc pars Hofburgi est, illo autem tempore aedificabatur (1575–1611), et non in palatio Stallburg vocato, annis 1559–1569 exstructo, habitavisse videtur.

¹²⁹ Palatium imperiale (Burg), postea Schweizerhof appellatum.

¹³⁰ Platea In der Burg dicta.

¹³¹ Ecclesia sub invocatione S. Augustini, saeculo XIV aedificata, tum ecclesia aulica parochialis fuit.

Feria 2, die 27 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia S. Francisci¹³², deinde hora competenti pransus est publice de more. Post prandium hora secunda ivit ad visitandum Ser^{mm} archiducem Ernestum, cruce praecedente, et postea Ill^{mus} D^{nus} legatus habitu cammerali indutus ivit cum Ser^{mo} archiduce Ernesto ad silvam seu barcum¹³³, ubi cenavit cum S.Cel^{ne} Ser^{ma}, et post cenam in curru, uti iverunt, redierunt Viennam.

Feria 3, die 28 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam in ecclesia Societatis Iesu¹³⁴, ad quam in curru ductus ivit, deinde hora competenti de more pransus est. Post prandium hora 2 Ser^{mus} princeps archidux Ernestus visitavit Ill^{mm} D^{num} legatum, qui illi obviam ivit usque ad principium et caput scalarum, et in eodem loco, quando discessit, illum associavit, et Ill^{mus} D^{nus} legatus semper manum dexteram retinuit modeste et cum debitis caerimoniis.

Feria 4, die 29 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus de mane in curru ductus ivit ad ecclesiam cathedralem Viennae, quae est sub invocatione et titulo S. Stephani prothomartiris¹³⁵, in ingressu cuius ecclesiae R^{mus} D^{nus} episcopus Viennae¹³⁶ dedit ei aspersorium cum aqua benedicta; et ibidem audivit Missam lectam, osculatus est librum Evangeliorum et instrumentum pacis de more, et ego tuli, quia alius non erat. Audita Missa vidit reliquias dictae ecclesiae, inter quas vidit aliqua corpora SS. Innocentium cum brachiis et capitibus, et ensem et ferrum lanceae S. Georgii, et plurimas alias reliquias pulcherrimas; deinde rediit domum et invitavit secum ad prandium R^{mm} D^{num} episcopum Viennae. Post prandium hora 2 ivit ad hortos caesarianos, pulcherrimos et amoenos; demum ivit ad castellum ibi vicinum nuncupatum Erbest¹³⁷, quod est Caes.^{M^{is}}, et ibi cenavit, et post cenam rediit Viennam per nemus, in quo plurimi cervi erant pascentes, in curru ductus, ut ivit. Hodie mane visitavit Ill^{mm} D^{num} legatum Ill^{mus} D^{nus} Gregorius [s/] Ludovicus comes Littimberg¹³⁸, et in lingua Germanica dictus lantgraf.

Feria 5, die 30 aprilis 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus in curru ductus ivit ad audiendam Missam lectam in ecclesia monialium S. Clarae¹³⁹, constructa a felici-

¹³² *Ut suspicari licet, ecclesia gothica ad plateam Franciscanorum (Franziskanerplatz) sita, ubi annis 1603–1614 hodierna Franciscanorum ecclesia est exstructa.*

¹³³ *I.e. parcum (Ital. barco = parco).*

¹³⁴ *Ecclesia sub invocatione Novem chororum angelicorum (Kirche am Hof), aedificata a Carmelitibus annis 1386–1403, a. 1553 Iesuitis tradita, post incendium saeculo XVII ineunte arte, quae baroca dicitur, refecta.*

¹³⁵ *Ecclesia cathedralis S. Stephano protomartyri dicata, cuius partes quaedam (frontispici-um occidentale) arte Romanica inferiore saeculo XIII exstructae sunt, ampliatio autem gothica saeculo XVI terminata est.*

¹³⁶ *Ioannes Caspar Neubeck de Freiburg, ob. 28 VIII 1594, epus Vindobonensis a 4 II 1575 (HC III 333, IV 368).*

¹³⁷ *Ebersdorf, residentia aestivalis imperatorum ad meridiem orientemque a Vindobona sita.*

¹³⁸ *Georgius Ludovicus, landgravius in Leuchtenberg.*

¹³⁹ *Nunc ecclesia evangelica Dorotheerkirche dicta, tum sub invocatione S. Mariae Reginae Angelorum.*

cis memoriae regina Franciae de Ser^{ma} familia Austriaca¹⁴⁰, deinde transiens per palatium imperiale, hortos, palatium et alia, et hora competenti pransus est. Post prandium indutus habitu cammerali ivit spatiatum extra civitatem Viennae, in curru ductus usque ad barcum.

Feria 6, die prima mensis maii 1592. In die festo SS. Iacobi et Philippi apostolorum Ill^{mus} D^{nus} legatus dixit Missam lectam in ecclesia Societatis Iesu, in loco superiori. Absoluta Missa rediit domum et hora competenti pransus est cum Ecc^{mo} D^{no} maresciallo Lituaniae, fratre suo germano¹⁴¹, qui secrete et privatim Viennam venit. Post prandium hora 5 ingressa est Viennam Ser^{ma} D^{na} Anna, archiducissa Austriae, sponsa Ser^{mi} regis Poloniae, in curru aurato, cooperto de velluto nigro et intus ornato tela aurea, a sex equis albis ducto; et a sinistris sponsae erat tantum Ser^{ma} archiducissa Maria mater, et ante currum Ser^{mae} sponsae praeibant equitantes Ser^{mi} archiduces Ernestus et Matthias Austriaci fratres, et a multis nobilibus viris equitantibus associati ipsos praecedentes [ss], et post currum sponsae sequebantur alii currus cum nobilibus mulieribus intus ductis.

Sabato, die 2 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia S. Mariae Scotorum¹⁴², deinde ivit ad visitandum Ser^{mam} archiducissam Mariam matrem et Ser^{mam} archiducissam Annam sponsam, filiam, et deinde in eodem palatio visitavit Ser^{mum} archiducem Ernestum, postea rediit domum et hora competenti pransus est. Eadem die post prandium ingressi sunt Viennam solemniter, more Polonorum, in curribus seu caroziiis duo oratores Ser^{mi} regis Poloniae missi pro solemnitate^o nuptiarum et ad associandam Ser^{mam} sponsam per totum iter usque ad Regnum Poloniae. Oratores fuerunt Ill^{mus} et R^{mus} D^{nus} Hieronimus comes a Rozdrazon¹⁴³ [s], episcopus Vladislaviensis et Pomeraniae alias Cuiaviensis, et Ecc^{mus} D^{nus} Albertus Radzivil, dux Olivae et Hiefures¹⁴⁴ [s] ac marescalcus maior in Ducatu Lituaniae. Currus fuerunt in totum cum illis curribus, qui associarunt oratores, 55, et equi ad manus ducti, qui praeibant currus^p, fuerunt 31, et adfuerunt etiam multi equites in habitibus Polonicis induti.

Dominica, die 3 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus simul cum Ser^{mis} archiducibus Ernesto et Matthia Austriacis^q ac Ser^{mis} archiducissis Maria matre et Anna filia Austriacis^q interfuit concioni in lingua Germanica dictae^r et deinde Missae cantatae, qui omnes steterunt in loco superiori privatim clauso in medio ecclesiae constructo. Post Missam redierunt omnes simul ad cameras Ser^{mae} archiducissae Annae sponsae et hora competenti pransi sunt. Ill^{mus} D^{nus} legatus sedit a dextris archiducissae matris et Ser^{ma} sponsa, filia, a sinistris, et omnes sub baldachino

¹⁴⁰ Elisabeth (Isabella) Austriaca, 5 VI 1554 – 22 I 1592, Maximiliani II imperatoris filia, Caroli IX, regis Galliae, uxor a 26 XI 1570.

¹⁴¹ Albertus Radziwill.

¹⁴² Ecclesia S. Mariae Scotorum (Schottenkirche), exstructa saec. XIV–XV loco, quo olim ecclesia Romanica fuit, postea autem arte, quae baroca dicitur, immutata.

¹⁴³ Rozdrażew.

¹⁴⁴ Nesvisium (Nieśwież), oppidum in palatinatu olim Novogrodensi, sedes gentis Radivilianae.

fuerunt. Post prandium Ill^{mus} D^{nus} legatus rediit domum suae habitationis, et circa horam quintam R^{mus} D^{nus} episcopus Cuiaviensis, orator regis Poloniae, visitavit Ill^{mm} D^{num} legatum, qui obviam ivit R^{mo} D^{no} episcopo oratori usque ad portam aulae, et in discedendo illum associavit usque ad principium et caput scalarum, sed semper Ill^{mus} D^{nus} legatus retinuit pro se manum dexteram.

Feria 2, die 4 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia S. Crucis, in qua demorant Fratres Conventuales S. Francisci¹⁴⁵, et hora competenti pransus est simul cum Ecc^{mo} D^{no} Alberto, maiore maresciallo in Lituania, oratore Ser^{mi} regis Poloniae, suo fratre germano, et cum aliis quibusdam nobilibus viris. Post prandium Ser^{mus} D^{nus} archidux Matthias ab Austria visitavit Ill^{mm} D^{num} legatum, qui obviam illi ivit usque ad caput scalarum et ibidem in discedendo associavit, et Ill^{mus} D^{nus} legatus semper a dexteris ivit, sed cum modestia manum dexteram retinuit.

Feria 3, die 5 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia monialium S. Clarae, et post Missam vidit aliquas reliquias, inter quas vidit de ligno Sanctissimae Crucis ornato in una cruce aurea gemmis et margaritis laborata et ornata valoris 40 millium aureorum. Post prandium hora 4 adfuit vespers cantatis pontificaliter a R^{mo} D^{no} episcopo Viennae in ecclesia S. Augustini; et Ill^{mus} D^{nus} cardinalis fuit cum cappa rubea de camellotto, sedens sub baldachino in sede accomodata super solio unius palmi a cornu Evangelii. Et etiam adfuerunt duo oratores Ser^{mi} regis Poloniae et Ser^{ma} archiducissa Anna sponsa sub baldachino sedentes sine aliquo solio a cornu epistolae; deinde sub ipsis sedebant Ser^{ma} archiducissa Maria mater, Ser^{mi} archiduces Ernestus et Matthias, lantgravius ex principibus Imperii¹⁴⁶ et eius uxor lantgraviana¹⁴⁷. In vespers Ill^{mus} D^{nus} legatus benedixit incensum prothurificando altari ad Magnificat, quothurificato fuit Ill^{mus} D^{nus} legatusthurificatus ab uno ex sex praesbiteris assistantibus episcopi pluviali induto. Post d^{num} legatum fueruntthurificati dⁿⁱ oratores Ser^{mi} regis Poloniae, Ser^{ma} sponsa ac ceteri Ser^{mi} principes, lantgravius et uxor eius. In fine vespers Ill^{mus} D^{nus} legatus dedit benedictionem solemnem „Sit nomen Domini” etc.¹⁴⁸, crucem ante se habens capite detecto. Absolutis vespers R^{mus} D^{nus} episcopus Viennae pontificaliter indutus cum mitra habuit orationem in medio altaris sedens, vertens renes altari, de sacramento matrimonii Latina lingua, ut magis actus matrimonii inter Ser^{mm} Sigismundum, regem Poloniae, et Ser^{mam} Annam, archiducissam Austriae, solemnizaretur. Absoluta oratione R^{mus} D^{nus} episcopus rediit ad sedendum in loco suo, et Ill^{mus} D^{nus} legatus in loco suo apud sedem suam deposita cappa accepit crucem pectoralem, quam semper defert, stolam supra rochetum, pluviale album et mitram praeciosam, et accedens ad altare sedit in medio vertens renes altari; et tunc Ecc^{mus} D^{mus}

¹⁴⁵ *Ecclesia Minoritenkirche dicta, aedificata saeculo XIV loco, quo olim ecclesia arte Romanica inferiore exstructa fuit, postea immutata.*

¹⁴⁶ *Georgius Ludovicus, landgravius in Leuchtenberg.*

¹⁴⁷ *Maria Salomea de domo marchionum Badenianorum.*

¹⁴⁸ *Cf. N. 49 ann. 5.*

Albertus Radzivilius, dux Olicae etc., orator et procurator Ser^{mi} regis Poloniae, accedens apud Ill^{mm} D^{num} legatum dedit motum proprium Sanctissimi super dispensatione matrimonii¹⁴⁹ et mandatum regium spetiale¹⁵⁰ in personam ipsius dⁿⁱ Alberti Radzivlii pro celebratione matrimonii inter M^{tem} S.R. et Ser^{mam} archiducissam Annam Austriacam in manibus secretarii regii¹⁵¹, qui deinde illa tradidit Illmo D^{no} legato, qui vidit et legit et postea reddidit dicto secretario regio, ut illa legeret, et dictus secretarius stans a cornu Evangelii apud altare alta voce legit; quibus lectis Ecc^{mus} D^{nus} Albertus, dux Olicae etc., orator et procurator specialis ad hunc actum nomine Ser^{mi} Dⁿⁱ Sigismundi, regis Poloniae etc., et Ser^{ma} D^{na} Anna, archiducissa Austriae, accesserunt apud altare ante Ill^{mm} D^{num} legatum, tunc stantem cum mitra, associati a R^{mo} D^{no} episcopo Cuiaviensi, altero oratore, a Ser^{ma} archiducissa Maria matre et Ser^{mis} archiducibus Ernesto et Matthia; et Ill^{mus} D^{nus} legatus contraxit inter ambos matrimonium per verba de praesenti, ut consuetum est secundum morem S.R.E. Catholicae in provincia Austriaca. Deinde fuit cantatus hymnus „Te Deum” etc. praeintonato ab Illmo D^{no} legato sine mitra; hymno cantato Ill^{mus} D^{nus} legatus cantavit orationem de Spiritu Sancto. Interim procurator regius sponsus et Ser^{ma} sponsa in locis suis genuflexi stabant; cantata oratione Ill^{mus} D^{nus} legatus apud sedem in solio deposuit paramenta et accepit cappam rubeam, quam extra ecclesiam deposuit, et accepit mozettam, et associavit sponsum et sponsam, qui hoc ordine, ut est de more in curia caesarea, iverunt, videlicet sponsus medius inter Ill^{mm} D^{num} legatum et R^{mm} D^{num} episcopum Vlasdivasiensem [s] et Pomeraniae alias Cuiaviensem, oratorem, in primo loco, deinde Ser^{ma} sponsa inter Ser^{mos} D^{nos} archiduces Ernestum et Matthiam, deinde Ser^{ma} archiducissa Maria mater et Ecc^{ma} D^{na} lantgravia.

Hora competenti in palatio imperiali residentiae ipsorum fuit cenatum in aula prima magna, et post cenam fuit saltatum et ductae choreae. In mensa sederunt: in capite mensae sub baldachino positae sponsus a dextris et sponsa a sinistris, ut de more in curia caesarea, post sponsum et sic a dexteris eius Ill^{mus} D^{nus} legatus, post d^{num} legatum R^{mus} D^{nus} episcopus Cuiaviensis, orator, a sinistris sponsae et sic post ipsam Ser^{ma} archiducissa mater, et post ipsam matrem Ser^{mus} D^{nus} archidux Ernestus, deinde Ecc^{ma} D^{na} lantgravia et Ser^{mus} D^{mus} archidux Matthias, et Ecc^{mus} D^{nus} lantgravius sedit¹ post R^{mm} D^{num} episcopum Cuiaviensem, oratorem.

¹⁴⁹ *Litterae Clementis VIII motu proprio confectae repertae non sunt, sed asservata est dispensatio Innocentii IX Sigismundo III regi et Annae archiducissae die 30 XI 1591 data, vide A. 1.*

¹⁵⁰ *Die 15 II 1592 datum, cf. N. 19 ann. 15.*

¹⁵¹ *Fortassis Stanislaus Fogelweder, 1525 – 10 I 1603, medicinae et philosophiae doctor, secretarius regius ab a. 1564, canonicus Plocensis, deinde Vilnensis et archidiaconus Varsaviensis annis 1572–1600, Annae Iagellonicae secretarius ab a. 1573, eius nomine in Hispania annis 1576–1586 agens, canonicus Cracoviensis ab a. 1587, Annae Austriacae reginae cancellarius ab a. 1592, Canonorum Regularium Custodum Sanctissimi Sepulchri Hierosolymitani Miechoviae praepositus ab a. 1600 (Kurdybacha; idem, PSB VII 44–46; Nowacki II 303; Schweizer: Nuntiaturberichte p. CXXVIII ann. 10, p. CXXX ann. 4).*

Feria 4, die 6 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia S. Crucis, deinde rediit domum et hora 10 equester in mula pontificali indutus cappa rubea de camelotto et galero rubeo pontificali, cruce praecedente et ante crucem praecedentibus valisario, in primo loco, cum valisia pontificali rubea et familiaribus^u et mazzerio cum mazza equitantibus, ivit ad visitandam Ser^{mam} reginam Poloniae, a qua publicam audientiam habuit, et illam nomine summi pontificis visitavit et dedit illi breve S.Dⁿⁱ N.¹⁵², deinde rediit ad palatium suae habitationis pontificaliter equitans, ut ivit. Post prandium visitavit oratores regis Poloniae.

Feria 5, die 7 maii 1592. In die festo Ascensionis Dⁿⁱ N. Iesu Christi Ill^{mus} D^{nus} legatus dixit Missam lectam in ecclesia Societatis Iesu, deinde rediit domum et pransus est. Post prandium induit se vestibus rubeis itineris et ivit ad Ser^{mam} reginam, et hora 12 simul cum Ser^{ma} regina, Ser^{ma} archiducissa matre et Ser^{mis} archiducibus Ernesto et Matthia discessit Vienna profecturus Cracoviam. Ser^{ma} regina et Ser^{ma} archiducissa mater et Ecc^{ma} lantgravina iverun[t^e] in curru de veluto rubeo ornato, et suae matronae et mulieres in aliis curribus; Ill^{mus} D^{nus} legatus equester ante currum Ser^{mae} reginae cruce praecedente, duo oratores Ser^{mi} regis Poloniae et Ecc^{mus} D^{nus} lantgravius equitantes, duo Ser^{mi} archiduces Ernestus et Matthias Austriaci hincinde apud currum Ser^{mae} reginae equitan[t^e] Ies usque ad flumen Danubii [ss]. Transacto^v flumine a Ser^{mis} supradictis per triremes et ab aliis per pontem Ill^{mus} D^{nus} legatus ascendit in suum currum et itum fuit ad oppidum dictum Wulkersdorf¹⁵³, distans a civitate Viennae per tres leucas, et omnes in dicto loco hospitati sunt et pernoctaverunt. In hac societate fuerunt circa mille equi et plures homines.

Feria 6, die 8 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia oppidi Wulkersdorf, deinde pransus est simul cum Ser^{ma} regina, Ser^{ma} eius matre, Ser^{mis} archiducibus Ernesto et Matthia ac Ecc^{mo} D^{no} Alberto Radzivilio, oratore laico. Post prandium discesserunt omnes in curribus ducti et iverunt ad oppidum dictum Mistelbach¹⁵⁴, in quo pernoctatum fuit; et fuerunt factae tres leucae de itinere.

Sabato, die 9 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus discessit a Mistelbach associans Ser^{mam} reginam, quae simul cum Ser^{ma} eius matre ibat in curru vecta post currum Ill^{mi} Dⁿⁱ legati; et post currum Ser^{mae} reginae ibat lantgraffius, orator imperatoris pro interventu nuptiarum^w, in suo curru ductus. Ser^{mi} vero archiduces Ernestus et Matthias associarunt Ser^{mam} reginam per dimidiam leucam ante, deinde reversi sunt Viennam; et fuit etiam associata Ser^{ma} regina ab equitibus deputatis. Et itum fuit ad oppidum Naidolf¹⁵⁵, in quo omnes pransi sunt et Ill^{mus} D^{nus} legatus cum Ser^{ma} regina pransus est. Post prandium vero in curribus supradictis vecti omnes

¹⁵² Vide N. 7.

¹⁵³ Wulkersdorf, oppidum.

¹⁵⁴ Mistelbach, oppidum ad Zaya fluvium situm.

¹⁵⁵ Neudorf, oppidum prope Staatz situm.

iverunt ad oppidum dictum Auspicz, Latine Auspicium¹⁵⁶, in provincia Moraviae, in quo cenatum et pernoctatum fuit. In ingressu provinciae Moraviae equites Austriaci regredierunt et subintrarunt ad associandam Ser^{mam} reginam equites provinciae Moraviae, et in itinere obviam venit Ser^{mae} reginae R^{mus} D^{nus} episcopus Olmutiensis seu Marcomannorum¹⁵⁷.

Dominica, die 10 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam, in qua Missa etiam interfuerunt Ser^{ma} regina, Ser^{ma} archiducissa mater, lantgravius, orator imperatoris, id est Ecc^{mus} D^{nus} Gregorius [s] Ludovicus comes Lictimberg, et Ill^{mus} et R^{mus} D^{nus} episcopus Cuiaviensis, orator regis Poloniae, et Ecc^{ma} D^{na} uxor lantgravii. Ill^{mus} D^{nus} legatus cum duobus oratoribus erat et stabat a cornu Evangelii; Ser^{ma} regina cum Ser^{ma} eius matre et Ecc^{ma} D^{na} lantgraffia a cornu epistolae stabant. Ill^{mus} D^{nus} legatus osculatus est librum Evangeliorum et instrumentum pacis eodem tempore, quo Ser^{ma} regina, et fuerunt portati duo libri Evangeliorum, id est duo libri missales, et duo instrumenta pacis. Ego dedi osculanda Illmo D^{no} legato et duobus oratoribus pacem, et eleemosinarius, id est^g primus cappellanus Ser^{mae} archiducissae matris, dedit Ser^{mae} reginae, Ser^{mae} matri^x et lantgraviae, prout de more Germanico. Absoluta Missa omnes in suis curribus vecti abierunt et discedentes ab Auspicz iverunt ad prandium in oppido dicto Austerlitz, sed lingua Moravia Slawkow¹⁵⁸. Post prandium discesserunt in curribus ducti et iverunt ad oppidum dictum Viscoviam¹⁵⁹, quod est R^{mi} Dⁿⁱ episcopi Olmutiensis, in quo cenatum et pernoctatum fuit. Ill^{mus} D^{nus} legatus pransus est cum Ser^{ma} regina et simul cum aliis eius comensalibus, videlicet cum Ser^{ma} matre, oratoribus imperatoris et regis Poloniae, et lantgravia.

Feria 2, die 11 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in oppido Voscoviae [s], deinde in curru ductus associavit Ser^{mam} reginam, prout ei pontifex mandavit, et pervenit ad locum dictum Prosciow¹⁶⁰, in quo cum Ser^{ma} regina pransus est. Post prandium in curru ductus Ill^{mus} D^{nus} legatus et alii, qui Ser^{mam} reginam comitantur, iverunt ad civitatem Olmutii, in qua cenatum et pernoctatum fuit. Ill^{mus} D^{nus} legatus immediate cum suo curru vadit ante currum Ser^{mae} reginae. Hodie in itinere habuimus pluviam, ventum et magnum frigus.

Feria 3, die 12 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia cathedrali Olmutii¹⁶¹; et in porta ecclesiae osculatus est crucem, aspersit se et alios de aqua benedicta, et fuit ter thurificatus a R^{mo} D^{no} episcopo Olmutii, quia ita ipse voluit recipere Ill^{mm} D^{num} legatum in sua ecclesia pro dignitate Sanctae Sedis Apostolicae, et fuit cantatus hymnus „Te Deum” etc., et deinde cantati versiculi et orationes^y, ut in libro pontificali dicitur sub rubrica „De re-

¹⁵⁶ *Auspicium (Hustopeče, Auspitz), oppidum.*

¹⁵⁷ *Stanislaus Pawłowski.*

¹⁵⁸ *Slaucovia (Slavkov u Brna, Austerlitz), oppidum.*

¹⁵⁹ *Viscovia (Vyškov, Wischau), oppidum ad Haná fluvium situm.*

¹⁶⁰ *Prostějov (Prossnitz), oppidum ad Valová fluvium situm.*

¹⁶¹ *Ecclesia cathedralis saeculo XII fundata et S. Venceslao dicata, saeculis XIV et XIX refec-*

ceptione legati” etc.¹⁶², a decano dictae ecclesiae cathedralis¹⁶³ pluviali induto. Deinde Ill^{mus} D^{nus} legatus rochetto et mozetta indutus, ante se crucem habens, detecto capite dedit solemnem benedictionem „Sit nomen Domini” etc. Deinde audivit Missam lectam, et librum Evangeliorum et instrumentum pacis osculandum tulit et dedit R^{mus} D^{nus} episcopus Olmutiensis, quamvis sit ordinarius loci, quia pro reverentia voluit hoc facere. Absoluta Missa Ill^{mus} D^{nus} legatus rediit ad palatium episcopale, in quo hospitatus fuit cum aliquibus suis familiaribus, inter quos ego fui, expensis R^{mi} Dⁿⁱ episcopi. Sed d^{nus} legatus ivit ad prandium cum Ser^{ma} regina. Post prandium Ill^{mus} D^{nus} legatus associavit Ser^{mam} reginam ad ecclesiam cathedralem, cum qua etiam erat Ser^{ma} eius mater et alii soliti, et viderunt reliquias ecclesiae, inter quas est unum indusium integrum Beatae Mariae Virginis.

Feria 4, die 13 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa in habitu rubeo itineritio ivit ad prandium cum Ser^{ma} regina, et post prandium in suum currum ascendit, et similiter Ser^{ma} regina et Ser^{ma} eius mater ascenderunt in currum et caeteri alii, et discesserunt a civitate Olmutii et iverunt ad oppidum dictum Lipinich¹⁶⁴, in quo cenatum et pernoctatum fuit.

Feria 5, die 14 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus, Ser^{ma} regina, Ser^{ma} archiducissa mater et ceteri omnes comitantes audita Missa discesserunt in curribus ducti et equitantes ab oppido dicto Lipinich et iverunt pransuri ad oppidum dictum Graniz¹⁶⁵. Post prandium iverunt ad oppidum dictum Icin¹⁶⁶, in quo cenatum et pernoctatum fuit. Ill^{mus} D^{nus} legatus hodie mane pransus est cum Ser^{ma} regina.

Feria 6, die 15 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa ivit ad hospitium Ser^{mae} reginae et Ser^{mae} eius matris, et in curribus ducti discesserunt ab oppido Icin, quod est oppidum francum, id est non habens dominum particularem, et iverunt ad prandium ad oppidum dictum Staravies¹⁶⁷; et post prandium discesserunt et iverunt ad oppidum nuncupatum Ostravan¹⁶⁸ [s], quod est oppidum R^{mi} Dⁿⁱ Stanislai Pavloschi, episcopi Olmutiensis, in quo cenatum et pernoctatum fuit.

Sabato, die 16 maii 1592. In vigilia Penthecostes Ill^{mus} D^{nus} legatus, Ser^{ma} regina, Ser^{ma} archiducissa eius mater audita Missa in Ostrava ducti in curribus

¹⁶² Vide Catalanus III 207–216 (Ordo ad recipiendum processionaliter praelatum vel legatum).

¹⁶³ Melchior Pynesius (Pirnesius, de Pirn), 1550 – 26 VII 1607, in *Academia Cracoviensi ad doctoratum philosophiae a. 1578 pervenit, protonotarius apostolicus, canonicus ecclesiae collegiatae Brunensis atque ecclesiae cathedralis Olomucensis et Vratislaviensis, praepositus Sternbergensis, ab a. 1589 archidiaconus et ab a. 1591 decanus Olomucensis, epus titularis Nicopolitanus (Nigropolitanus) et suffraganeus Olomucensis die 16 VII 1603 deputatus* (ASV Sec. Brev. 383 f. 301–303, 304, 311v, 16 VII, 29 X 1603; Elvert 65 sq.; HC IV 259; Zenon Hubert Nowak, PSB XXIX 513).

¹⁶⁴ Lipník (Leipnik), oppidum ad Bečva flumen situm.

¹⁶⁵ Hranice (Mährisch-Weißkirchen), oppidum.

¹⁶⁶ Nový Jičín (Neu-Titschein), oppidum.

¹⁶⁷ Stará Ves (Altendorf), pagus.

¹⁶⁸ Ostrava (Mährisch-Ostrau), oppidum.

discesserunt et iverunt ad oppidum dictum Freistat¹⁶⁹ [s/], quod distat a loco, quo discesserunt, per duas leucas; et in medio itineris in parvo loco seu villa¹⁷⁰ pransi sunt. R^{mus} D^{mus} episcopus Olmutii cum equitibus Moraviae, qui Ser^{mam} reginam associabat, transacto ponte¹⁷¹, qui est extra oppidum Ostravae et confinis inter provi[n]ciam Moraviae et provinciam Sileucia¹⁷² [s/], licentiam petiit a Ser^{ma} regina, et simul cum equitibus abiit, quia equites provinciae Seleucia¹⁷³ [s/] usque ad suos confines versus Cracoviam Ser^{mam} reginam associabunt, cum quibus equitibus erit R^{mus} D^{mus} episcopus Vratislaviae¹⁷³. Hodie obviam Ser^{mae} reginae venit R^{mus} D^{mus} episcopus Ploschae¹⁷⁴, Polonus, cum aliquibus curribus missus a Ser^{mo} rege Poloniae. Hac die fuit cenatum et pernoctatum in Freistat.

Dominica, die Penthecostes 17 maii 1592. Ill^{mus} D^{mus} legatus audivit Missam lectam in suo hospitio, et celebrans in Missa communicavit de Corpore Christi Ill^{mum} D^{num} legatum, librum Evangeliorum et instrumentum pacis in Missa tulit Illmo D^{no} legato osculanda R^{mus} D^{mus} abbas Velligradensis¹⁷⁵; et remansit in Freistat, sicut fecit Ser^{ma} regina cum aliis.

Feria 2 Penthecostes, die 18 maii 1592. Ill^{mus} D^{mus} legatus remansit in Freistat, audivit Missam lectam in suo hospitio et post prandium visitavit Ser^{mam} archiducissam, matrem Ser^{mae} reginae, aegrotantem.

Feria 3 Penthecostes, die 19 maii 1592. Ill^{mus} D^{mus} legatus audivit Missam lectam in suo hospitio, qui in hoc oppido Freistat non est ulla ecclesia catholica, cum sint omnes habitatores haeretici diversarum settarum; et post auditam Missam ivit ad prandium cum Ser^{ma} regina, et post prandium rediit ad suum hospitium.

Feria 4 Penthecostes, die 20 maii 1592. Ill^{mus} D^{mus} legatus audivit Missam lectam et deinde solus privatim pransus est. Post prandium R^{mus} D^{mus} episcopus Vratislaviae visitavit Ill^{mum} D^{num} legatum, et postea Ill^{mus} D^{mus} legatus ivit ad visitandum Ser^{mam} reginam et Ser^{mam} archiducissam matrem aegrotantem.

¹⁶⁹ Eleuteropolis Tessinensis (Frštat, Freistadt), oppidum ad Olše fluvium situm.

¹⁷⁰ Forsitan villa Petřvald (Peterswald) aut Orlová (Orlau) dicta.

¹⁷¹ Pons in Ostravice flumine factus, quod flumen Moraviam a Silesia Tessinensi dividit.

¹⁷² Silesia.

¹⁷³ Andreas de Jerin, 1541 – 5 XI 1596, e Ridlinga (quod est oppidum Sueborum) oriundus, in universitate studiorum Bononiensi theologiae doctor a. 1571 promotus, ab a. 1570 canonicus et ab a. 1578 praepositus ecclesiae cathedralis Vratislaviensis, epus Vratislaviensis a capitulo die 1 VII 1585 electus et die 9 IX 1585 prov., legatus Rudolphi II imperatoris in Poloniam aliquoties missus (HC III 337; Jaitner: Die Hauptinstruktionen 60 ann. 14; Tomasz Panfil, EK VII col. 1184; Szostkiewicz 481).

¹⁷⁴ Adalbertus Baranowski.

¹⁷⁵ Eggardus a Schwaben (Schwoben), ob. 6 XII 1595, e Regio Monte oriundus, canonicus simulque concionator in ecclesia S. Mauritio dicata Olomucensi ab a. 1576, praepositus ecclesiae collegiatae S. Petri et S. Pauli Brunae ab a. 1580 et Stanislai Pawłowski episcopi cancellarius, abbas monasterii Veleradiensis (Velehrad) Cisterciensis ordinis ab a. 1587 (Elvert 69; Wolný I/2 253 sq.).

Feria 5 Penthecostes, die 21 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam simul cum Ser^{ma} regina in suo hospitio et cum eadem pransus est. Post prandium Ill^{mus} D^{nus} legatus, Ser^{ma} regina et Ser^{ma} archiducissa eius mater cum aliis associantibus discesserunt ab oppido Freistat, et Ser^{ma} regina et archiducissa mater cum suis familiaribus cenarunt et pernoctarunt in oppido ex ligno domus fabricatae dicto Serumien¹⁷⁶. Ill^{mus} vero D^{nus} legatus praeivit ante et se licentia-vit a Ser^{ma} regina et Ser^{ma} archiducissa matre causa perveniendi ante eas Cracoviam; et hospitatus est cum suis familiaribus in uno oppido distante ab oppido Schina¹⁷⁷ [s] per dimidiam leucam, et ibidem cenatum et pernoctatum fuit. Multi dormierunt supra mensas et scamna.

Feria 6, die 22 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa in curru ductus, associatus a suis familiaribus in curribus vectis et equitantibus, ivit ad oppidum dictum Ofscenscin¹⁷⁸ [s], quod est primum oppidum in Regno Poloniae, cum domibus ex lignis fabricatis et constructis, et in arce¹⁷⁹ hospitatus est et pransus est. Post prandium discessit et ivit ad oppidum dictum Zator¹⁸⁰, similiter cum domibus ligneis fabricatis, in quo cenatum et pernoctatum fuit, et aliqui dormierunt super terram in palea. In itinere fuit Ill^{mus} D^{nus} legatus obviatus a R^{do} D^{no} decano¹⁸¹ et uno canonico ecclesiae Cracoviensis et deinde a R^{do} D^{no} archidiacono¹⁸².

Sabato, die 23 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa discessit ab oppido Zator et ivit in curru ductus ad unum palatium particulare¹⁸³, quod per unam leucam distat a civitate Cracoviae et a loco, quo discessit, scilicet a Zator, distat per spatium sex leucarum; et ibidem pransus est hora 21¹⁸⁴ et in eodem palatio pernoctavit.

Dominica Sanctissimae Trinitatis, die 24 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus, episcopus Cracoviae, audivit Missam lectam in una cappella privata dicti palatii, deinde associatus a multis nobilibus viris Polonis ivit versus Cracoviam in curru ductus per dimidiam leucam. Deinde ascendit equum pontificaliter ornatum or-

¹⁷⁶ *Strumień (Schwarzwasser), oppidum ad Vistulam situm.*

¹⁷⁷ *Pszczyna (Pleß), oppidum.*

¹⁷⁸ *Oświęcim, oppidum ad Sola fluvium situm.*

¹⁷⁹ *Arx ducum olim Oświęcimensium saeculis XIII–XIV exstructa et saeculo XVI ineunte im-mutata.*

¹⁸⁰ *Zator, oppidum ad Skawa fluvium situm.*

¹⁸¹ *Erasmus Dembiński, ob. 1613, Valentini, castellani Cracoviensis, filius, praepositus eccle-siae S. Michaelis in arce Cracoviensi, decanus Cracoviensis, cantor Sandomiriensis et secretarius regius (Kieniewicz 62; Niesiecki III 321; Orzelski 620, 660).*

¹⁸² *Stanislaus Krasiński, 1534 – 11 (vel 12) IX 1598, i.u.d. Romae a. 1565 promotus, secre-tarius regius ca a. 1566 designatus, scholasticus Gnesnensis ab a. 1568, custos Plocensis et cano-nicus Cracoviensis ab a. 1571, ab a. 1573 archidiaconus simulque ab a. 1591 vicarius in spiritua-libus ac officialis generalis Cracoviensis (Wacław Urban, PSB XV 190 sq.).*

¹⁸³ *Domus ampla lignea in Balice prope Cracoviam sita, quae tum ad Nicolaum Firlej, pa-latinum Cracoviensem, pertinebat (Kazimierz Lepski, PSB VII 14; Woś: Itinerario 32).*

¹⁸⁴ *Secundum horologium integrum, i.e. ca horam 17.*

namentis rubeis mulae pontificalis, cappa rubea indutus cum galero rubeo pontificali, cruce praecedente ac praecedentibus valisario cum valisia rubea pontificali, suis familiaribus et aliis nobilibus viris et mazzerio cum mazzia equitantibus, ac quatuor parafrenariis pedestribus ante Ill^{mm} D^{num} legatum incedentibus cum quatuor baculis sive hastis^z, quorum duo in cuspide habebant duos malleos, prout de more legatorum inauratis, et cum solemni equitatione ivit et ingressus est Cracoviam. Et in itinere fuit obviatus a R^{mis} D^{nis} episcopis Luceoriae¹⁸⁵ et Praemistiae¹⁸⁶ [s] ac a d^{no} magno maresciallo totius Regni Poloniae¹⁸⁷ et a multis nobilibus viris Polonis, et postea a R^{mo} D^{no} archiepiscopo Leopoliensi¹⁸⁸ nomine Ser^{mi} Dⁿⁱ Sigismundi, regis Poloniae, qui a civitate absens erat et non bene valens¹⁸⁹; et ingrediens in civitatem Cracoviae uti legatus et episcopus Cracoviensis, de quo episcopatu fuit provisuus a Sede Apostolica, dum Ill^{mus} D^{nus} cardinalis Radzivilius legatus Romae erat tempore felicitis recordationis Gregorii XIV nominatione Ser^{mi} regis¹⁹⁰; et uno eodem tempore fecit ingressum legationis et possessionis sui episcopatus. Fuit receptus processionaliter, et fuerunt servatae, quae in libro pontificali dicitur¹⁹¹, et solitas caerimonias ac consuetudinem inveteratam [ss] dictae civitatis Cracoviensis, quae consuetudo non est contra bonas caerimonias. Versiculi et oratio intus ecclesiam cathedralem¹⁹² post cantatum hymnum „Te Deum” etc. fuerunt cantati a R^{mo} D^{no} archiepiscopo Leopoliensi induto pluviali, rogatu R^{mi} Dⁿⁱ [s] capituli et canonicorum Cracoviensis ecclesiae; sed crucem osculandam extra portam Cracoviensis civitatis dedit d^{no} legato^{aa} prima dignitas ecclesiae cathedralis Cracoviae¹⁹³, et similiter in porta ecclesiae ministravit aspersorium et naviculam incensi ac ter thurificavit Ill^{mm} D^{num} legatum et episcopum Cracoviensem; qui stans apud altare S. Stanislai canonici osculati sunt eius manum, et deinde in loco capitulari praesentibus tantum canonicis iuravit solitum iuramentum ab episcopis novis praestandum. Deinde induit [se] stola supra rochetum, pluviali et mitra, et accessit ante maius altare et fuit lecta bulla provisionis¹⁹⁴. In fine post cantatam orationem de S. Stanislao, cantatis antiphona et versiculis et data solemni benedictione „Sit nomen Domini” etc., sine mitra, ante se crucem legationis habens, concessit decem annos et totidem quadragenas de v[e^{ab}]ra indulgentia in forma etc., prout in suis facultatibus legationis¹⁹⁵, quam publicavit unus ex canonicis. Omnibus peractis ivit ad pa-

¹⁸⁵ Bernardus Maciejowski.

¹⁸⁶ Laurentius Goślicki, epus Premisliensis.

¹⁸⁷ Andreas Opaliński.

¹⁸⁸ Ioannes Demetrius Solikowski.

¹⁸⁹ Cf. N. 42 p. 77–78.

¹⁹⁰ Vide supra, p. XL.

¹⁹¹ Vide supra, ann. 162.

¹⁹² Vide N. 42 ann. 15.

¹⁹³ I.e. Erasmus Dembiński decanus.

¹⁹⁴ Vide supra, p. XL ann. 165.

¹⁹⁵ Vide N. 16 p. 43 (n. 32).

latium episcopale¹⁹⁶, quod distat ab ecclesia cathedrali, equester pontificaliter cum cappa rubea et galero pontificali rubeo, associatus a dictis tribus R^{mis} D^{nīs} episcopis et ab aliquibus canonicis, et in suo ingressu fuit receptus uti episcopus et legatus. Et multum displicuit Ser^{mo} regi non potuisse honorare, uti cupiebat et volebat, Ill^{mm} D^{nm} legatum; sicuti per suas litteras his superioribus diebus, dum Ill^{mus} D^{nus} legatus in itinere erat, significaverat etc. propter suam absentiam a civitate Cracoviensi.

Feria 2, die 25 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus cruce praecedente pedester, indutus mozetta supra rochetum, ivit ad ecclesiam S. Francisci¹⁹⁷, quae est vicina palatio episcopali suo Cracoviensi, in qua audivit Missam lectam, osculatus est librum Evangeliorum et instrumentum pacis. Post prandium hora 20¹⁹⁸ Ill^{mus} D^{nus} legatus indutus rochetto et mozetta cruce praecedente equester, associatus a multis nobilibus viris Polonis et suis familiaribus, ivit ad visitandum Ser^{mm} regem Poloniae, qui hodie mane rediit Cracoviam; qui obviam venit Illmo D^{no} legato extra secundam suam cammeram et dedit ei manum dexteram, et in cammera, in qua loquuti sunt, simul sederunt ambo sub baldachino ibidem nemine remanente, sed ipsi duo soli fuerunt, et sic fuit audientia secreta et non publica, quia ita rex voluit; et Ill^{mus} D^{nus} legatus dedit Ser^{mo} regi breve apostolicum S.Dⁿⁱ N. Clementis papae VIII¹⁹⁹. In discedendo Ser^{mus} rex associavit Ill^{mm} D^{nm} legatum, a dexteris eius incedentem, usque ad portam secundae camerae. Deinde Ill^{mus} D^{nus} legatus ascendit superius ad palatium regium et visitavit in suis cammeris Ser^{mm} reginam veterem²⁰⁰, olim uxorem felicitis memoriae regis Stephani Battorii, et ei breve apostolicum nomine S.S^{is} praesentavit²⁰¹; visitavit etiam Ser^{mm} infantem²⁰², sororem Ser^{mi} Sigismundi, regis Poloniae, quae simul cum vetere^{ac} regina erat, et ambae Anna vocantur. Demum equester, ut ivit, rediit ad palatium suum episcopale. Intus cammeram Ill^{mus} D^{nus} legatus benignissime a Ser^{mo} rege receptus fuit, et inter ipsos multa gratulatoria verba habuerunt, uti mihi retulit idem Ill^{mus} D^{nus} legatus.

Feria 3, die 26 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus in habitu itineris rubeo audivit Missam lectam in ecclesia S. Francisci, deinde in curru ductus ivit ad visitandum Ser^{mm} reginam²⁰³, quae erat distans a Cracovia per unam leucam²⁰⁴, deinde rediit Cracoviam et pransus est. Post prandium ivit ad ecclesiam cathedralem et ibidem cum cappa rubea cardinalari expectavit Ser^{mm} reginam, quae circa ho-

¹⁹⁶ *Palatium episcoporum Cracoviensium ad plateam Franciscanorum situm, saepenumero immutatum (Grabowski 145–171).*

¹⁹⁷ *Ecclesia sub invocatione S. Francisci, consecrata a. 1269, postea ampliata et refecta.*

¹⁹⁸ *Secundum horologium integrum, i.e. ca horam 16.*

¹⁹⁹ *Vide N. 6.*

²⁰⁰ *Anna Iagellonica.*

²⁰¹ *Vide N. 9.*

²⁰² *Anna Vasa.*

²⁰³ *Anna Austriaca.*

²⁰⁴ *In Balice ad Cracoviam.*

ram^{ad} 23²⁰⁵ ingressa est Cracoviam, associata a magna copia equitum Polonorum more ipsorum optime indutorum et ornatorum. Et Ser^{mac} reginae obviam ivit Ser^{mus} rex associatus ab aliquibus d^{nis} episcopis Regni, ac etiam in curru ducta obviam Ser^{mac} reginae ivit Ser^{ma} regina vetus vidua. Ser^{ma} regina ingressa est in curru ducta; fuit recepta in porta ecclesiae cathedralis a R^{do} capitulo et canonicis, quorum unus ex ipsis orationem habuit. Interim Ill^{mus} D^{nus} legatus stabat apud altare S. Stanislai in medio ecclesiae situm, et fuit a cantoribus cantatus hymnus „Te Deum” etc., quo cantato Ill^{mus} D^{nus} legatus dedit solemnem benedictionem „Sit nomen Domini” etc. cantando, et alia servata fuerunt, prout consuetum est in Regno Poloniae fieri. Et Ill^{mus} D^{nus} legatus, episcopus Cracoviensis, postquam Ser^{mus} rex et Ser^{ma} regina et alii de ecclesia abierunt, rediit ad palatium suum episcopale in curru ductus.

Feria 4, die 27 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus iacuit in lecto febri laborans.

Feria 5, die 28 maii 1592. In die festo Sanctissimi Corporis Christi Ill^{mus} D^{nus} legatus in lecto iacens cum aliqua suspitione febris audivit Missam lectam supra altare fictitio in sua cammera praeparato [ss]. Et per civitatem Cracoviae fuerunt factae processiones cum Sanctissimo Sacramento, et Ser^{mus} rex Poloniae associavit processionem ecclesiae cathedralis, in qua Sanctissimum Corpus Christi sub baldachino portavit R^{mus} D^{nus} archiepiscopus Lepoliensis [s].

Feria 6, die 29 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus in lecto iacuit cum aliquo melioramento.

Sabato, die 30 maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus fuit sine febri, sed nihilominus in lecto iacuit, et fuit ab aliquibus episcopis et nobilibus viris palatinis et senatoribus ut his superioribus diebus visitatus.

Dominica, die ultima maii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus convalescens de mane in curru ductus ivit ad ecclesiam suam cathedralem in castro regio sitam, in qua expectavit Ser^{mos} regem et reginam coronandam pro confirmatione matrimonii, indutus cappa sua rubea cardinalari, sedens in sua sede episcopali in presbyterio sita et sub baldachino accomodata et ornata. Hora competenti venit Ser^{mus} Sigismundus, rex Poloniae, ad ecclesiam cathedralem indutus habitu regio albo, videlicet sandaliis, amictu, alba, cingulo, tunnicella, dalmatica et pluviali aureo et corona regia aur[e^b]a cum gemmis et margaritis, gestans in manu dextera sceptrum regium et manu sinistra pallam auream cum cruce, medius inter duos episcopos Regni Poloniae de more illum sub brachiis tenentes^{ac206}, praecedente uno nobili^d viro cum gladio nudo²⁰⁷ ante Ser^{mmum} regem. Post regem veniebat Ser^{ma} regina coronanda media inter episcopum Franislaviae²⁰⁸ [s] et inter Ecc^{mmum} D^{num}

²⁰⁵ *Secundum horologium integrum, i.e. ca horam 19.*

²⁰⁶ *Parum probabile videtur id, quod in alia relatione legitur, regem medium inter ipsum card. Georgium Radziwill, epum Cracoviensem, et Adalbertum Baranowski, epum Plocensem, processisse (Barycz: Kronika 116).*

²⁰⁷ *Nicolaus Wolski, ob. 9 III 1630, capitaneus Crepicensis ab a. 1566, gladiifer Regni ab a. 1574, marescalcus curiae m. martio a. 1600 nom., postea marescalcus supremus Regni a die 6 VII 1616 (UDR IV/2 n. 170, X n. 413, 457, 480; ADLP F. Aldobr. 4 f. 47, 28 III 1600).*

²⁰⁸ *Andreas de Jerin, epus Vratislaviensis.*

Georgium lantgravium, oratores caesareos, induta veste ex tela argentea contexta floribus aureis cum margaritis et praeciosis lapidibus, cum crinibus seu capillis sparsis post humeros, cum corona de floribus supra caput, ante illam praeceuntes tres nobiles viri Poloni, quorum unus gestabat coronam auream reginalem, alius sceptrum reginale et tertius pallam auream cum cruce²⁰⁹. Post reginam sequebantur Ser^{ma} archiducissa mater, Ser^{ma} Anna infans Sueciae, soror Ser^{mi} regis Poloniae, et deinde aliae nobiles mulieres, matronae et puellae sive damicellae.

Interim vero Ill^{mus} D^{nus} legatus apud altare maius ecclesiae chatedralis accepit deposita cappa rubea stolam supra rochetum, pluviale et mitram praeciosam, et sic indutus in medio altaris remansit. Ser^{mus} rex et Ser^{ma} regina accesserunt ad altare^{af} ante Ill^{mm} D^{num} legatum, et factis inter ipsos mutuis et debitis reverentiis Ill^{mus} D^{nus} legatus nomine et pro parte summi pontificis Clementis VIII ratificavit per verba de praesenti, prout est de more huius Regni Poloniae, matrimonium inter Ser^{mm} Sigismundum, regem Poloniae et Sueciae etc., et Ser^{mam} Annam, archiducissam Austriae et ducissam Burgundiae etc.; benedixit anulos et in digitis anularibus illis imposuit ac illos etiam benedixit. Peracta et confecta confirmatione matrimonii Ser^{mus} rex et Ser^{ma} regina recesserunt et Ill^{mus} D^{nus} legatus deposito pluviali, mitra ac stola accepit suam cappam rubeam cardinalarem et ivit ad sedem suam sub baldachino. Ser^{mus} rex ivit ad tronum suum in medio chori ecclesiae situm et praeparatum, in cuius plano erant duae sedes de velluto rubeo, in quarum una sedit Ser^{mus} rex, altera^{ag} vero a sinistris eius, in qua regina sedere debet, tunc remansit vacua. Regina ivit ad standum et sedendum in sedibus ornatis sub baldachino in choro et sedit apud Ser^{mam} archiducissam eius matrem et Ser^{mam} D^{nam} Annam infantem Sueciae, sororem regis, et alias nobilissimas ac illustrissimas mulieres.

Omnibus in locis stantibus R^{mus} D^{nus} episcopus Cuiaviae paratus omnibus pontificalibus paramentis albis pro Missa celebranda inchoavit Missam solemnem cantatam de Sanctissima Trinitate pro actu coronationis Ser^{mae} reginae, cui inter alios ministros, prout est de consuetudine huius Regni Poloniae, assisterunt R^{mi} Dⁿⁱ episcopi Plocae et Luceoriae respective hincinde ad altare, induti stolis, pluvialibus et mitris, et caerimoniae fuerunt more Poloniae. Post cantatam epistolam Ser^{mus} rex descendens de trono suo, sive solio, accessit ad altare cum suis insignibus regiis et stans ante R^{mm} D^{num} episcopum Cuiaviae, Maioris Poloniae celebrantem, qui in absentiam R^{mi} Dⁿⁱ archiepiscopi Gnyznae²¹⁰ [s] functus est hoc officio, fecit instantiam et petiit, prout dicitur in libro pontificali de coronatione reginae²¹¹, ut suam reginam sponsam coronaret; deinde rediit ad solium, sive tronum suum, et sedit. Venit regina ante altare associata et ducta a duobus

²⁰⁹ *Diadema reginale ante Annam Austriacam portavit Andreas Leszczyński, palatinus Brestensis Cuiaviensis, sceptrum — Nicolaus Jazłowiecki, capitaneus Sniatynensis, malum — Adamus Sandivogius Czarnkowski, capitaneus Pyzdrensis (Barycz: Kronika 116).*

²¹⁰ Stanislaus Karnkowski.

²¹¹ *Vide Catalanus I 408–409 (De benedictione et coronatione reginae separatim a benedictione et coronatione regis).*

episcopis²¹² et associata a Ser^{ma} archiducissa eius matre et aliquibus nobilissimis faeminis; et Ser^{ma} regina genuflexa ante altare fuit uncta cum oleo cathecumenorum in brachio dextero et sub scapulis, et fuit coronata et datum in manu eius dextera sceptrum reginale cum debitis et solitis caerimoniis et prout est in libro pontificali notatum; sed non in totum fuit observatum, prout est ibidem notatum, sed pro maiori parte. Coronata regina R^{mus} D^{mus} episcopus celebrans lavit manus, et Ser^{ma} regina ivit et ascendit ad solium, sive tronium regale, et stetit et sedit apud Ser^{mm} regem a sinistris eius; et fuit cantatus hymnus „Te Deum” etc. Interim Ser^{ma} regina genuflexa permanebat, et ita ei ego per alium significare feci ita debere permanere. Absoluto hymno surrexit, et R^{mus} D^{mus} episcopus celebrans prosequutus est Missam. Ad Offertorium Ser^{ma} regina descendit de thalamo sive trono, et associata a duobus episcopis, videlicet a R^{mis} D^{nis} archiepiscopo Leopoliensi et episcopo Promistaniae²¹³ [s], accessit ad altare ante d^{num} episcopum celebrantem, et genuflexa osculata est eius manum et dedit ei pro offertorio decem ducatos Ungaros, et rediit ad thalamum regale. Post sump-tum Sanctissimum Sacramentum a R^{mo} D^{no} celebrante Ser^{ma} regina accessit denuo ante altare associata a duobus supradictis praelatis episcopis et genuflexit, et R^{mus} D^{mus} episcopus celebrans communicavit Ser^{mam} reginam de Corpore Christi, et communicata rediit ad thalamum regale apud Ser^{mm} regem; et R^{mus} D^{mus} celebrans prosequutus est Missam usque ad finem. In fine Missae post cantatum „Ite^{ah}, missa est” Ill^{mus} D^{mus} legatus accessit ad altare et illo^{ai} in medio osculato, detecto capite, vertens renes altari, ante se crucem suae legationis habens, dedit solemnem benedictionem „Sit nomen Domini” etc., interim rege et regina ac aliis genuflexis permanentibus; et concessit indulgentiam decem annorum et totidem quadragenarum in forma etc., prout in suis facultatibus legationis, quam publicavit cantor²¹⁴, qui est una ex dignitatibus ecclesiae cathedralis et in Missa cantavit Evangelium. Ill^{mus} D^{mus} legatus osculatus est librum Evangeliorum post cantatum Evangelium et fuitthurificatus a R^{do} D^{no} decano dictae ecclesiae cathedralis, qui est prima dignitas capituli, pluviali induto, eodem tempore, quo Ser^{mus} rex osculatus est librum Evangeliorum et fuit^{aj}thurificatus ab uno ex episcopis pluviali et mitra induto. Instrumentum pacis Ill^{mus} D^{mus} legatus osculatus est post dictum tertio „Agnus Dei” et orationem, prout fieri solet et debet. Sed Ser^{mus} rex et regina post communionem osculati sunt patenam, prout est mos ipsorum Polonorum; et Ser^{ma} regina osculata est etiam librum Evangeliorum post regem et fuitthurificata. Alia prout de more Polono inconfuse et sine ordine.

Absoluta Missa Ser^{mus} rex et Ser^{ma} regina in eodem habitu cum coronis, sicuti fuerunt in Missa, associati ab omnibus aliis, qui interfuerunt coronationi,

²¹² *Ioannes Demetrius Solikowski, aepus Leopoliensis, et Laurentius Goślicki, epus Premisliensis.*

²¹³ *Laurentius Goślicki, epus Premisliensis.*

²¹⁴ *Ioannes Andreas Krasiński, 14 VIII 1550 – 13 IV 1612, canonicus Gnesnensis et Cracoviensis ab a. 1572, scholasticus Lanciencis, canonicus Loviciensis et Kielcensis, cantor ecclesiae cathedralis Cracoviensis ab a. 1576 (Henryk Barycz, PSB XV 177–179).*

redierunt ad palatium regale contiguum ecclesiae. Ill^{mus} vero legatus remansit in ecclesia et postea dimissa cappa, indutus mozetta supra rochetum, cruce praecedente ivit ad palatium regium, quod est contiguum ecclesiae, ut dixi, et ascendit superius ad Ser^{mum} regem, qui semper dedit Illmo D^{no} legato manum dexteram, et ei obviam venit ad secundam eius cameram. Fuerunt in caerimonia coronationis exonerati scopli a militibus custodiae Ser^{mi} regis et facta alia signa laetitiae. Tempore convenienti Ill^{mus} D^{mus} legatus a dexteris et Ser^{mus} rex a sinistris cruce praecedente ascenderunt superius ad aulam magnam²¹⁵ pro solemnem et regio prandio accommodatam et ornatam cum mensis et aliis ornamentis, quae aula est in eodem plano cammerarum Ser^{mae} reginae²¹⁶, et similiter Ser^{ma} regina ad dictam aulam venit, et pransi sunt; et eodem tempore etiam in aliis mensis pransi sunt omnes invitati tam viri nobiles quam nobiles mulieres, qui plurimi fuerunt. In mensa regia hoc ordine steterunt: mensa erat collocata et posita supra solum et eminebat alias mensas, per transversum in facie introitus aulae et in capite aulae cum baldachino supra mensam; rex in habitu suo ordinario et non regali, cum bireto de velluto nigro cum diamantis circum, quod biretum servatur in thesauro regio; et apud regem Ser^{ma} regina a sinistris eius cum corona aurea supra caput, habitu reginali, quia ita est de consuetudine in die coronationis comedere, et duo nobiles viri²¹⁷ ante illam tenebant sceptrum reginale unus, alter vero pallam auream cum cruce, qui in toto prandio permanserunt; et ambo, tam rex quam regina, sederunt in medio mensae sub baldachino. Ill^{mus} D^{mus} legatus sedit a dextris regis, Ser^{ma} D^{na} archiducissa, mater reginae, a sinistris eius filiae reginae; a dexteris Ill^{mi} Dⁿⁱ legati sedit Ill^{mus} et R^{mus} D^{mus} episcopus Vratislaviae, orator imperatoris; a sinistris Ser^{mae} archiducissae, matris reginae, sedit Ser^{ma} Anna infans Sueciae, soror Ser^{mi} regis; e conspectu R^{mi} Dⁿⁱ episcopi Vratislaviae sedit Ecc^{mus} D^{mus} lantgravius, laicus orator imperatoris. In fine mensae post Ser^{mam} infantem, sororem regis, sedit Ecc^{ma} D^{na} uxor lantgravii, quae est soror consobrina Ser^{mae} archiducissae, matris Ser^{mae} reginae²¹⁸. Absoluto prandio Ill^{mus} D^{mus} legatus et Ser^{mus} rex associarunt Ser^{mam} reginam ad suas cameras et deinde abierunt. Ser^{mus} rex ivit ad suas cameras inferius, et Ill^{mus} D^{mus} legatus redivit ad suum palatium episcopale in curru ductus. In prandio cappellanus Ill^{mi} Dⁿⁱ legati²¹⁹ tenuit semper crucem legationis ante ipsum d^{num} legatum, quia ita est consuetum in hoc Regno Poloniae. Ser^{ma} regina vetula vidua, uxor felicitis

²¹⁵ *Aula Senatoria, quae vocatur, in secunda contignatione in septentrionali ala palatii regii sita* (Szablowski 42, 45).

²¹⁶ *Conclavia reginae in occidentali ala palatii ad ecclesiam cathedralem sita fuerunt* (Szablowski 40).

²¹⁷ *Nicolaus Jazłowiecki, capitaneus Sniatynensis, et Adamus Sandivogius Czarnkowski, capitaneus Pyzdrensis* (Barycz: Kronika 117).

²¹⁸ *Maria Salomea, uxor Georgii Ludovici, landgravii in Leuchtenberg, fuit filia Filiberti, marchionis Badeniensis Aureliae Aquensis (Baden-Baden), et Mathildis de domo Wittelsbachorum, Mariae archiducissae amatae.*

²¹⁹ *Forsitan Ioannes Baptista Catto, Italus, domesticus et caerimoniarum magister card. Georgii Radziwill* (cf. Bazieliuch 207).

memoriae Ser^{mi} regis Battorii, hodie mane non adfuit caerimoniae coronationis, neque in prandio, quia aegrotat.

Feria 2, die prima iunii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in palatio suo supra altare fictitio [ss] dictam; deinde in curru ductus, associatus a suis familiaribus ac aliis nobilibus viris Polonis equitantibus, ivit ad palatium regium in arce situm, quia adhuc durant festa nuptialia, et adfuit coreis apud ipsum cruce legationis permanente, prout est hic in Regno Poloniae consuetum.

Feria 3, die 2 iunii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audita Missa lecta in suo palatio ivit in curru ductus ad palatium regium, in quo adfuit festis nuptialibus et coreis Polonis absque ordine, cappellano cum cruce apud Ill^{mm} D^{num} legatum permanente, uti est mos huius regni. Hodie civitates Regni, id est populi civitatum, fecerunt diversa dona Ser^{mac} reginae Annae, Austriacae sponsae.

Feria 4, die 3 iunii 1592. Ill^{mus} D^{nus} legatus audivit Missam lectam in ecclesia S. Stanislai, quae est ecclesia cathedralis Cracoviae in arce sita; deinde ivit ad palatium regium, quod est contiguum ecclesiae, et visitavit Ser^{mm} regem, demum Ser^{mam} reginam et archiducissam eius matrem, et postea remansit ad prandium cum Ser^{mo} rege et aliis, et adfuit festis et coreis nuptialibus praesente cruce suae legationis, quam tenuit cappellanus, et in omnibus actibus semper apud se habuit iuxta consuetudinem huius regni, quae mihi non placet tenere crucem in conviviis et saltationibus et aliis festis Polonicis. Ego non curavi videre propter confusionem.

Feria 5, die 4 iunii 1592. In die octava Sanctissimi Corporis Christi Ill^{mus} D^{nus} legatu[s^{ab}] pro ultimo et peremptorio die suae legationis, quia hodie, prout sonat in bulla suae legationis²²⁰, spirat, et confecit munus susceptum, in curru vectus ivit, associatus ab aliquibus nobilibus viris Polonis et suis familiaribus equitantibus ante currum, ad ecclesiam cathedralem et ibidem accepta cappa rubea cruce praecedente ivit ad altare maius, et facta oratione sedit in sede episcopali in presbyterio sita sub baldachino et adfuit Missae cantatae de Sanctissimo Sacramento [s^{ab}]upra altare maius, in quo erat Sanctissimum Sacramentum discopertum. In Missa feci servare omnia, quae potui, iuxta caerimonias nostras Romanas, videlicet quod subdiaconus osculatus est manum Ill^{mi} Dⁿⁱ legati post cantatam epistolam, et diaconus petiit benedictionem ante Evangelium et posuit incensum in thuribulo cum benedictione, et alia. Huic Missae cantatae adfuit etiam Ser^{mus} rex Poloniae, qui stetit et sedit sub baldachino in suo solito loco a cornu epistolae; qui locus in cornu epistolae in hoc regno habetur pro digniori, et locus iste est extra presbyterium in choro. Librum Evangeliorum Ill^{mus} D^{nus} legatus osculatus est eodem tempore, quo osculatus est alium librum Evangeliorum Ser^{mus} rex. In fine Missae Ill^{mus} D^{nus} legatus apud altare stans capite detecto, ante se crucem habens, dedit benedictionem „Sit nomen Domini” etc., rege et omnibus aliis genuflexis. Data benedictione et Missa absoluta Ill^{mus} D^{nus} legatus deposita cappa rubea accepit stolam supra rochetum et pluviale album, et accepto Sanctissimo Sacramento intus tabernaculum portatile positum cum debitis reve-

²²⁰ Vide N. 16 p. 48.

rentiis et solitis caerimoniis illud cum mitra praeciosa processionaliter per ecclesiam portavit, et non extra ecclesiam, quia erat tempus pluviosum, et Ser^{mus} rex sequutus est et associavit processionem; portavit Sanctissimum Sacramentum cum mitra praeciosa, quia dixerunt sic [esse in^c] consuetudine in hoc regno et d^{nus} legatus ita voluit. In dicta pr[o]cession^e per ecclesiam facta quater interpositis vicibus Ill^{mus} D^{nus} legatus et e[piscopus^{ab}] Cracoviensis quievit et posuit Sanctissimum Sacramentum super quatuor alta[ri^{ab}]bus, et in unoquoque altari fuit cantatum unum Evangelium a quatuor dignitatibus [ecc^c]lesiae cathedralis Cracoviensis; quorum ultimum Evangelium debebat cantare Ill^{mus} [D^{nus} c] legatus et episcopus Cracoviensis, prout est de consuetudine dictae ecclesiae, sed impeditus cantavit illud d^{nus} decanus; interim quod cantabantur singula Evangelia, Ill^{mus} D^{nus} legatus stabat sine mitra apud illud altare, in quo deposuerat Sanctissimum Sacramentum, et Ser^{mus} rex et episcopi et alii stabant in suis locis capitibus detectis. Absoluta processione Ill^{mus} D^{nus} legatus cum Sanctissimo Sacramento^{ak} benedixit omnes, faciens signum crucis nihil dicens, et Sanctissimum Sacramentum supra altare optime ornato [ss] reposuit. Et Ser^{mus} rex abiit et redivit ad palatium regium, Ill^{mus} D^{nus} legatus vero ivit ad sacrestiam ecclesiae et deposuit mitram, pluviale et stolam, et accepta mozetta supra rochetum cruce praecedente ivit ad palatium regium ad cammeras Ser^{mae} reginae et Ser^{mae} archiducissae eius matris; et tempore convenienti Ill^{mus} D^{nus} legatus simul cum Ser^{mo} rege, Ser^{ma} regina et aliis solitis ivit ad convivium, et omnes pransi sunt simul. Absoluto prandio remansit Ill^{mus} D^{nus} legatus ad festa et coreas, quae in palatio facta fuerunt, remanente cruce apud ipsum ad solitum. Et hodie legatio expiravit.

Dominica, die 14 iunii 1592. Post Missam cantatam ante prandium Ser^{mus} Sigismundus III, rex Poloniae, in sua cammera privata, in qua dat audientiam, cum assistentia aliquorum senatorum Poloniae, inter quos erat Ill^{mus} D^{nus} cardinalis Radzivilius, episcopus Cracoviensis, et tres alii episcopi, qui sunt senatores ecclesiastici, et omnes sedentes, dedit audientiam Illmo D^{no} Petro Dodo, oratori Ser^{mae} Reipublicae Venetiarum, qui gratulatus est cum Ser^{mo} rege de matrimonio celebrato et facto inter M^{tem} S. et Ser^{mam} archiducissam Annam Austriacam. Cui oratori Ser^{mus} rex obviam ivit in eadem cammera per quatuor passus a sua sede discedens sub baldachino posita, et deinde rediit ad sedendum; et orator Venetus osculatus est eius manum et ivit ad sedendum in scamno ornato de velluto viridi e conspectu Ser^{mi} regis posito, et operto capite loquutus est; et dixit, quae in mandatis habebat, lingua Italica et praesentavit litteras Reipublicae Venetiarum, et per^k vicecancellarium Regni²²¹ lingua Latina ei responsum fuit. Hoc confecto familiares dⁿⁱ oratoris Veneti osculati sunt manum Ser^{mi} regis, inter quos erant octo nobiles viri Veneti, et orator petita licentia regi abiit et ivit superius ad visitandum Ser^{mam} reginam, cui etiam litteras dedit, et nomine Ser^{mae} Reipublicae Venetiarum donavit Ser^{mae} reginae vasa diversa argenti caelati pro praetio quatuor millium aureorum²²². Ser^{mus} D^{nus} Sigismundus III, Poloniae et Sueciae rex

²²¹ Ioannes Tarnowski.

²²² *Novitates Venetiis die 9 V 1592 perscriptae nuntiaverunt Petrum Duodo in Poloniam*

etc., in eadem camera creavit III^{mum} D^{num} Petrum Dodum, oratorem Venetiarum, in equitem, dans ei cum ense supra spatulas, et donavit ei torquem millium aureorum et concessit insignia familiae regiae etc., et ego fui praesens²²³. Alia, quae acta fuerunt post absolutam legationem, non noto nec scribo, quia non pertinent ad me; hunc actum oratoris Veneti et audientiam notavi, quia fui praesens intus cammeram regiam et fui unus de spectantibus etc.

Feria 6, die 24 iulii 1592. In vigilia S. Iacobi apostoli per tempus pluviosum discessi Cracovia rediturus Romam, et pro itinere III^{mus} D^{nus} cardinalis Radzivilius fecit mihi dare florenos trecentos et tres equos ordinarios, videlicet duos pro parvo curru, seu carozia, in quo ferebantur meae vestes et aliae meae res necessariae pro itinere, et tertium equum pro equitando.

Dum eram extra curiam, intellexi haec infrascripta facta esse in curia Romana.

Die 16 aprilis 1592. Fuit consistorium publicum in aula Ducali, in quo oratores Reipublicae Luccae praestiterunt solitam et debitam oboedientiam S.D^{no} N. papae Clementi Octavo servatis servandis²²⁴, quorum unus²²⁵ habuit orationem etc.

Feria 3, die 28 aprilis 1592. Fuit consistorium publicum in aula Regia, in quo praestitit oboedienti[a^{ab}]m solitam S.D^{no} N. Clementi papae Octavo orator Hispaniarum²²⁶ simul cum oratore residente in curia²²⁷, nomine Ser^{mi} Philippi, regis Hispaniarum. Quidam doctor habuit orationem et alia servata fuerunt de more. Intus portam cappellae apostolicae, quae Sisti IV vocatur, fuit accommodatus locus clausus cum pannis sericeis lignis fabricatus, in quo stetit ad videndum Ecc^{ma} D^{na} ducissa de Sessa, uxor^{al} Ecc^{mi} Dⁿⁱ ducis Sessae, oratoris Hispaniarum in curia residentis.

missum accepisse argenti per 3 mila scudi da presentare la sposa (BAV Urb. Lat. 1060 f. 304v).

²²³ Di Cracovia delli 27 passato s'intende che il Clar^{mo} Duodo, ambasciator veneto, era stato molto accarezzato da quel re, et che l'haveva creato cavalliero et donatogli una colonna di 500 ungari, et da uno di quelli principali Polachi donato un bellissimo cavallo (*BAV Urb. Lat. 1060 f. 444v, novitates Venetiis 18 VII 1592 datae; Lechniak 18*).

²²⁴ Die 13 IV 1592 circa horam 22 (*secundum horologium integrum, i.e. ca horam 17*) ingressi fuerunt Urbem per portam Flaminiam tres oratores Reipublicae Lucensis, id est Martinus Lilius, decanus S. Michaelis in foro et prothonotarius supernumerarius, Goffredus Rapondus et Laurentius Guidavionus (*diarium Ioannis Pauli Mucante, BAV Vat. Lat. 12317 f. 155; relatio de oboedientia, quam die 16 aprilis praestiterunt, ib. f. 157v sqq.; Banaszak 3 p. 149–150*).

²²⁵ Martinus Lilio.

²²⁶ Laurentius Suárez de Figueroa, dux de Feria, orator Hispaniensis Romae et in Gallia, vicerex locumtenensque Cataloniae et Siciliae (*diarium Ioannis Pauli Mucante, BAV Vat. Lat. 12317 f. 170v; Banaszak 3 p. 55–56; Braudel II 372; EUIEA XXIII 714*).

²²⁷ Antonius Ferdinandus de Córdoba-Cardona y de Requesens, dux de Soma y Sessa, 1551–1606, orator Hispaniensis Romae a 14 IV 1590 ad 10 VIII 1603 residens, consiliarius in Consilio Status et Belli a 12 IV 1601, titulo classis praefecti Neapolitani locumtenentisque die 24 I 1602 ornatus, praefectus curiae Margaritae Austriacae reginae, uxoris Philippi III, ab a. 1603 (*Jaitner: Die Hauptinstruktionen 87*).

Die 14 maii 1592. Fuit consistorium publicum in aula Ducali, in quo Ecc^{mus} D^{nus} Caesar Estensis²²⁸ praestitit solitam et debitam reverentiam et oboedientiam nomine et pro parte Ser^{mi} Dⁿⁱ Alphonsi, ducis Ferrariae, S.D^{no} N. Clementi papae Octavo; et unus doctor²²⁹ habuit orationem, alia de more etc.

Die 17 octobris 1592. Fuit consistorium publicum in aula Regia, in quo praestiterunt solitam oboedientiam S.D^{no} N. Clementi papae Octavo oratores Reipublicae Venetiarum²³⁰, quorum unus²³¹ habuit orationem, alia ut de more etc.

Dum etiam in itinere eram, recepi litteras, in quibus mihi significabatur obitus bonae memoriae R^{di} Dⁿⁱ Francisci Mucantii, magistri caerimoniarum, socii mei, qui primum locum in officio caerimoniarum obtinebat, obitus cuius multum mihi displicuit ob singulares eius virtutes ac doctrinam, et valde amicus meus erat; et diem ultimum suum clausit die 6 octobris 1592. Et in officium caerimoniarum successit R^{du} D^{nus} Guido Ascanius Praevostus²³², beneficiatus S. Petri, qui habebat breve apostolicum pro successione expeditum tempore felicitis recordationis Sisti papae V, et sic effectus est meus socius in secundo loco, et ego primus.

Feria 6, die 30 octobris 1592. Tandem Romam redivi, favente Deo, post multas incommoditates, quas passum sum in longo itinere; et inter alias praecipue apud Pontevam in confinibus Italiae retentus fui et non potui ulterius transire, quia dⁿⁱ Veneti clauserunt transitum his, qui ex Polonia in Italiam veniebant; et ego, qui ex Polonia cum aliquibus Polonis et sacerdotibus Societatis Iesu veniebam, et in dicto regno pestis vigeat, fui coactus ortatu cauponis, in cuius caupona hospitatus eram, redire Gretium in provincia Stiriae et per aliam viam in Italiam introire cum magno sumptu et incomodo, et ideo dⁿⁱ Veneti clauserunt transitum per suos confines.

²²⁸ *Caesar Estensis, 1552–1628, marchio Monticuli, consanguineus propinquus e linea illegitima Alfonsi II ducis, post cuius mortem (27 X 1597) dux Ferrariae (solummodo ad transactionem a. 1598 ineunte Faventiae factam, ex qua Ferraria Statui Ecclesiastico adiuncta est) simulque dux Mutinae et Regii factus est.*

²²⁹ *Ioannes Franciscus Terzani, iuris peritus Ferrariensis (Banaszak 3 p. 113).*

²³⁰ *Romam quinque legati Veneti venerunt: Zacharias Contarini, Marinus Grimani, Fridericus Sanudo (Sanuto), Leonardus Donato et Paulus Paruta, qui ultimus etiam ad residentiam in curia destinatus erat. Quorum legatorum quattuor tantum die 17 octobris oboedientiam sollemniter praestiterunt Marino Grimani adversa valetudine laborante excepto (diarium Ioannis Pauli Mucante, BAV Vat. Lat. 12317 f. 320v–321, 324; Paruta 1 sq.; AS Venezia. Indice 223; Banaszak 3 p. 165, ubi legatorum nomina parum accurate sunt allata).*

²³¹ *Leonardus Donato.*

²³² *Guido Ascanius Prevosto, ob. paulo ante 16 III 1613, beneficiatus basilicae S. Petri de Urbe et capellae pontificiae diaconus (Clementis papae VIII capellanus dell'Evangelio), tertius caerimoniarum pontificiarum magister a Sixto papa V die 29 X 1589 deputatus, post mortem Francisci Mucante secundi magistri locum obtinebat; a. 1591 una cum Dario Boccarino nuntio discessit Hispaniam versus ad Philippum II regem et Isabellam Claram Eugeniam infantem, quibus Gregorius XIV felicitis recordationis ense, pileum et rosam dono miserat; hereditatem fere 6 milium scutorum reliquit (APWr ABWr 71 p. 46, novitates Romae 16 III 1613 perscriptae; diarium Ioannis Pauli Mucante, BAV Vat. Lat. 12317 f. 99v–100, 319–320v: exemplar brevis Sixti V 29 X 1589 dati; BAV Ruoli 109 f. 6, II 1592).*

^a ad aut. ^b omissum ^c macula ^d nobile aut. ^e gallaria aut. ^f quorum aut.
^g sequitur unum verbum penitus expunctum ^h sequitur expunctum qui s[enatores] ⁱ sequitur
expunctum pter ^j deest ^k suprascriptum ^l verbum correctioni subiectum ^m factum
aut. ⁿ Iesuatorum aut. ^o selemnitate aut. ^p curros aut. ^q Austricibus aut. ^r dicta
aut. ^s reddit aut. ^t associatos aut. ^u familiaribus aut. ^v transacto aut. ^w nunptia-
rum aut. ^x matris aut. ^y orationem aut. ^z hastibus aut. ^{aa} sequitur repetitum oscu-
landam ^{ab} lacuna ^{ac} vetera aut. ^{ad} sequitur expunctum 13 ^{ae} tenentem aut. ^{af} se-
quitur unus versus penitus expunctus ^{ag} praeceditur a praepositione in supervacue scripta ^{ah} Ita
aut. ^{ai} illud aut. ^{aj} fuerit aut. ^{ak} sequitur expunctum omnibus ^{al} uxore aut.

A. 4

[Card. Hieronymus Mattei] Germanico Malaspina

Romae, 9 XI 1592

Ei nuntiat, quamquam is opportuno tempore constitutioni de sacris apostolorum liminibus visitandis non satisfecerat, summum pontificem a debitis poenis ecclesiasticis eum absolvisse, ea tamen condicione, ut quamprimum per canonicum ecclesiae suae munus illud adimpleret.

Reg.: ASCC LL 8 f. 119, nomen auctoris deest.

Tametsi Amp^{do} T. felicitis recordationis Sixti V constitutioni de sacris apostolorum liminibus visitandis¹ diutius quam par erat satisfacere distulerit, nihilominus S.D^{nus} N. interim illam a suspensione, irregularitate et censuris hanc ob causam ab Amp^{ne} T. incursis (adimplenda tamen per te poenitentia salutari a confessario² tibi iniungenda) benigne absolvit ac propterea dispensavit et fructus indebite perceptos condonavit. Voluit tamen S^{tas} S., ut per canonicum tuae ecclesiae³ quamprimum dictae constitutioni Sixti V omnino satisfacias. Quare his literis acceptis pro debita oboedientia id munus adimplere curabis. Haec ego iussu S^{tis} S. Ampⁿⁱ T. significanda duxi, cui bonam valetudinem et caelestis gratiae incrementum a Domino precor.

¹ *Constitutio Sixti V* (Romanus pontifex, beatissimi Petri apostolorum principis successor) die 20 XII 1585 edita, *Bullarium Romanum* VIII 641–645.

² Sigismundus Ernhoffer iesuita, Annae Austriacae reginae simulque Germanico Malaspina a sacris confessionibus fuit, vide N. 203 p. 333.

³ Scilicet per aliquem canonicum ecclesiae cathedralis S. Severi.

VERBA OBSOLETA ET DIALECTI PROPRIA
NECNON NONNULLAE VARIETATES AD RATIONEM SCRIBENDI PERTINENTES
in textibus in Italico sermone scriptis apparentes

abbrugiare, abrusiare — abbruciare
 acquetare — acquietare
 admettere — ammettere
 adosso — addosso
 adverso — avverso
 affatigare — affaticare
 affirmare — affermare
 affligere — affliggere
 aggiongere — aggiungere
 aiutare — aiutare
 aiuto — aiuto
 altramente, altrimenti, altrimente —
 altrimenti
 ambidue, amendue — ambedue
 anchora — ancora
 anco — anche, ancora
 anco che — ancorché, ancoraché
 annonciare — annunciare, annunziare
 apponto — appunto
 approbare — approvare
 approbatione — approvazione
 argomento — argomento
 arteleria — artiglieria
 assicurare — assicurare
 augumentare — aumentare
 augumento — aumento
 avedersi — avvedersi
 avenire — avvenire
 avezzo — avvezzo

baldochino — baldacchino
 basciare — baciare
 bavero — bavarese
 borasca — burrasca

cadavero — cadavere
 camino — cammino
 cancellaria — cancelleria
 cancelliero — cancelliere
 capitulare — capitolare
 capitulatione — capitolazione
 capitolo — capitolo
 cathecumino — catecumeno
 cavalaria — cavalleria
 ce — ci
 celo — cielo
 cervosa — cervogia

chiunche — chiunque
 circunvicino — circonvicino
 cirmonia — cerimonia
 clarissimo — chiarissimo
 cognoscere — conoscere
 comminciare — cominciare
 comitii — comizi
 commessario — commissario
 communicare — comunicare
 compensa — ricompensa, compenso
 concigliare — conciliare
 condannare — condannare
 condescendere — condiscendere
 confirmare — confermare
 confirmatione — confermazione
 congiongere — congiungere
 congiotione — congiunzione
 congiuntura — congiuntura
 coniettura — congettura
 consiglio — consiglio
 consequentia, conseguenza — conseguenza
 consignare — consegnare
 costantemente — costantemente
 constituer — costituire
 continovamente — continuamente
 contrahere — contrarre
 conventicolo, conventicula —
 conventicola
 correro — corriere
 cuntatione — indugio
 curtare — coartare

da manco — dammeno
 danio, dano — danese
 de — di
 decembre — dicembre
 dechiarare — dichiarare
 dechiaratione — dichiarazione
 defendere — difendere
 defensione — difesa
 defferire — differire
 deffettuoso — difettoso
 defonto — defunto
 demonstratione — dimostrazione
 denegrare — denigrare
 dependere — dipendere
 depingere — dipingere

deponere — deporre
 descendere — discendere
 desperare — disperare
 despetto — dispetto
 despiacere — dispiacere
 desterità — destrezza
 destruere — distruggere
 detrahere — detrarre
 dicifrare — decifrare
 diece — dieci
 difficoltà — difficoltà
 dimanda — domanda
 dimandare — domandare
 diocese — diocesi
 disonire — disunire
 disporre — disporre
 divulgare — divulgare
 dodeci — dodici
 doi — due
 dominica — domenica
 dunque — dunque
 duplicato — duplicato
 doverò — dovere
 dua — due
 dubio — dubbio
 dui, duoi — due

elatione — orgoglio, superbia
 escedere — eccedere
 escitare — eccitare
 excusare — scusare
 expedire — spedire, inviare
 expectare — aspettare
 esponere — esporre
 essacerebare — esacerbare
 essaltatione — esaltazione
 esaminare — esaminare
 essausto — esausto
 executione — esecuzione
 eseguire — eseguire
 esempio — esempio
 esemplare — esemplare
 essequie — esequie
 essequire — eseguire
 estimatione — estimazione
 essito — esito
 essortare — esortare
 estorquere — estorcere
 estrahere — estrarre
 etiamdio — eziandio

facultà — facoltà
 familia — famiglia
 fantaria — fanteria
 fascinare — affascinare
 fatiga — fatica

febraro — febbraio
 febre — febbre
 fidele — fedele
 fidelmente — fedelmente
 fontione — funzione
 forastiero — forestiero
 formento — frumento
 fornire — compiere, eseguire
 forsi — forse
 foruscito — fuoruscito
 fundamento — fondamento
 fundare — fondare
 fuora — fuori

gennaro — gennaio
 giongere — giungere
 giuntamente — congiuntamente

hidropesia — idropisia
 homo — uomo
 honesto — onestà

immaculato — immacolato
 impietà — empietà
 impingere — spingere
 impio — empio
 inanzi — innanzi
 incertitudine — incertezza
 infirmità — infermità
 infringere — infrangere
 inquirere — inquisire
 insimulare — simulare
 insognare — sognarsi
 instromento, instrumento — strumento
 intrare — entrare
 intrata — entrata
 intrico — intrigo
 introdottione — introduzione
 inundatione — inondazione
 istromento — strumento

labia — labbra
 lassare — lasciare
 laudare — lodare
 leggieri — leggero
 lievere — levare
 limosina — elemosina
 longo — lungo
 loreno — lorenese
 luoco — luogo

maiordomo — maggiordomo
 malacconcio — disacconcio
 matregna — matrigna
 medemo — medesimo
 medesmamente — medesimamente

medesimo — medesimo
 migliore — migliore
 melancholico — malinconico
 mercordi — mercoledì
 meretricola — meretrice
 miscuglio — miscuglio
 mestieri, mestiero — mestiere
 mezo — mezzo
 mo — ora, adesso
 muovere — muovere

neanco — neanche
 nimico — nemico
 nissuno, nissuno — nessuno
 nodrire — nutrire
 nol — non lo
 nonciatura — nunziata
 nontio — nunzio
 notrire — nutrire

obediencia — obbedienza, ubbidienza
 obedire — ubbidire
 obligare — obbligare
 obbligo — obbligo
 obsequentissimo — ossequentissimo
 obsequio — ossequio
 offerire — offrire
 oglio — olio
 oltra — oltre
 ontione — unzione
 onto — unto
 operario — operaio
 opponere — opporre
 orare — arringare, parlare in
 un'adunanza
 ordenanza — ordinanza

paiese — paese
 parochia — parrocchia
 parocho — parroco
 participatione — partecipazione
 particolare — particolare
 particularizare — particolareggiare
 pensero — pensiero
 pericoloso — pericoloso
 per lo che, perloché — per la qual
 cosa, per la qual ragione
 pernizioso — pernicioso
 perplezione — perplessità
 pertener — appartenere
 pocho — poco
 poidomani — dopodomani
 polono — polacco
 ponto — punto
 popolare — popolare
 populo — popolo

postdomani — dopodomani
 pranso — pranzo
 preghera — preghiera
 pressura — pressione
 pretenso — preteso
 pretensore — pretendente
 priegare — pregare
 prolongare — prolungare
 proporre — proporre
 provvedere — provvedere
 providenza — provvidenza
 provisione — provvisione
 pruoja — prova
 pruovare — provare
 puocho, puoco — poco
 pure — solamente
 puro — solo

qualonche, qualunche — qualunque
 quietare — quietare
 quindeci — quindici

racordo — ricordo
 ragunanza — radunanza
 reamare — riamare
 reassumere — riassumere
 rebuttare — ributare
 recevere — ricevere
 recognitione — ricognizione
 riconoscere — riconoscere
 recomandare — raccomandare
 reconciliare — riconciliare
 reconciliatione — riconciliazione
 recordatione — ricordanza
 recorere — ricorrere
 redificare — riedificare
 redondare — ridondare
 ridurre — ridurre
 reedificare — riedificare
 referire — riferire
 reina — regina
 reitro — raitro
 remanere — rimanere
 remedio — rimedio
 remettere — rimettere
 rimuovere — rimuovere
 renascere — rinascere
 renonciare — rinunziare
 renovare — rinnovare
 repeter — ripetere
 reportare — riportare
 reprendre — riprendere
 represaglia — rappresaglia
 reprobare — riprovare
 rescrivere — riscrivere
 resedere — risiedere

resentment — risentimento
 resentire — risentire
 resolution — risoluzione
 risoluto — risoluto
 respondere — rispondere
 restretivo — ristrettivo
 restringere — restringere
 resurgere — risorgere
 retener — ritenere
 revolutione — rivoluzione
 ribello — ribelle
 riceuta — ricevuta
 ricognoscere — riconoscere
 rilassare — rilasciare
 rimuovere — rimuovere
 rinontia — rinunzia
 rinovare — rinnovare
 riprehensione — riprensione
 ripresaglia — rappresaglia
 risguardo — riguardo
 risponda — risposta

sagro — sacro
 sadisfazione — soddisfazione
 soddisfare — soddisfare
 satisfattione — soddisfazione
 scandolo — scandalo
 scrima — scherma
 scuoprire — scoprire
 scuto — scudo
 se — si
 seculare — secolare
 securamente — sicuramente
 securezza — sicurezza
 sicuro — sicuro
 secondo — secondo
 segurtà — sicurezza
 sequente — seguente
 servare — serbare, osservare
 servidor — servitore
 sigurtà — sicurezza
 sodetto — suddetto
 sofisticare — sofisticare
 suggerire — suggerire
 soggiungere — soggiungere
 solitudine — sollecitudine
 sollicitare — sollecitare
 sopraggiungere — sopraggiungere
 sospitione — sospizione

sottrahere — sottrarre
 sovraggiungere — sopraggiungere
 spediante — espediente
 spento — spinto
 spetie — specie
 sponsalio — sposalizio
 stinguere — estinguere
 suadere — persuadere
 subintrare — subentrare
 soffrire — soffrire
 soggetto — soggetto
 suministrare — somministrare
 sumissione — sommissione
 sue — sue
 supire — sopire
 suspendere — sospendere
 suspensione — sospensione
 sospeso — sospeso
 sospetto — sospetto
 suspicare — sospettare
 suterfugio — sotterfugio
 suttrarre — sottrarre
 sveco (sueco) — svedese

tesorieri — tesoriere
 transgredire — trasgredire
 traporre — frapporre
 triegua — tregua
 truovare — trovare
 turbido — torbido
 turbulentia — turbolenza

ulteriormente — ulteriormente
 undeci — undici

vaivoda — voivoda
 ve — vi
 veneno — veleno
 vettuaglie — vettovalie
 veramenti — veramente
 vicecancellieri — vicecancelliere
 vinti — venti
 vocabulo — vocabolo
 volentir — volentieri
 volontieri — volentieri
 volontà — volontà
 vulgare — volgare

zifra — cifra

FORMAE VETERES ET OBSOLETAE VERBORUM TEMPORALIUM FLEXURAE
in Italico sermone praesentes

abbandonarà — abbandonerà
 abboccarò — abbotcherò
 abbrugiorno — abbruciarono
 accaderà — accadrà
 accertarò — accerterò
 accettarà — accetterà
 accompagnarà — accompagnerà
 accompagneranno — accompagneranno
 accompagnaremo — accompagneremo
 accreschi — accresca
 acquetaranno — acquieteranno
 acquetaria — acquieterebbe
 acquietarà — acquieterà
 aggiongerano — aggiungeranno
 alienorno — alienarono
 alterarebbono — altererebbero
 amministrarà — amministrerà
 aiuterà — aiuterà
 alterarà — altererà
 ampliaranno — amplieranno
 andarà — andrà
 andaranno — andranno
 andarebbe — andrebbe
 andariano — andrebbero
 andarò — andrò
 andava — andavo
 anderò — andrò
 andorno — andarono
 aparischi — apparisca
 apparecchià — apparecchierà
 apparirebbono — apparirebbero
 apparito — apparso
 appartenessero — apparterranno
 appartenessi — appartenesse
 approvorno — approvarono
 ardiria — ardirebbe
 ardischi — ardisca
 arrivaranno — arriveranno
 aspettamo — aspettiamo
 aspettarà — aspetterà
 aspettaremo — aspetteremo
 aspettarò — aspetterò
 assistì — assista
 assistino — assistano
 asteniranno — asterranno
 attestarebbe — attesterebbe
 attribuischi — attribuisca
 augmentono — aumentano

authenticarò — autenticherò
 avenghi — avvenga
 bastarà — basterà
 beuto — bevuto
 bisognerà — bisognerà
 bisognaria — bisognerebbe
 bollino — bollano
 cacciarano — cacceranno
 caderà — cadrà
 caderebbe — cadrebbe
 caminarà — camminerà
 cavaremo — caveremo
 cavarìa — caverebbe
 cederebbono — cederebbero
 celebreranno — celebreranno
 cercherà — cercherà
 cercarebbe — cercherebbe
 cercarò — cercherò
 cercorno — carcarono
 cessarà — cesserà
 cessaranno, cessarano — cesseranno
 cessarebbe — cesserebbe
 chiariria — chiarirebbe
 citarà — citerà
 cognoschi — conosca
 cominciarono — cominciarono
 cominciaria — comincerebbe
 comunicherà — comunicherà
 comparirno — comparirno
 comparischino — compariscano
 concerni — concerna
 concorrino — concorrano
 condurei — condurrei
 confesserà — confesserà
 confermarà — confermerà
 confortarà — conforterà
 conoscerebbono — conoscerebbero
 conoschi — conosca
 conseguisca — consegua
 consenti — consenta
 consentirebbono — consentirebbero
 consentirno — consentirno
 conservarà — conserverà
 costituìsse — costituissi
 consultorno — consultarono
 contenerà — conterrà

contentarà — contenterà
 contenterebbono — contenterebbero
 continuerà — continuerà
 continuerebbono — continuerebbero
 convenero — convennero
 convenghino — convengano
 converrà — converrà
 converrebbe — converrebbe
 corri — corra
 credemo — crediamo
 crederia — crederebbe
 curaremo — cureremo
 curorno — curarono

darebbono — darebbero
 daria — darebbe
 debiamo — dobbiamo
 dichiarerà — dichiarerà
 dee — deve
 defraudarei — defrauderei
 degnarà — degnarà
 delibererà — delibererà
 denigrariano — denigrerebbero
 deponghi — deponga
 desideranno — desiderano
 desidererebbe — desidererebbe
 Desiderarei — desidererei
 desideraria — desidererebbe
 desistino — desistano
 devrò — dovrò
 dicano — dicono
 dicesse — dicessi
 dichino — dicano
 diportorno — diportarono
 discostarà — discosterà
 dispiacera — dispiacerebbe
 disporrà — disporrà
 dissolvino — dissolvano
 diventarò — diventerò
 doglio — dolgo
 doglione — doglione
 dovea — doveva
 dovemo — dobbiamo
 doverà — dovrà
 doveranno — dovranno
 doverebbe — doverebbe
 dovrei — dovrei
 doveria — doverebbe
 doveriano — doverebbero
 dovessi — dovesse
 dovranò — dovranno
 dubitarei — dubiterei
 dubitorno — dubitarono
 durno — durano

elegessi — eleggesse

elegghino — eleggano
 eleggi — elegga
 entramo — entriamo
 era — ero
 eschi — esca
 escludeno — escludono
 escludevono — escludevano
 escusarà — escuserà
 escusorno — escusarono
 esortarà — esorterà
 esortarò — esorterò
 sperimenterebbe — sperimenterebbe
 esaminarà — esaminerà
 essortarò — esorterò
 etimarà — estimerà
 estingueria — estinguerrebbe

facci, faci — faccia
 faccino — facciano
 facemo — facciamo
 facessi — facesse
 farebbono — farebbero
 faria — farebbe
 fariano — farebbero
 favorischi — favorisca
 fermerà — fermerò
 fidono — fidano
 fondariano — fonderebbero
 forno — furono
 fusse — fosse
 fussero — fossero
 fussi — fossi

giovarebbe — gioverebbe
 giovaria — gioverebbe
 giudicarà — giudicherà
 giudicaranno — giudicheranno
 giudicarebbe — giudicherebbe
 giudicarei — giudicherei
 giurarebbono — giurerebbero
 giurorono — giurarono
 goderanno — godranno
 governaranno — governeranno
 guadagnamo — guadagniamo
 guardaria — guarderebbe

habbi — abbia
 habbino — abbiano
 hano — hanno
 harà — avrà
 harebbe — avrebbe
 harebbono — avrebbero
 harei — avrei
 harrà — avrà
 harrebbe — avrebbe
 harrò — avrà

hauto — avuto
 havea — aveva
 havemo — abbiamo
 haverà — avrà
 haveranno — avranno
 haverebbe — avrebbe
 haverebbero — avrebbero
 haverei — avrei
 haveremo — avremo
 haveria — avrebbe
 haveriano — avrebbero
 haverò — avrò
 havessi — avesse
 haveva — avevo
 havevono — avevano
 haverebbero — avrebbero
 havrebbero — avrebbero
 havria — avrebbe

impedischi — impedisca
 importeria — importerebbe
 incaminarà — incaminerà
 inchinarà — inchinerà
 inchinaria — inchinerebbe
 induchino — inducano
 indurriano — indurrebbero
 indutto — indotto
 ingegnaranno — ingegneranno
 ispirarà — ispirerà
 istituirano — istituiranno
 intendo — intendiamo
 intendessimo — intendemmo
 intendino — intendano
 interponghi — interponga
 inviaranno — invieranno
 inviarò — invierò
 inviasse — inviassi

lamentarano — lamenteranno
 lascasse — lasciasse
 lascerà — lascerà
 lasciarebbe — lascerebbe
 lasciarò — lascerà
 lascerà — lascerà
 lascierò — lascerà
 legarà — legherà
 levarà — leverà
 lodarei — loderei
 lodorno — lodarono

mancarà — mancherà
 mancaranno, mancarano — mancheranno
 mancarebbe — mancherebbe
 mancarei — mancherei
 mancaremo — mancheremo
 mancarò — mancherà

mancorno — mancarono
 mandarà — manderà
 mandaranno, mandarano — manderanno
 mandarò — manderò
 manderia — manderebbe
 maturerano — matureranno
 messo — mosso
 meteria — metterei
 metevono — mettevano
 mostriamo — mostriamo
 mostrerà — mostrerà
 mostreremo — mostreremo
 mostraria — mostrerebbe
 mostrorno — mostrarono
 mutarò — muterò

nascerano — nasceranno
 nascerebbero — nascerebbero
 naschi — nasca
 navigamo — navighiamo
 nominarà — nominerà
 nominorono — nominarono
 nutrischi — nutrisca

occorreno — occorrono
 occorrerano — occorreranno
 occuparò — occuperò
 offerirno — offrirono
 osservarebbe — osserverebbe
 otterremo — otterremo
 ottenghi — ottenga

palesarebbero — paleserebbero
 parebbe — parrebbe
 parerà — parrà
 pareranno — parranno
 parerebbe — parrebbe
 parti — parta
 parti' — partii
 partirno — partirono
 partissimo — partimmo
 passerà — passerà
 passarebbe — passerebbe
 passeremo — passeremo
 passerò — passerò
 passono — passano
 passorno — passarono
 pata — patisca
 penetrarà — penetrerà
 penserà — penserà
 perdarò — perderò
 perderebbero — perderebbero
 perdi — perda
 permettino — permettano
 perseverarebbero — persevererebbero
 pervenghi — pervenga

piacci — piaccia
 piaccino — piacciano
 pigliarà — piglierà
 piglierebbe — piglierebbe
 piglasse — pigliasse
 piglione — pigliano
 ponerebbono — porrebbero
 ponghi — ponga
 ponghino — pongano
 ponno — possono
 porterà — porterà
 portono — portano
 possedi — possieda
 possi — possa
 possano — possano
 possino — possano
 possuto — potuto
 potemo — possiamo
 potero — poterono
 potessi — potesse
 poteva — potevo
 poti — potei
 potiamo — possiamo
 potrano — potranno
 potrebbono — potrebbero
 potria — potrebbe
 potriano — potrebbero
 pregarò — pregherò
 prescrivi — prescrive
 presenterà — presenterà
 preservà — preserverà
 prestamo — prestiamo
 pretendevano — pretenderebbero
 pretermesse — pretermise
 prevalei — prevalse
 preverà — prevarrà
 procedi — proceda
 procurarà — procurerà
 procurarò — procurerò
 procurerano — procurerebbero
 prometero — promiserò
 proporrà — proporrà
 protestorno — protestarono
 proverà — proverà
 provaremo — proveremo
 puote — può
 poté — poté
 puotendo — potendo
 puotrà — potrà
 puotuto — potuto

 raccomandandaranno — raccomanderebbero
 raffrenarà — raffrenerebbe
 ralegrono — rallegrano
 referisse — riferissi
 refersi — riferii

remettino — rimettano
 renderebbono — renderebbero
 rendino — rendano
 restarà — resterà
 restaranno — resterebbero
 restarebbe — resterebbe
 restarei — resterei
 restaria — resterebbe
 restono — restano
 restorno — restarono
 risultarà — risulterà
 risultarebbono — risulterebbero
 retenghi — ritenga
 ricercherà — ricercherà
 ricercaranno — ricercheranno
 ricercarebbe — ricercerebbe
 ricercarebbono — ricercerebbero
 ricercono — ricercano
 riceuto — ricevuto
 ricorrino — ricorrono
 rieschi — riesca
 rincrescerà — rincrescerebbe
 ringratii — ringrazi
 ripugneria — ripugnerebbe
 risolverano — risolveranno
 risolvi — risolva
 risulterano — risulteranno
 ritenerà — riterrà
 ritenerano — riterranno
 ritirarà — ritirerà
 ritrovarà — ritroverà
 ritrovarano — ritroveranno
 ritrovarebbe — ritroverebbe
 ritroverano — ritroveranno

 sano — sanno
 sapemo — sappiamo
 saperà — saprà
 sapeva — sapevo
 sapi — sappia
 sappino — sappiano
 sapria — saprebbe
 sarebbono — sarebbero
 saria — sarebbe
 sariano — sarebbero
 scopri — scopra
 scoprirano — scopriranno
 scrivi — scriva
 seguiriano — seguirebbero
 seguitarò — seguirò
 semo — siamo
 sentiressimo — sentiremmo
 sentiria — sentirebbe
 sentiriano — sentirebbero
 sentiva — sentivo
 sepelischi — seppellisca

serà — sarà
 sforzarò — sforzerò
 sfumarà — sfumerà
 sgombrerà — sgombrerà
 sieno — siano
 sodisfacio — sodisfaccio
 sole — suole
 soprasiedi — soprassieda
 sparagnarò — sparagnerò
 spendino — spendano
 speramo — speriamo
 speranno — sperano
 sperono — sperano
 stieno — stiano
 stimamo — stimiamo
 stimarà — stimerà
 stringhi — stringa
 succederebbono — succederebbero
 succedi — succeda
 sugerischi — suggerisca
 supererà — supererà
 superaranno — supereranno
 suplicarò — suplicherò
 supplicarei — supplicherei
 svaniscano — svaniscono

tenerà — terrà
 tenero — tenero
 tenghi — tenga
 tenterà — tenterà
 tentaranno — tenteranno
 tentariano — tenterebbero
 terà — terrà
 terò — terrò
 terrebbono — terrebbero
 tirerà — tirerà
 tirarebbe — tirerebbe
 toccherà — toccherà
 toccaranno — toccheranno
 toccarebbe — toccherebbe
 tornerà — tornerà
 tornaremo — torneremo
 transferischi — trasferisca
 trattaranno — tratteranno
 trattenerà — tratterrà
 trattano — trattano
 troncaranno — troncheranno
 troveria — troverebbe
 troviamo — troviamo

trovarà — troverà
 truovaranno — troveranno

udirno — udirono
 usarò — userò

vadi — vada
 vadino — vadano
 vaglia — valga
 vaglione — valgono
 valerà — varrà
 vano — vanno
 vedemo — vediamo
 vederà — vedrà
 vederanno — vedranno
 vederemo — vedremo
 vederò — vedrò
 vene — viene
 venero — vennero
 venghi — venga
 venghino — vengano
 venirà — verrà
 veniranno — verranno
 veniriano — verrebbero
 verà — verrà
 verano — verranno
 verrebbe — verrebbe
 veremo — verremo
 viddi — vidi
 vivemo — viviamo
 vivi — viva
 vivuto — vissuto
 vo — vado
 vogli — voglia
 vole — vuole
 volemo — vogliamo
 volessi — volesse
 voleva — volevo
 volgerebbono — volgerebbero
 volse — volle
 volsi — volli
 volssero — vollero
 volsuto — voluto
 vorà — vorrà
 voranno — vorranno
 vorrebbe — vorrebbe
 vorrebbero — vorrebbero
 vorei — vorrei
 vorò — vorrò

INDEX NOMINUM
personarum, locorum et institutorum

- Aachen → Aquisgranum
Aaron Tyrannus (Tiranul), palatinus Moldaviae XXV, LV, 261, 305–306, 309–310, 357–358, 408, 411
Abraham Vladislaus VII
Açores → Insulae Accipitrinae
Acquapendente → Aquipendium
Acquaviva (Aquaviva) Claudius SI, praepositus generalis XXII, XLIX, LI, LXII, 69–70, 118–119, 122, 304, 333–334, 376–377
– Marcellus, epus Hydruntinus, nuntius apostolicus ordinarius Venetiis 427
Adalbertus (*Albertus*, Voitechus) S., epus Pragensis 191
Adolphus de domo Oldenburgensi, dux Holsatiensis Gottorpii 394
Adria, dioecesis
– epus → Porcia Hieronymus de
Aegyptus (*Egiptus*) 97
Aemilia, regio XXXIII
Aenos, episcopatus titularis
– epus → Brzeźnicki Iacobus
Africa 13, 139
Agucchia Ioannes Baptista, negotiorum card. Philippi Segae legati Romae curator XXII, LXII
Alabiano Garsias SI, card. Georgii Radziwiłł confessorius XLI
Alaleone de Branca Paulus, caerimoniarum pontificiarum magister card. legatum Georgium Radziwiłł in itinere in Poloniam comitans XLIII–XLIV, LXI, 24, 421–456
Alba Iulia (*Alba Giulia*, *Albagiulia*, Gyulafehérvár), civitas XLIX–L, 31, 114–116, 130
– aula Sigismundi I Báthory, principis Transilvaniae → Transilvania
– comitia partialia a. 1592 → Transilvania
– residentiae Iesuitarum superior → Carillo Alfonsus
Albanienses (*Albanesi*), gens 280
Albani montes 171
Albertus V de Wittelsbach, dux Bavariae 12, 14, 161
Albertus Fridericus Hohenzollern, dux Prussiae 15, 142
Albertus S. → *Adalbertus* S.
Alcalá de Henares → Complutum
Aldobrandini, familia LIII, 66, 306 → Clemens VIII (Hippolytus)
– (Passeri) Cinthius, Clementis VIII ex sorore nepos, secretarius pontificius supremus 66 et passim
– – cubicularius → Matthaes
– – secretarius litterarum Latinarum → Malacrida Martius
– Iacobus, nuntius apostolicus in Regno Neapolitano XII, XXXVI–XXXVII
– Ioannes Franciscus, generalis S.R.E. capitaneus XI, XXVII, LXVII
– Iulia → Personeni Iulia
– Petrus, Clementis VIII ex fratre nepos, secretarius pontificius supremus 11–12 et passim
– – familiaris → Vannini Thomas
Alemagna → Germania
Alexander Farnese, dux Parmae et Placentiae, Flandriae gubernator XI, 15
Alexander IV Lăpușneanu, palatinus Moldaviae 261
Alexander Pravus (cel Rău), palatinus Moldaviae, deinde Valachiae 411
Alexandria Aegypti (*Alessandria*, Al-Iskandarija), patriarchatus titularis
– patriarcha → Caetani Camillus
Alfonsus II Estensis, dux Ferrariae, Mutinae et Regii XXXIX, 29, 51, 424–426, 456

- Alger → Icosium
 Ali aga → Veli aga
 Al-Iskandarijja → Alexandria Aegypti
 Alla (Łyna), fluvius 363
 Allensteinum → Olstinum
 Alsatia, regio 93, 107–108, 162
 – Superior XVIII
 Altendorf → Stará Ves
 Älvsborg → Elsburgum
Amaldeo Attilius → Amalteo Attilius
 Amalphia (Amalfi), archidioecesis
 – aepus → Montilio Carolus
 Amalteo (*Amaldeo*, *Amaltaeus*, *Amaltheo*) Attilius, Hieronymi filius, utriusque Signaturae referendarius, nuntius apostolicus extraordinarius in Transilvania atque in Polonia XVIII, XLVIII–LII, LIX–LXI, LXV–LXVI, 30–32, 53, 114–117, 124, 130–134, 152–153, 156, 158, 169, 309–311, 379–380
 – Hieronymus, medicus et universitatis studiorum Patavinae professor XLVIII
 – Ioannes Baptista, Hieronymi frater XLVIII
 – Maria Melchiori de gente Tomasi, Hieronymi uxor XLVIII
 Ameria (Amelia), dioecesis
 – epus → Graziani Antonius Maria
 Amurates III → Muradus III
 Amurates bassa, archipirata Icositanus XVI
 anabaptistae 139
 Anacharsis (Anakharsis), philosophus Scythicus 285
 Andreae Angermannus Abraham, aepus Upsalensis XXII
 Andreas quidam, card. Georgii Radziwiłł servus 73
 Andreovia (*Andreiovia*, *Andriovia*, Jędrzejów), oppidum XVIII, XLIV, 77, 80, 98–99, 126, 134, 159–160, 164, 203
 – abbatia Cisterciensium 363
 – – abbas commendatarius → Powsiński Bartholomaeus, Reszka Stanislaus
 – – administratores 363 → Suchorzewski Stanislaus
 – conventus nobilium partibus adversis studentium a. 1592 XVIII, 77, 80, 98–99, 104–106, 126, 134, 159–160, 162, 167, 179, 183, 195–196, 230
 – – legati 104–106, 167
 Angermannus Abraham Andreae → Andreae Angermannus Abraham
Anglaterra → Anglia
 Angli (*Inghlesi*), gens 144, 297, 299, 310 → Howard Thomas, Pole Gulielmus
 Anglia (*Anglaterra*, *Inghilterra*), regnum LVIII, 16, 144, 193, 238, 348
 – cardinalis protector → Farnese Odoardus
 – magnus camerarius → Howard Thomas
 – – thesaurarius → Howard Thomas
 – regina → Anna de Dania, Elisabeth I Tudor
 – – orator Constantinopoli residens → Burton Eduardus
 – reges 192 → Henricus VIII Tudor, Iacobus VI Stuart (sub nomine Iacobi I)
 Anna Austriaca, regina Poloniae XV, XVII–XVIII, XXII, XXXIII–XXXIV, XXXIX–XLIV, L–LIII, LXI, 3–4, 24–28, 34, 36, 48, 52–53, 55–56, 59–68, 70–80, 94–98, 101, 104–105, 120, 123–124, 133, 147, 151–153, 155, 157, 164–165, 178, 184, 198–202, 211–212, 216, 235–236, 246–247, 251, 262, 265, 272–273, 276, 286, 329, 332–333, 345, 347–348, 351–353, 358–361, 365, 368, 377–379, 400, 402, 409, 413, 419, 427, 433–435, 439–446, 448–455, 457
 Anna de Dania, regina Scotiae 394
 Anna Jagellonica, regina Poloniae LII, 7, 10, 26–27, 60, 74–75, 77, 79, 100–101, 121, 128–129, 219, 391, 441, 448–449, 452–453
 Anna Megaloburgensis, ducissa Curlandiae et Semigalliae, Gotthardi Kettler uxor 308
 Ansbacum (Ansbach), marchionatus 15 → Brandenburgia

- antitrinitarii (Fratres Poloni) 289 → Kiszka Ioannes
 – delubrum → Cracovia
 Antonius Eremita (Magnus) S. 382–383
 Antverpia (Antwerpen, Anvers, *Anversa*), urbs 13, 139
 Apulia (Puglia), regio XIII, XXXVI
Aqua Pendens → Aquipendium
 Aquaviva Claudius → Acquaviva Claudius
 – Marcellus → Acquaviva Marcellus
 Aquileia, patriarchatus
 – coadiutor, deinde patriarcha → Grimani Antonius
 Aquipendium (Acquapendente, *Aqua Pendens*), oppidum 422
 – ecclesia BMV (Franciscanorum Conventualium) 422
 Aquisgranum (Aachen), civitas XIV
Aradicofani → Radicofanum
 Aragonia, regnum
 – admirallus → Mendoza Franciscus de
 – cardinalis protector → Farnese Odoardus
 AreMBERG → Mark
 Argenti (*Argento*) Matthaeus, pontificius a notis secretis secretarius XXXV, LIX–LX, LXVII–LXVIII, 9, 22–23, 98, 105, 138, 151, 166, 171, 175, 180, 187, 198, 204, 214, 223, 228, 230, 232–233, 237, 243, 248, 257, 271, 288, 295, 309, 329, 369, 394, 398, 402
 – servus 271
 Argentoratenses 106–107
 Argentoratum (Argentina, Strasbourg, Strassburg), urbs XIV, 104, 139, 161–162, 185–186
 – capitulum XVII, 162
 – – canonici catholici XVIII, 82, 93–94, 103–104, 185
 – – protestantes XVII, 93, 103–104, 162
 – dioecesis, episcopatus XVII–XVIII, LV–LVI, LXV, 76, 82, 93, 103–104, 106–108, 111, 113, 185, 433
 – – administrator → Habsburg Leopoldus de
 – – a canonicis protestantibus electus → Hohenzollern Ioannes Georgius
 – epus → Manderscheid Ioannes a, Vaudémont Carolus de
 – – coadiutor → Habsburg Leopoldus de
 – senatus 162
 Ariminensis → Castagna Ioannes
 Arius, haeresiarcha 193
 – doctrinae sectatores (Ariani) 193 → Visigothi
 Arnoldstein (*Herlestanum*), pagus 431
 Asia 13
 Athenae (Athenai), archiepiscopatus titularis
 – archiepiscopus → Amalteo Attilius
 Augsburg → Augusta Vindellicorum
 Augusta Taurinorum (Torino), civitas
 – Tabularium Publicum (Archivio di Stato) LVI–LVII
 Augusta Vindellicorum (Augsburg, *Augusta*), urbs XII–XIV, 13, 35, 81, 140
 – comitia Imperii annis 1555, 1582 → Germania
 Augustiniani Eremitae (ordo Fratrum Eremitarum S. Augustini, OESA) 421, 429, 437
 – ecclesia → Vindobona
 – monasterium → Roma, Sanctus Christophorus de Pace
 Augustinus OSB, abbas monasterii ad ecclesiam S. Andreae ad Clivum Scauri Romae, aepus Cantuariensis 193
 Augustinus S. 354, 425–426
 Aurelia Aquensis (Baden–Baden), marchionatus 113, 452 → Badenia
 Ausonius (Decimus Ausonius Magnus), poeta, rhetor et grammaticus Romanus 285
 Auspicium (*Auspicz*, Auspitz, Hustopeče), oppidum 443
 Austerlitz, *Austerlitz* → Slaucovia

- Austria, archiducatus XIV, XXIV, 7, 67, 108, 140, 153, 182, 185, 198, 210, 412, 433, 436, 450
- archiduces → Habsburg
 - archiducissa → Maria de Bavaria
 - familiares 446
 - sacellanus 443 → Ernhoffer Sigismundus
 - archidux in Austria Interiore (Styria, Carinthia, Carniola et Goritia) regnans → Carolus II de Habsburg, Ernestus de Habsburg, Habsburg Ferdinandus de
 - - - confessarius → Ernhoffer Sigismundus
 - - consiliarius → Formentin Leonardus, Freiseisen Georgius
 - in Austria Superiore regnans → Matthias de Habsburg
 - cardinalis de → Habsburg Andreas de
 - commendator ordinis Equitum Theutonicorum in → Habsburg Maximilianus Ernestus de
 - provinciae Iesuitarum praepositus → Carillo Alfonsus, Viller Bartholomaeus
 - socius et consultor → Carillo Alfonsus
- Austriaca domus, familia → Habsburg
- Austriaci 140, 216, 406, 443 → Habsburg
- Austria Interior, regio XII-XIII, XXXIX, 12, 62, 112, 138, 433
- camera 435
 - praeses → Freiseisen Georgius
 - locumtenens → Tautscher Ioannes
 - nuntiatura XII, XLVIII, 64, 66
 - nuntius apostolicus in 62, 64, 112 → Caligari Ioannes Andreas, Malaspina Germanicus, Porcia Hieronymus de
 - protestantes (evangelici, Lutherani) XII-XIII
 - vicelocumtenens → Freiseisen Georgius
- Austria Superior, regio 12
- Avenio (Avignon), civitas
- legatus apostolicus → Aldobrandini Cinthius
- Azzo Visconti, dominus Mediolani 396
- Babski Valentinus, Germanici Malaspina nuntii nonnumquam actarius et notarius XXXIV
- Baccanae (Baccano), statio cursualis 422
- hospitium 422
- Badenia (*Bada*, Baden), marchionatus
- marchiones Aureliae Aquensis 440 → Christophorus II de Zähringen, Filibertus de Zähringen
 - marchionissa Aureliae Aquensis → Caecilia Vasa, Mathildis de Bavaria
- Badoero (*Baduerus*) Albertus, patricius Venetus 426
- Baia Mare → Nagybánya
- Balice (*Balizza*), pagus ad Cracoviam 77-79, 446, 448
- domus ampla Nicolai Firlej, palatini Cracoviensis 446
 - capella privata 446
- Balticum mare (*Balthico*, *mare di Svetia*) XXIV, 253, 409
- Banér Sosthenes (Sten), senator Sueticus 294
- Baranowski Adalbertus, epus Plocensis XXVI, 27, 78, 102, 150, 264, 277-278, 385-386, 416, 445, 449-450
- cubicularius → Suchorzewski Stanislaus
- Barberini Maphaeus, postea Urbanus VIII, pontifex maximus XXXVIII
- Barbiano Marcellus Vestri de → Vestri de Barbiano Marcellus
- Barbo Petrus → Paulus II
- Barboncini (*Barbomcino*, *Barboncino*, *Barboncinus*) Hieronymus, Germanici Malaspina nuntii auditor causarum et secretarius XXXIV, XLV, LIV, 118-120, 164, 313, 355, 408, 410-411
- Barium (Bari), ducatus et archidioecesis 126, 160
- aepus → Puteo Antonius, Riccardi Iulius Caesar
- Baronio Caesar, cardinalis 118
- Barski-Kochler Ioannes, confessarius et concionator Annae Iagellonicae reginae, custos Varsaviensis et canonicus Cracoviensis 128

- fratres 128
- Barton Eduardus → Burton Eduardus
- Barwiński Eugenius LXIV
- Basilea (Basel), civitas 367
- Basiliani (ordo S. Basilii Magni, OSBM) 11
- abbatia → Crypta Ferrata
- Bastoni (Bastone) Gulielmus, gubernator Romae, prodatarius 48
- Batavi (*Olandesi*), gens XII
- milites 393, 395
- - praefectus → *Jolon*
- Báthory (*Bathore, Bathoreo, Bathoreus, Bathori, Batorio, Batori, Bathoreus, Batthori, Battore, Battoreo, Battori, Battorio, Battorius*), familia 116, 156–158, 204, 306, 390–391, 414 → Christophorus, princeps Transilvaniae; Sigismundus I, princeps Transilvaniae; Stephanus, princeps Transilvaniae, rex Poloniae et magnus dux Lithuaniae
- Andreas, Andreae cardinalis, Balthassar et Stephani pater 391
- Andreas, Andreae filius, cardinalis, epus Varmiensis, generalis Canonorum Regularium Custodum Sanctissimi Sepulchri Hierosolymitani Miechoviae praepositus XIX–XX, XXX, XXXII, XXXVI–XXXVII, XXXIX, XLIV–XLV, XLVIII–L, LXV, 4–5, 11, 30–31, 52, 60, 102, 114–116, 130–132, 134, 140, 154–161, 164–168, 171, 175, 177, 187, 189, 195–196, 203–205, 212–213, 220–221, 238–239, 241, 252–254, 281, 283, 294, 297–298, 303, 305–308, 314, 318–319, 322–327, 329, 343–346, 349–350, 352, 360, 363, 365–366, 369, 371, 379–380, 385–386, 389–392, 402, 414–416
- - adhaerentes 158, 160
- - familiares 177, 391 → Suchorzewski Stanislaus
- - officiales, servi 116, 297
- Balthassar, Andreae filius XLVIII–XLIX, 31, 390–391
- Stephanus, Andreae filius XXX, XLVIII–XLIX, 31
- Bavaria (*Baviera*, Bayern), ducatus 62, 64, 113, 433
- dux → Albertus V de Wittelsbach, Gulielmus V de Wittelsbach, Wittelsbach Maximilianus de
- - aula XVIII, 161, 357
- - consiliarius et secretarius intimus → Speer Udalricus
- - consiliarius primarius → Minucci Minutius
- - negotiorum Romae curator → Minucci Minutius
- Bavarus → Ernhoffer Sigismundus
- Bečva, fluvius 71, 444
- Będzin → Bendzinum
- Beeren (Berken, Bern) Antonius de, canonicus vicariusque in ecclesia cathedrali Lubecensi, officialis Mindensis 252–253, 336
- Belcastro → Bellicastrum
- Belgium → Flandria
- Bellicastrum (Belcastro), dioecesis
- epus → Zagordi Ioannes Franciscus
- Belza (Belz), oppidum 284
- capitaneatus castrensis 284
- capitaneus → Zamoyski Ioannes cancellarius
- castellanus → Uchański Paulus
- palatinatus 284
- palatinus → Uchański Paulus
- Bendzinum (Będzin), oppidum 76, 302
- Benedictinae (ordo Monialium S. Benedicti, OSB) 302
- monasterium → Culma
- Benedictini (ordo S. Benedicti, OSB) 193, 426, 432
- abbatia → Kolozsmonostor, Lubinum, Nona, Ossiaccum
- monasterium → Plocia, Roma, Sanctus Georgius Maior
- Benedictus VIII (Theophilactus ex comitibus de Tuscolo), summus pontifex 194
- Benedictus IX (Theophilactus ex comitibus de Tuscolo), summus pontifex 194

- Benfeld, oppidum 107
 Berchtesgadam (Berchtesgaden), praepositura 185
 – coadiutor → Wittelsbach Ferdinandus de
 – coadiutoria 185
 Bergomum (Bergamo), civitas 33
 – episcopatus 33
 Berken (Bern) Antonius de → Beeren Antonius de
 Berna (Bern), civitas 162
 Bernardini (Fratres Minores Regularis Observantiae, OFMObs) 344
 – monasterium → Ticocinum
 – vicarius generalis → Bernardinus Senensis S.
 Bernardinus Senensis S., Fratrum Minorum Regularis Observantiae vicarius generalis 344
 Bertinoro → Brittinorium
 Biecz, castellanatus
 – castellanus → Firlej Nicolaus
 Bielke, familia → Gunilla, regina Sueciae
 – Ture, senator Sueticus 294
 Bieńkowski Ioannes, canonicus Vladislaviensis, instigator et notarius curiae episcopalis Vladislaviensis 109–110
 Biglia Gasparus, Iacobi filius, miles S. Petri, praefectus domus card. Georgii Radziwiłł et eius negotiorum, praesertim Romae, curator XLVI, LXIII, LXXX, 9, 29–30, 53–54, 62–63, 68–69, 71, 320, 362
 – Iacobus 29
 Bihać, arx 182
 Biondo Fabius, patriarcha titularis Hierosolymitanus XVI
 Bisinianum (Bisignano), dioecesis
 – epus → Spinola Philippus
 Boccapaduli (*Buccapadulio*, *Buccapadulius*) Antonius, secretarius brevium ad principes LX–LXI, 7–8, 25–28, 31–32, 64–65, 74–76, 100–103
 Boccarino Darius, nuntius apostolicus extraordinarius in Hispania 456
 Bochna (Bochnia), civitas XXVI
 Bodoni Stephanus, Sigismundi Báthory principis secretarius 114–115
 Bodzentinum (Bodzentyn), oppidum et residentia episcoporum Cracoviensium XLVI, 152, 307–308, 319, 337, 362
 Bogdanus IV Lăpușneanu, palatinus Moldaviae 411
 Bohemi, gens LI → Pernštejn Maximilianus de
 – protestantes 190, 192
 Bohemia, regnum XIV, 13, 140, 190, 192
 – comes → Pawłowski Stanislaus
 – reges 192 → Germania: imperatores, Georgius de Poděbrady, Venceslaus II, Venceslaus III
 – – capellae princeps → Pawłowski Stanislaus
 – supremus burggravius → Rožmberk Gulielmus de
 – – camerarius → Rožmberk Gulielmus de
 – – cancellarius → Pernštejn Vratislaus de
 Boleslaus II Audax, rex Poloniae 432
 Boleyn Anna, Henrici VIII Tudor uxor 148
 Bologna → Bononia
 Bolognetti Albertus, cardinalis, epus Massanus, nuntius apostolicus ordinarius in Polonia VII
 Bolognini Marius, epus Salernitanus XV–XVI
 Bolsena → Volsinium
 Bona Sforza, regina Poloniae 7, 367
 Boncompagni Hugo → Gregorius XIII
 Bonconventum (Buonconvento), oppidum 423
 Bondinum (Bondeno), oppidum 425
 Bongiovanni Bernardus, nuntius apostolicus ordinarius in Polonia 316, 318
 Bonhomini Ioannes Franciscus → Bonomi Ioannes Franciscus

- Bonifacius VIII (Benedictus Caetani), summus pontifex 47, 90, 111
 Bonna (Bonn), oppidum et residentia archiepiscoporum Coloniensium XXXIV
 Bonomi (Bonhomini) Ioannes Franciscus, epus Vercellensis, apud Rudolphum II imperatorem
 nuntius ordinarius XIII
 Bononia (Bologna), urbs XVII, XLII-XLIII, XLVI, 53, 140, 333, 421, 424, 427
 - aepus → Paleotti Alfonsus, Paleotti Gabriel
 - - coadiutor → Paleotti Alfonsus
 - domus familiae Facchinetti 424
 - legatus apostolicus → Peretti de Montalto Alexander, Salviati Antonius Maria
 - senator → Facchinetti Caesar
 - universitas studiorum 59, 138, 377, 445
 - vicelegatus apostolicus → Acquaviva Marcellus, Farnese Ferdinandus
 Bononienses 424
 Boratyński Ludovicus VII, LXIV
 Bordeaux → Burdigala
 Bordini Laurentius, Hannibalis de Capua, Germanici Malaspina atque Francisci Simonetta nuntio-
 rum actarius et notarius XXXIV, 355
 Borghese, familia LIII → Paulus V (Camillus)
 Borromeo Carolus S., cardinalis 54
 - Fridericus, cardinalis, aepus Mediolanensis, Congregationis Germanicae socius, Sueciae protector
 XXXV-XXXVI, LXIII, 30, 54
 Bosnia, provincia
 - bassa → Predojević Hasan
 Bourbon de, familia → Henricus IV, rex Galliae
 Bourbon (Borbonius) de Monte Franciscus Maria, cardinalis 11
 Braclavia (Bralaw), palatinus
 - palatinus → Zbaraski Ianussius
 Brahe Ericus, comes in Visingsborg, senator Sueticus, Stocholmiae, Upsalae et Terrae Septentrio-
 nalis ab a. 1594 gubernator XXII, 238
 - Gustavus, comes in Visingsborg, Sigismundi III regis consiliarius intimus 105, 273
 - - cursor 273
 - Ioachimus 105
 - Margarita, de gente Vasa, Ioachimi uxor 105
 Branca Ludovicus, caerimoniarum pontificiarum magister 421
 - Paulus Alaleone de → Alaleone de Branca Paulus
 Brandenburgia (Brandenburg), electoratus
 - marchio → Hohenzollern Ioachimus Fridericus, Hohenzollern Ioannes Georgius
 - - Ansbaci → Georgius Fridericus Hohenzollern
Bransvich → Brunsvicum
 Brassovia (Braşov, Brassó, Kronstadt), civitas XXVI
 Bratislava → Posonium
 Braunschweig → Brunsvicum
 Breisgau → Brisgovia
 Brema (Bremen), archidioecesis XIV
 Bresta (Brestia, Brześć Kujawski), oppidum in Cuiavia
 - palatinus → Leszczyński Andreas, Potulicki Petrus
 Bresta (Brest, Brestia, Brześć Litewski), civitas in Lithuania XXX
 Brigittae S. ordo
 - ecclesia → Gedanum
 - monasterium → Gedanum, Vadstena
 Brisgovia (Breisgau), regio 93
 Brittinorium (Bertinoro), dioecesis XL, 138
 - epus → Caligari Ioannes Andreas
 Brixienis → Bordini Laurentius, Busto Petrus
 Brixina (Brixen, Bressanone), dioecesis
 - epus → Habsburg Andreas de, Habsburg Carolus de

- Brno → Bruna
 Brodnica → Strasburgum
Bruch, Bruck an der Mur → Pons ad Muram
 Bruna (Brno, Brünn), civitas 445
 – domus probationis Iesuitarum rector → Campani Ioannes Paulus
 – ecclesia collegiata S. Petri et S. Pauli 444–445
 – – canonicus → Pyrniesius Melchior
 – – praepositus → Pawlowski Stanislaus, Schwaben Eggardus a
Brunelleschi Philippus, architectus et sculptor 423
 Bruni Antonius, card. Georgii Radziwiłł secretarius XLVI
 Brünn → Bruna
 Brunsvicum (*Bransvich*, Braunschweig), ducatus → Brunsvicum et Luneburgum
 Brunsvicum et Luneburgum, ducatus
 – duces 15, 142
 – – Dannebergae → Henricus a Welfen
 – – Guelferbyti → Henricus Iulius a Welfen
 – – Luneburgi → Gulielmus Iunior a Welfen
 Bruxellae (Bruxelles), urbs XII
 – Consilium Bellicum XII
 – – socius → Malaspina Alexander
 Brześć Kujawski → Bresta
 Brześć Litewski → Bresta
 Brzezie Ioannes Lutkowic (Lutek) de, vicecancellarius Regni 317
 Brzeźnicki Iacobus, epus titularis Aenensis, suffraganeus Posnaniensis 347, 374, 380–381
Buccapadulio, *Buccapadulius* Antonius → Boccapaduli Antonius
Bulsena → Volsinium
 Buoi Hieronymus de, epus Camerinensis, nuntius apostolicus ordinarius in Polonia 7
 Buonconvento → Bonconventum
 Burdigala (Bordeaux), civitas 285
 Burgovia (Burgau), marchionatus
 – marchio → Carolus de Habsburg
 Burgundia, ducatus 450
 – ducissa → Anna Austriaca
 Burton (Barton) Eduardus, Elisabeth I, Angliae reginae, orator Constantinopoli residens 408, 411
 – emissarii in Moldavia et Valachia 408, 411
 Busto Petrus, musicus 391
 Byczyna, oppidum 12, 221
 Bytomia (Bytom), oppidum 76
 Bzura, fluvius 136
- Cádiz → Gades
 Caecilia Vasa, marchionissa Badeniana Aureliae Aquensis 113
 Caetani, familia → Bonifacius VIII (Benedictus)
 – Bonifacius, card. Henrici nepos XXIX
 – Camillus, patriarcha Alexandrinus, nuntius apostolicus ordinarius apud Rudolphum II imperatorem, postea in Hispania XVI–XVII, XXXV, XL, XLII, LXII, 66, 82, 94, 183, 252–253, 336
 – Henricus, cardinalis, legatus a latere in Polonia IX, XXVIII–XXIX, XXXIII–XXXIV, XXXVI, LXV–LXVI, 421
 Calatia (Caiazzo), dioecesis
 – epus → Frangipani Octavius Mirtus
 Caligari Ioannes Andreas, epus Brittinoriensis, nuntius apostolicus ordinarius in Polonia, secretarius domesticus pontificius VII, XXXV, XL–XLI, XLVIII–XLIX, 4–5, 7, 117, 138
 Calissia (*Calisia*, *Calitia*, Kalisz), civitas 383
 – canonicus → Brzeźnicki Iacobus
 – castellanus → Czarnkowski Andreas
 – collegium Iesuitarum 383

- palatinatus 354
- palatinus → Czarnkowski Andreas, Potulicki Petrus
- seminarium archidioecesanum → Gnesna
- Calvinus Ioannes, theologus et sacrorum reformator XXXVIII, 18, 163, 313
- doctrinae sectatores (Calviniani) 140, 313, 394 → Myszkowski Stanislaus, Proński Alexander, Radziwiłł Christophorus „Fulmen”
- Camberium (Chambéry), civitas XXXVII
- Camenechia (Kamieniec Podolski), dioecesis
- epus → Dziaduski Ioannes, Gomoliński Stanislaus, Goślicki Laurentius
- Camerinum (Camerino), dioecesis
- epus → Buoi Hieronymus de
- Camina (Kamień), castellanatus
- castellanus → Czarnkowski Andreas
- Campani (*Campana*, *Campano*) Ioannes Paulus SI, assistens Germaniae 29, 69–70
- Ludovicus, cubicularius Clementis VIII secretus, card. Georgii Radziwiłł et Nicolai Christophori „Orbi”, eius fratris, Romae negotiorum curator XXXVIII, XLVI, 29–30, 55–56, 58, 81, 231–232, 299–300
- Candia → Creta
- Canobio Ioannes Baptista Mazza de, secretarius domesticus pontificius 377
- Canonici Regulares Custodes Sanctissimi Sepulchri Hierosolymitani 5, 441
- monasterium → Miechovia
- Canonici Regulares Lateranenses 5, 128, 426
- abbatia → Cervenscum
- monasterium → Sanctus Spiritus, Varsavia
- Canonici Regulares Sanctissimae Crucis a stella rubea → Crucigeri a stella rubea
- Cantuaria (Canterbury), archidioecesis
- aepus → Augustinus OSB
- Capelletti Martinus, card. Alexandri Peretti de Montalto servus LXI
- Capponi Franciscus, argentarius Florentinus 68
- Nicolaus, argentarius Florentinus 68
- Caprarola, oppidum 29, 422
- ecclesia S. Angeli 422
- palatium Farnesiorum 422
- Capua Hannibal de, aepus Neapolitanus, nuntius apostolicus ordinarius in Polonia XV, XXXIII, 6–7, 12, 53–54, 84, 109–110, 137, 139, 154, 183, 311–312, 328, 355
- Carafa Ioannes Petrus → Paulus IV
- Carillo (*Cariglia*, Carrillo) Alfonsus SI, missionis Transilvanicae superior, Sigismundo I Báthory principi a confessionibus et concionibus Latinis XLIX, 116–117, 391
- Carinthia (*Carintia*, Kärnten), ducatus XII, XLIII, 3, 12, 211, 399, 431, 436 → Austria
- protestantes 431–432
- Carmelitae (ordo Fratrum BMV de Monte Carmelo, OC) 429, 438
- monasterium → Sancta Maria Gratiarum
- Carniola (Krain), ducatus XII, 3, 12, 435 → Austria
- Carolus de Habsburg, archidux Austriae, marchio Burgoviae 161
- Carolus II de Habsburg, archidux Austriae in Austria Interiore regnans XII–XIII, XXXIX, 3, 12, 23–24, 36, 63, 81, 198, 419, 433–435
- Carolus V de Habsburg, Romanorum imperator, Hispaniae rex LI, 10, 144
- Carolus III de Vaudémont, dux Lotharingiae 103, 185
- Carolus Emmanuel I, dux Sabaudiae 15, 428
- Carolus IX Valesius, rex Galliae 332, 439
- Carrillo Alfonsus → Carillo Alfonsus
- Caserta, dioecesis
- epus → Mandina Benedictus
- Casimiria (Kazimierz), civitas prope Cracoviam 321
- Casimirus I Carolus Restaurator (Monachus), dux Poloniae 194
- Casimirus IV Jagellonides, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae 314, 317

- Cassia via 422
 Castagna Ioannes, Ariminensis, Germanici Malaspina nuntii familiaris XXXIV
 Castilia, provincia Iesuitarum
 – visitator → Carillo Alfonsus
 Catalonia, regnum 455
 – vicerex → Figueroa Laurentius Suárez de
 Catharina Iagellonica, regina Sueciae, Ioannis III Vasa uxor 6
 catholici passim
 Catto Ioannes Baptista, card. Georgii Radziwiłł domesticus et caerimoniarum magister XXIII, 452–453
 Cecora (Tujora), oppidum XXVI
 Centum (Cento), oppidum 424
 Cephalonia (Cefalonia, Kefaloniá), dioecesis
 – epus → Commendone Ioannes Franciscus
 Cernovaglio Campritijs → Cornovaglio Campritijs
 Cervenscum (Czerwińsk), abbatia Canonicorum Regularium Lateranensium 5
 – abbas commendatarius → Báthory Andreas
 Cervia → Ficoculum
 Český Krumlov → Crumlov
Chacrovía → Cracovia
 Chalecki Demetrius, thesaurarius M.D.L. 28, 103
 Chambéry → Camberium
 Chęciny, districtus 165
 Chelma (Chelm), oppidum
 – episcopatus 318
 – epus → Dziaduski Ioannes, Gomoliński Stanislaus, Goślicki Laurentius, Uchański Iacobus
 – terra 285
 Chelmno → Culma
 Chelmska Magdalena → Orzechowska Magdalena
 Chersonesus Taurica (*Tartaria*), paeninsula XXV, 149, 384
 Chilpericus I, rex Francorum in Neustria 193
Chinikinfelt → Knittelfeld
 Chioggia, *Chiozza* → Fossa Clodia
 Chodel, oppidum 304
 Chodkiewicz Georgius, capitaneus Samogitiae 28, 103
 – Ioannes Carolus, capitaneus Samogitiae campestrisque exercituum M.D.L. capitaneus 353
 Christianus III de domo Oldenburgensi, rex Daniae et Norvegiae 394
 Christianus IV de domo Oldenburgensi, rex Daniae et Norvegiae 10, 148, 394, 404–405
 Christianus II de Wettin, dux elector Saxoniae 15, 142
 Christina de Lotharingia, magna ducissa Etruriae, Ferdinandi I de Medicis uxor 23–24
 Christina Holsatiensis → Oldenburgensis domus
 Christophorus Báthory, princeps Transilvaniae 114
 Christophorus II de Zähringen, marchio Badenianus Aureliae Aquensis 113
 Christophorus OFM, missionarius Italus 384
 Chruślin, villa 366
 – praepositus → Rembieliński Ioannes
 Cicogna Paschalis, dux Venetiarum 51–52, 427–429
 Ciminius lacus (Lago di Vico) 422
 Cistercienses (Sacer ordo Cisterciensis, SOCist) 36, 40, 47, 91, 110, 255, 290, 342, 350, 382–383, 435, 445
 – abbatia → Andreovia, Clara Tumba, Landa, Pelplinum, Przemęt, Runa, Suleiovia, Vangrovecia, Veleradium, Wąchock
 – cardinalis protector → Rusticucci Hieronymus
 – provincia → Polonia
 Civitas Ducalis (Cittaducale), dioecesis
 – epus → Zagordi Ioannes Franciscus

- Clara Tumba (Mogila), abbatia Cisterciensium 20, 255
 – abbas commendatarius → Goślicki Laurentius
 Clarae S. moniales 438, 440
 – ecclesia → Vindobona
 Claudiopolis (Cluj, Klausenburg, Kolozsvár), civitas XLIX, 114, 116
 Clemens II (Suitgerus de Morsleben–Hornburg), summus pontifex 194
 Clemens VIII (Hippolytus Aldobrandini), summus pontifex 8 et passim
 Cluj → Claudiopolis
 Cluj–Mănăştur → Kolozsmonostor
 Cluniacensis congregatio 36, 40, 47, 91
 Colonia Agrippina (*Colonia*, Köln), urbs XIII, LI, LIX, 14, 66, 81, 141
 – aepus elector 81 → Ernestus de Wittelsbach, Gebhardus Truhsess de Waldburg, Wittelsbach
 Ferdinandus de
 – – coadiutor → Wittelsbach Ferdinandus de
 – – residentia → Bonna
 – archiepiscopatus 161
 – commissarius pontificius → Minucci Minutius
 – nuntiatura 66
 – nuntius apostolicus LIX → Amalteo Attilius, Frangipani Octavius Mirtus, Porcia Bartholomaeus
 de
 Colonna Ascanius, cardinalis 5
 Comaromium (Komárno, Komárom), arx et civitas XI
 Comensis cardinalis → Galli Ptolomaeus
 Commendone Ioannes Franciscus, epus Cephaloniensis et Zacynthiensis, nuntius apostolicus ordi-
 narius in Polonia XVI
 Complutum (Alcalá de Henares), oppidum 116
 – collegii Iesuitarum rector → Carillo Alfonsus
 Compostella (Santiago de Compostela), sanctuarium S. Iacobi Maioris 35, 43, 83, 89
 Comuleo (Komulović) Alexander, abbas commendatarius Nonensis, archipresbyter ecclesiae colle-
 gatae S. Hieronymi Illyricorum Romae, nuntius apostolicus extraordinarius in Transilvania,
 Moldavia, Polonia et Moscovia, visitator apostolicus dioecesis Vlnensis LXV–LXVI
 Concino Ioannes Baptista, Ferdinandi I de Medicis, magni ducis Etruriae, Pragae orator residens
 60
 Conelianum (Conegliano, *Coniglianum*), oppidum LIX, 430
 Congregationes Sacrae → Roma
Coniglianum → Conelianum
 Constantinopolis (*Constantinopoli*, Istanbul), urbs 260–261, 271, 274, 310, 408, 411
 – patriarcha titularis → Lando Hieronymus
 Contarini Zacharias, orator Venetus ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus 456
 Coperchio Paulus, generalis Camerae Apostolicae commissarius XVI, 208, 292
Corcinius Petrus → Gorczyński Petrus
 Córdoba–Cardona y de Requesens Antonius Ferdinandus de, dux de Soma y Sessa, orator Hispa-
 niensis Romae residens 455
 – uxor 455
 Corgna (Cornia) Fabius Penna de, Senarum gubernator 423
 Corinthus, archiepiscopatus titularis
 – aepus → Paleotti Alfonsus
 Cornaro (Cornelius), familia 430
 – Aloisius, epus Paphiensis simulque Patavinus 428
 – Franciscus, epus Tarvisinus 430
 Corneli Gasparus, card. Georgii Radziwiłł servus 151–152
 Cornia Fabius de → Corgna Fabius Penna de
 Cornovaglio (Cernovaglio) Campritiuss, negotiorum Germanici Malaspina nuntii Romae curator
 XVI, XXVIII, 163, 232–233, 266, 292, 299–300, 302
 Cosaci, gens XXV, 368
 Cracovia (*Chacrovia*, *Craccovia*, *Cracoovia*, Kraków), urbs passim

- Academia (universitas studiorum) 4, 6, 163, 239, 444
- - professor → Gorczyński Petrus
- - rector → Gorczyński Petrus
- Academia Scientiarum et Litterarum (Polona ab a. 1919) VII-IX
- - Commissio Historica VII
- - Consilium IX
- - - praeses → Wyrozumski Georgius
- - - secretarius → Stopka Christophorus
- - - socii → Gierowski Iosephus, Jačov Marcus, Kalinowski Lechus, Szczur Stanislaus
- - Expeditio (Statio) Romana → Roma
- - secretarius generalis → Smolka Stanislaus, Wyrozumski Georgius
- arx, castrum (Wawel) LII, 78, 287, 446, 449, 453
- aurifex → Powsiński Valentinus
- Bibliotheca Academiae Scientiarum Polonae VII, LXIV
- capitaneus → Zebrzydowski Nicolaus
- castellanus → Dembiński Valentinus
- comitia Regni generalia annis 1587-1588 (coronationis), 1595 → Polonia
- commissio a. 1596 XXVIII-XXIX, XLVII
- - commissarii caesarei XXVIII, XLVII
- - - Poloni XXVIII
- delubra protestantium XXXI, 175, 177, 259, 295
- - antitrinitariorum 177
- - evangelicorum (Bróg) 177
- dioecesis, episcopatus XV, XIX, XXXIX, XLIV-XLV, XLVII, XLIX-L, 8, 20, 24, 59, 78, 97-98, 105-106, 114-115, 123-124, 130-131, 134-136, 155-157, 159-161, 165-167, 195-196, 198-199, 204, 209, 241, 261, 265-266, 270, 276-277, 283, 314, 317-318, 322, 327, 338, 347, 350, 352, 371, 447
- - administrator → Tarnowski Ioannes
- - ecclesiae et monasteria XLVII
- ecclesia S. Barbarae 156
- - S. Francisci 448
- - S. Michaelis (collegiata) 287, 446
- - - praepositura 287
- - - praepositus → Dembiński Erasmus
- - SS. Venceslai et Stanislai epi (cathedralis) XLIII-XLIV, LII, 72-73, 78-79, 153, 446-454
- - - altare maius 447, 450-451, 453
- - - S. Stanislai epi 447, 449
- - - capellae 78
- - - capitulum 317, 447, 449, 451
- - - archidiaconus → Barski-Kochler Ioannes, Krasiński Stanislaus
- - - canonicatus 367
- - - canonici 163-164, 308, 321, 446-449 → Barski-Kochler Ioannes, Długossius Ioannes, Fogelweder Stanislaus, Gomoliński Stanislaus, Gorczyński Petrus, Hosius Stanislaus, Krasiński Ioannes Andreas, Krasiński Stanislaus, Myszkowski Ioannes, Ioannis castellani filius; Powsiński Bartholomaeus, Suchorzewski Stanislaus
- - - cantor → Krasiński Ioannes Andreas
- - - decanus → Dembiński Erasmus
- - - praebenda 367
- - - praepositus → Tarnowski Ioannes
- - presbyterium 449, 453
- - sacristia 454
- epi 308, 447-448 → Maciejowski Bernardus, Myszkowski Petrus, Radziwiłł Georgius, Stanislaus S., Strzemiński Thomas
- - residentia → Bodzentinum
- tribunal XLVI
- - vicarius in spiritualibus ac officialis generalis → Gorczyński Petrus, Krasiński Stanislaus

- mercator → Montelupi Sebastianus, Montelupi Valerius
- palatinatus XLV, 154, 164, 176, 189, 203, 322
- - conventus particularis → Proszowice
- - protestantes in 164
- palatinus → Firlej Nicolaus, Myszkowski Stanislaus, Zebrzydowski Nicolaus
- palatium episcopale 447-449, 452-453
- - regium 448, 452-454
- - - aula Senatoria 452
- - - conclavia reginae 448, 452, 454
- - - regis 448, 452, 454-455
- - - thesaurus regius 452
- platea Franciscanorum 448
- residentia (domus conducenda) Germanici Malaspina nuntii 117-118, 307-308
- residentia Iesuitarum 156
- - superior → Skarga Petrus
- synodus dioecesis a. 1593 XLIV
- tribunus → Szafraniec Stanislaus
- Crasnostavia (Krasnystaw), capitaneatus
- capitaneus → Uchański Paulus
- Craveri (Craverius) Franciscus, Germanici Malaspina nuntii familiaris XXXIV
- Cremona, dioecesis
- epus → Speciano Caesar
- Cremsirium (Kremsier, Kroměříž), oppidum et residentia episcoporum Olomucensium LI
- Crepicium (Krzepice), capitaneatus
- capitaneus → Wolski Nicolaus
- Creta (Candia), archidioecesis
- aepus → Lando Hieronymus
- Croatia (Kroatien), regnum 152, 399
- Cromerus (Kromer) Martinus, epus Varmiensis, historiographus Polonus XXXII, 5, 317-318
- Crucigeri a stella rubea (Canonici Regulares Sanctissimae Crucis a stella rubea) 354
- praepositura hospitalis → Iunivladislavia
- Crumlov (Český Krumlov), oppidum LI
- Crypta Ferrata (Grottaferrata), abbatia Basilianorum 11
- abbas commendatarius → Farnese Odoardus
- Cuiavia, regio
- epus → Vladislavia
- Culma (Chełmno), oppidum 302
- canonicus → Kostka Nicolaus
- dioecesis 302
- - administrator → Kostka Nicolaus
- epus → Hosius Stanislaus, Kostka Petrus
- - nominatus → Kostka Nicolaus
- monasterium Benedictinarum 302
- - abbatisa → Mortęska Magdalena
- - moniales 301-302
- palatinatus 6
- palatinus → Działyński Nicolaus
- Cumani, gens 192
- Curlandia, ducatus
- ducissa → Anna Megaloburgensis
- dux → Fridericus Kettler, Gotthardus Kettler, Gulielmus Kettler
- Curnicum (Kórnik), oppidum 392
- ecclesia parochialis 392
- - capella sepulchralis 392
- Cusano Augustinus, cardinalis 30
- Cyrenaica, provincia Romana 193

Czarnkowski Adamus Sandivogius, capitaneus Pyzdrensis 450, 452

– (Czarnhorosky, Czarnhowsky) Andreas, castellanus Caminensis, deinde Naclensis 346, 390, 392–393

– Ioannes 346

– Petrus 346

– Stanislaus 346

Czechovia (Czechów), castellanatus

– castellanus → Tarnowski Stanislaus

Czermak Victor VII

Czerwińsk → Cervenscum

Czuczyński Alexander LXIV

Dambismsti Ioannes → Rembieliński Ioannes

Dancich → Gedanum

Dania, regnum 10, 15, 142, 207, 404, 406

– Consilium Status 10

– reges 192 → Christianus III de domo Oldenburgensi, Christianus IV de domo Oldenburgensi, Fridericus II de domo Oldenburgensi

– – consiliarii 10

Danneberga (Dannenberg), ducatus 15 → Brunsvicum et Luneburgum

Danubius (*Danubio*), fluvius 15, 67, 114, 142, 442

Danzch, *Danzich*, *Danzico* → Gedanum

David, rex Israelitarum 97

Demiński Erasmus, decanus Cracoviensis 446–447, 451, 454

– Valentinus, castellanus Cracoviensis, Erasmi pater 446

Dembismsti Ioannes → Rembieliński Ioannes

Dietrichstein Franciscus de, cubicularius Clementis VIII secretus LI–LII, 54

Diruta Hieronymus, musicus 391

Długossius (*Długosch Longinus*) Ioannes, canonicus Cracoviensis, historiographus Polonus LIII, 343

Dobronega Maria, Casimiri I Caroli Restauratoris ducis uxor 194

Dodus Petrus → Duodo Petrus

Donato Leonardus, orator Venetus ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus 456

Draskerken → Traiskirchen

Drohobycz, capitaneatus

– capitaneus → Uchański Paulus

Dubino → Lublinum

Ducker Ioannes, negotiorum Maximiliani archiducis curator 105, 183, 218

Duèse Iacobus Hermannus → Ioannes XXII

Duodo (*Dodus*) Petrus, patricius Venetus, Reipublicae Venetiarum orator in Polonia 348, 427, 454–455

– familiares 454

Durand (Durantis) Gulielmus, epus Mimatensis, iuris canonici atque sacrorum rituum et caerimoniarum peritus 97

Dworzaczek Vladimirus 106

Dziaduski (*Dziaduscus*) Ioannes, epus Premisliensis 316–317

Działyński Nicolaus, palatinus Culmensis 103

Dziekczyński (*Dziescetynh*) Ioannes, canonicus Posnaniensis 381

Ebersdorf (*Erbester*), residentia aestiva imperatorum 438

Ecclesia Catholica (Dei, Romana, Sacrosancta, Sancta Mater) passim

Ecclesiae reformatae 62

Egiptus → Aegyptus

Eleonora de Gonzaga, ducissa Ferrariae, Mutinae et Regii, Alfonsi II ducis uxor 425

Eleuteropolis Tessinensis (*Freiast*, Freistadt, *Freistat*, Frštát), oppidum 445–446

- *haeretici* 445
- hospitium 445-446
- El Ferrol, portus 239
- Elisabeth (Isabella) Austriaca, regina Galliae, Caroli IX Valesii uxor 60, 439
- Elisabeth I Tudor, regina Angliae et Hiberniae 148, 237-239, 411
- Elsburgum (Älvsborg, *Elsburgo*), portus XXIII
- Engels de Gymnich Theodorus, archidiaconus Olomucensis, secretarius (ut videtur) Stanislai Pawłowski, epi Olomucensis et oratoris Rudolphi II imperatoris in Polonia 219-220, 229, 231
- Erbester* → Ebersdorf
- Ericus XIV Vasa, rex Sueciae XXIII, 395
- Ernestus de Habsburg, archidux Austriae in Austria Interiore regnans XVIII-XIX, XXXVIII-XXXIX, XLII, XLIV, XLIX, LI, LXVIII, 7, 12, 62, 64-67, 70-71, 98-99, 104-105, 112, 125-126, 139, 152, 155, 157, 159-160, 167, 171-172, 181, 196, 218, 223-225, 227-229, 233, 263, 271-273, 290-291, 360-361, 377-379, 387-389, 413, 437-442
- familiares 437
- Ernestus de Wittelsbach, aepus elector Coloniensis, epus Frisingensis, Hildesiensis, Leodiensis et Monasteriensis XIII, 159, 161-162
- Ernhoffer (Ernhoffer, *Ernover*) Sigismundus SI, Annae Austriacae reginae et Germanici Malaspina nuntii confessarius XXII, XXXIV, 198-199, 201, 333-334, 376-377, 402, 457
- Estensis (de Este), familia → Alfonsus II, dux Ferrariae, Mutinae et Regii; Lucretia, ducissa Urbini
- Caesar, marchio Monticuli, orator Alfonsi II, ducis Ferrariae, ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus 456
- Estonia, ducatus XX, XXIII-XXIV
- Etruria (*Hetruria*, Toscana), magnus ducatus XI, 19
- magna ducissa → Christina de Lotharingia, Habsburg Maria Magdalena de
- magnus dux → Ferdinandus I de Medicis, Medicis Cosmas de (sub nomine Cosmae II)
- - aula 23
- - cancellaria LXIII
- - marescalcus curiae → Vaini Aeneas
- - orator Ferrariae residens → Guicciardini Franciscus
- - - Praegae → Guicciardini Franciscus
- - - - residens → Concino Ioannes Baptista
- - oratores Romae residentes LXII → Niccolini Ioannes
- - secretarius primarius → Vinta Belisarius
- Etrusci → Montelupi Sebastianus, Montelupi Valerius
- Europa 15, 143
- Media XXXIII
- Orientalis XXXIII
- evangelici → Austria Interior, Graecium, Radomia, Thorunium
- delubrum → Cracovia

- Facchinetti (*Fachinetti*), familia 424 → Innocentius IX (Ioannes Antonius)
- Antonia → Tita Antonia
- (primum Tita) Caesar, Innocentii IX nepos adoptatus, senator Bononiensis, generalis S.R.E. capitaneus 424
- Faenza → Faventia
- Farnese, familia 422 → Alexander, dux Parmae et Placentiae
- Alexander, cardinalis XII
- Ferdinandus (Ferrante), epus Parmensis, vicelegatus Bononiae 424
- Odoardus, cardinalis, protector Aragoniae et Siciliae 5, 11, 422
- Faventia (Faenza), oppidum 456
- Fëdor Ivanovič → Theodorus I Ruricovič
- Feldkirchen (Feldkirchen in Kärnten, *Feldtkirchen*), villa 432
- Ferdinandus I de Habsburg, Romanorum rex, deinde etiam imperator, Bohemiae et Hungariae rex XIV, 3, 12, 59, 372

- Ferdinandus II de Habsburg, archidux Austriae, comes Tirolis XVII–XVIII, LV–LVI, LXI, 12, 62–64, 67, 76–77, 82, 93–94, 103–104, 106–108, 111–112, 129, 139, 159, 161, 359
- Ferdinandus I de Medicis, magnus dux Etruriae XIV, LXIII, 15, 23–24, 33, 60–61, 143, 423–424
- Feria dux de → Figueroa Laurentius Suárez de
- Ferrara → Ferraria
- Ferrari (*Ferrario*) Ambrosius, negotiorum cursus publici Vindobonae curator 410
- Ferraria (Ferrara), civitas XXI, XXXII–XXXIII, XXXVI–XXXVII, XXXIX, XLIII, 51, 60, 425, 456
- castellum Estense (palatium ducale) 425
 - – capella secreta 425
 - ducissa → Eleonora de Gonzaga
 - dux → Alfonsus II Estensis, Estensis Caesar
 - – orator Romae → Estensis Caesar
 - ecclesia BMV (Fratrum Congregationis Scopetitorum sub regula S. Augustini) 425
 - – capella 425
 - porta Angelorum 425–426
- Ferrariensis 431 → Terzani Ioannes Franciscus
- Ferrario* Ambrosius → Ferrari Ambrosius
- Fiamenghi* → Flandri
- Fiandra* → Flandria
- Ficoculum (Cervia, Ficuculae), dioecesis
- epus → Visconti Alfonsus
- Figueroa Laurentius Suárez de, dux de Feria, orator Hispaniensis ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus 455
- Filibertus de Zähringen, marchio Badenianus Aureliae Aquensis 452
- Filippi → Philippi
- Finalium (Finale Emilia), oppidum 51, 425
- Finlandia, magnus ducatus XXIII–XXIV
- gubernator → Fleming Nicolaus
- Firenze → Florentia
- Firenzuola → Florentiola
- Firlej Ioannes, thesaurarius Regni 19, 28, 103
- Nicolaus, palatinus Cracoviensis XXXIX, XLVII, 18, 27, 99, 102, 146, 209, 229, 231, 244, 272, 362, 446
- Fitych Thaddaeus IX
- Flandri (*Fiamenghi*), gens 143, 297
- Flandria (Belgium, *Fiandra*), comitatus XI, XXXII, LI, 16, 92, 143
- gubernator → Alexander Farnese, Ernestus de Habsburg, Habsburg Albertus de
 - nuntius apostolicus extraordinarius → Segia Philippus
- Fleming Nicolaus, gubernator Finlandiae 402
- Florentia (Firenze), urbs XXXVII, XLIII, 23, 30, 60, 421, 423
- nuntius apostolicus ordinarius → Montilio Carolus
 - palatium ducale de Pittis 23, 423
 - – capella secreta 423
 - Tabularium Publicum (Archivio di Stato) LXII
- Florentinus → Guicciardini Franciscus
- argentarius → Capponi Franciscus, Capponi Nicolaus
- Florentiola (Firenzuola, *Florenzola*), oppidum 424
- Fodiae (Foggia), telonium 367
- Fogelweder Stanislaus, archidiaconus Varsaviensis, secretarius regius, Annae Austriacae reginae cancellarius 441
- Fokciński Hieronymus SI IX
- Foligno → Fulginium
- Fons Ebraldi (Fontevrault–l'Abbaye), abbatia et congregatio Benedictina 40
- Formentin (*Formentino*) Leonardus, ordinis Equitum Theutonicorum commendator Styriensis et Labacensis 80–81

- Forosempronensis → Barboncini Hieronymus
 Forsler Emericus SI, collegii Graecensis rector XLIX
 Forum Cornelii (Imola), civitas 3
 Forum Sempronii (Fossombrone), oppidum 118
 Fossa Clodia (Chioggia, *Chiozza*), civitas 51, 426–427
 – praefectus → Grimani
Francesi → Galli
 Franci, gens
 – rex → Chilpericus I
Francia → Gallia
 Franciscani (ordo Fratrum Minorum, OFM) 384, 438
 – Conventuales (ordo Fratrum Minorum Conventualium, OFMConv) 422, 431, 440
 – – ecclesia → Aquipendium, Vindobona
 – – monasterium → Villacum
 – sodalis → Christophorus OFM
 Franciscus Maria II de Rovere, dux Urbini 425
 Frangipani Octavius Mirtus, epus Caiacensis, deinde Tricaricensis, nuntius apostolicus Coloniae Agrippinae XXXV
Franslavia → Vratislavia
 Frascati, *Fraschati* → Tusculum
 Fratres BMV de Monte Carmelo → Carmelitae
 Fratres Congregationis Scopetitorum sub regula S. Augustini 425
 – ecclesia → Ferrara
 Fratres Eremitae S. Augustini → Augustiniani Eremitae
 Fratres Minores → Franciscani
 – Conventuales → Franciscani Conventuales
 – Regularis Observantiae → Bernardini
 Fratres Poloni → antitrinitarii
Fraunteiten → Frohnleiten
Freiast → Eleuteropolis Tessinensis
 Freiseisen Georgius SOCist, abbas Runensis 435
 Freistadt, *Freistat* → Eleuteropolis Tessinensis
 Fridericus II de domo Oldenburgensi, rex Daniae et Norvegiae 207
 Fridericus Kettler, dux Curlandiae et Semigalliae 15, 142
 Frisacum (Friesach, *Frisachum*), oppidum 432
 Frisinga (Freising), dioecesis
 – epus → Ernestus de Wittelsbach
 Frohnleiten (*Fraunteiten*), oppidum 436
 Frštat → Eleuteropolis Tessinensis
 Fulginium (Foligno), civitas XVII, 93
 – epus → Simonetta Franciscus
- Gades (Cádiz), urbs 239
 Galeazzi Gorgonius, negotia Vincentii I de Gonzaga, ducis Mantuae, Oeniponte agens XVII
 Gálffy (Gálffy) Ioannes, marescalcus Transilvaniae 391
 Galli (*Francesi*), gens XLI, L, 143, 162, 297
 Gallia (*Francia*), regnum L, 12, 16, 23, 40, 81, 92, 126, 143, 193, 332, 348, 421, 455
 – legatus apostolicus in → Aldobrandini Petrus, Caetani Henricus, Medicis Alexander de, Segal Philippus
 – – caerimoniarum magister → Alaleone de Branca Paulus
 – – negotiorum Romae curator → Agucchia Ioannes Baptista
 – – secretarius → Amalteo Atilius
 – – – notarum arcanarum → Argenti Matthaeus
 – nuntius apostolicus extraordinarius in → Powysiński Bartholomaeus
 – – ordinarius in → Salviati Antonius Maria

- reges (Christianissimi) 193 → Carolus IX Valesius, Henricus IV de Bourbon, Henricus Valesius
- regina → Elisabeth Austriaca, Maria de Medicis
- vicelegatus apostolicus in → Segia Philippus
- Galli (Gallio) Ptolomaeus, cardinalis (Comensis nuncupatus), secretarius Gregorii XIII praefectus XIII, XLVIII, LX, 5, 10, 31
- secretarius → Amalteo Atilius
- Gazi II Giraj, Tartarorum Tauricorum princeps (chanus) 149, 271, 274, 365, 368, 384, 392
- Gebhardus Truhsess de Waldburg, aepeus elector Coloniensis XIII, 81
- Gedanenses 310, 326
- Lutherani (protestantes) XXXI, 324, 326
- Gedanum (*Dancich, Danzch, Danzich, Danzico*, Gdańsk), urbs XXXI, XLV-XLVI, 6, 238, 253, 324-326, 336, 402, 408, 411
- ecclesia BMV (parochialis) 324, 326
- - - altare magnum 326
- - S. Brigittae 326
- monasterium monialium S. Brigittae 326
- senatus XXXI, 325-326
- Genua (Genova), urbs 143
- Georgii S. tituli cardinalis → Aldobrandini Cinthius
- Georgius de Poděbrady (*Podebrachius*), rex Bohemiae 192
- Georgius Fridericus Hohenzollern, marchio Brandenburgensis Ansbaci 15
- Georgius Ludovicus, landgravius in Leuchtenberg, Rudolphi II imperatoris legatus Annam reginam sponsam a. 1592 in Poloniam comitans 67-68, 438, 440-443, 450, 452
- Germani (*Tedeschi*), gens XXV, LII-LIII, LXVI, 19, 143, 149, 161, 280
- protestantes XIV
- Germania (*Alemagna*), Sacrum Romanum Imperium XII, XIV, XXVI-XXVII, XXXVII, 13, 16, 60, 68, 81, 108, 115, 139, 143-144, 185, 193, 316, 372, 379
- assistens SI → Campani Ioannes Paulus
- cardinalis protector → Madruzzo Ludovicus
- - viceprotector → Spinola Philippus
- comites 68
- comitia (Reichstag) Augustana a. 1555 XIV; Augustana a. 1582 XII-XIII, 35, 81
- conventus principum electorum Ratisbonensis a. 1575 XII
- imperatores XI, XIII, 438 → Carolus V de Habsburg, Ferdinandus I de Habsburg, Habsburg Ferdinandus de (sub nomine Ferdinandi II), Matthias de Habsburg, Maximilianus II de Habsburg, Rudolphus II de Habsburg
- - aula XIII, XVI, XXIV, XXVI-XXVII, XXX, XXXVII, XXXIX, XLIII, LI, LVIII, 55, 66, 81, 92, 94, 114, 137, 141, 162, 181, 183, 210, 223, 226-227, 253-254, 273, 283, 291, 328, 336, 348, 387-389, 411-412, 441
- - aulici XIV
- - camerarius → Troilo Franciscus
- - classis praefectus → Riedesel Philippus
- - consiliarii XXVII → Pawłowski Stanislaus, Troilo Franciscus
- - - intimi → Rožmberk Gulielmus de
- - Consilium Secretum 273
- - cursores 53, 63, 66, 254, 273, 328, 389
- - ministri XXV-XXVI, XXIX, XLIII
- - nuntiatura apud XIII, XXXV, LXIII, 59, 66
- - nuntius apostolicus extraordinarius apud → Capua Hannibal de
- - - ordinarius apud → Bonomi Ioannes Franciscus, Caetani Camillus, Hosius Stanislaus, Malaspina Germanicus, Malaspina Horatius, Porcia Bartholomaeus de, Puteo Antonius, Segia Philippus, Speciano Caesar, Visconti Alfonsus
- - - - cancellaria LXIII, 210, 273
- - - - negotiorum Romae curator → Peranda Ioannes Franciscus
- - - - secretarius → Minucci Minutius

- oratores in Polonia XXV, XXVIII, 389 → Georgius Ludovicus, landgravius in Leuchtenberg;
Jerin Andreas de, Lobkovic Adam Gallus Popel a, Pawłowski Stanislaus, Pernštejn Vratisslaus
de, Prinz a Buchau Daniel, Promnitz Seifridus a, Rožmberk Gulielmus de, Strein Richardus
- imperatrix → Maria Austriaca
- aulica → Pernštejn Maria Maximiliana de
- legatus a latere in → Madruzzo Ludovicus
- principes XXV, 117, 440
- electores 15, 143
- provinciae ordinis Equitum Melitensium prior → Riedesel Philippus
- rex → imperatores, Sigismundus Luxemburgensis
- Gesualdo (*Giesualdo*) Alfonsus, cardinalis, decanus Sacri Collegii 30
- Gesuiti* → Iesuitae
- Ghegnasna*, *Ghegnesa* → Gnesna
- Ghislieri Antonius Michael → Pius V
- Gierowski Iosephus IX
- Giesualdo* Alfonsus → Gesualdo Alfonsus
- Giraj, familia → Gazi II, Tartarorum Tauricorum princeps
- Glorieri Alexander, nuntius apostolicus in Regno Neapolitano XIV
- Gnehna* → Gnesna
- Gnepolomicz* → Niepolomice
- Gnesna (*Ghegnasna*, *Ghegnesa*, *Gnehna*, *Gnetzna*, *Gnezna*, Gniezno, *Gnyzna*, *Guetzna*, *Hiesna*),
civitas 339, 383
- aepi 59, 136 → Baranowski Adalbertus, Karnkowski Stanislaus, Maciejowski Bernardus, Sienna
Iacobus de, Tarnowski Ioannes, Uchański Iacobus
- instigator 384
- iudicium 366
- notarius 49
- sedes → Lovicium
- archidioecesis, archiepiscopatus XLVI, 59, 173, 268–269, 312, 318, 338–340, 383
- congregatio a. 1591 383
- seminarium 383
- synodus Loviciensis a. 1583 383; Lanciciensis a. 1589 383; Loviciensis a. 1593 366, 383
- coadiutoria 49, 175, 178, 234, 294, 296–297, 328
- ecclesia cathedralis 311–312
- capitulum metropolitanum 49, 218, 366
- archidiaconus → Brzeźnicki Iacobus, Sevé Vincentius de
- canonicatus 81
- canonicus → Krasiński Ioannes Andreas, Powsiński Bartholomaeus, Rembieliński Ioannes,
Uchański Arnulphus
- scholasticus → Krasiński Stanislaus
- Godunov, familia 270 → Irena, magna ducissa Moscoviae
- Theodorus 270
- Goetz Helmodus LXVI
- Golub, capitaneatus 6
- Golyński (Golinius) Bernardus Pakosz SI, Sigismundo III Vasa a sacris confessionibus 58, 272,
274, 357
- Gomoliński Stanislaus, epus Chelmensis 27, 102, 284–285
- Gonzaga de, familia → Eleonora, ducissa Ferrariae, Mutinae et Regii; Gulielmus, dux Mantuae;
Vincentius I, dux Mantuae
- Gorczyński (*Corcinius*, *Gorcinius*) Petrus, canonicus Cracoviensis, Academiae Cracoviensis pro-
fessor et saepenumero rector 163–164
- Goritia (Görz), comitatus XII, 3, 12 → Austria
- Górka Andreas a 392
- Lucas a 392
- Stanislaus a, palatinus Posnaniensis 288–289, 345–346, 392
- Görz → Goritia

- Goślicki (*Goslyczky*) Laurentius, epus Premisliensis, abbas commendatarius Clarae Tumbae LXXX, 20, 27, 78, 102, 127, 254–256, 264, 447–448, 451
- Gostomski (*Gostonisky*) de Leżenice Hieronymus, palatinus Posnaniensis 390, 392
- Göta → Nilus
- Gothardus Kettler, dux Curlandiae et Semigalliae 308
- Gottorpium (Gottorp), ducatus → Holsatia
- Graecium (*Gratz*, *Graz*, *Grazz*, *Gretium*), civitas XII–XIII, XXXIII, XXXIX, XLIII, 12, 51–52, 54–56, 58, 62–66, 69, 139, 151, 162, 172, 199, 389, 431, 433–436, 456
- aula archiducalis XII
 - collegium Iesuitarum XLIX, 198, 435
 - – confessorius → Ernhofer Sigismundus
 - – rector → Forsler Emericus
 - – sodales 436
 - ecclesia BMV, Leechkirche (ordinis Equitum Theutonicorum) 434–435
 - – S. Aegidii (Iesuitarum) 434–436
 - – – oratorium 434–436
 - – – presbyterium 434
 - evangelici XII
 - nuntiatura, nuntius apostolicus → Austria Interior
 - palatium archiducale (Burg) 55, 433–435
 - – capella privata 434–435
 - tabellarius publicus 55–56, 58
- Grandimontenses, ordo 40
- Grandimontum (Grandmont), oppidum 40
- Graniz → Hranice
- Gratz, Graz → Graecium
- Graziani Antonius Maria, Ioannis Francisci Commendone nuntii secretarius et internuntius olim in Polonia, card. Alexandri Peretti de Montalto domesticus, deinde epus Amerinus XVI, 7, 52
- Grazz → Graecium
- Gregorius XIII (Hugo Boncompagni), summus pontifex XII–XIV, XXXVIII, XLVIII, LI, LVII, 4–7, 59
- Gregorius XIV (Nicolaus Sfondrati), summus pontifex XIV–XV, XXXIX–XL, LIV, LIX, 6, 24, 68, 114, 154, 156, 264, 320, 447, 456
- Gregorius I Magnus, summus pontifex 193, 208
- Gretium → Graecium
- Grimani, patricius Venetus, Fossae Clodiae praefectus 51, 426–427
- Antonius, epus Torcellanus 428–429
 - Marinus, orator Venetus ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus 456
- Grottaferrata → Crypta Ferrata
- Grünfließ → Lassoth
- Gruszczyński Ioannes, cancellarius Regni 317
- Guelferbytum (Wolfenbüttel), ducatus 15 → Brunsvicum et Luneburgum
- Guetzna → Gnesna
- Guicciardini Franciscus, Florentinus, Ferdinandi I de Medicis, magni ducis Etruriae, Praegae orator (eodem munere in Polonia fungendus) LXIII, 60–61
- Guidavioni Laurentius, orator Reipublicae Lucae ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus 455
- Guidoboni Guidobonus, Vincentii I de Gonzaga, ducis Mantuae, consiliarius XVII
- Gulielmus de Gonzaga, dux Mantuae 425
- Gulielmus V de Wittelsbach, dux Bavariae XVII–XVIII, LIV, LXXX, 12, 14, 62–64, 67, 82, 93, 103–104, 107–109, 111–112, 114, 130, 142, 159, 161, 185–186, 274–275, 356–359
- Gulielmus Iunior a Welfen, dux Brunsvicensis et Luneburgensis Luneburgi 15
- Gulielmus Kettler, dux Curlandiae et Semigalliae 15
- Gunilla Bielke, regina Sueciae, Ioannis III Vasa uxor 393–396
- Gurcum (Gurk), dioecesis
- epus → Spaur Christophorus Andreas de

Gustavus I Vasa, rex Sueciae XXIII, 105, 294, 395

Győr → Iaurinum

Gyulafehérvár → Alba Iulia

Gyulay Paulus, senator Transilvanus et Sigismundi I Báthory principis consiliarius 391

Habsburg de (archiduces, Austriaci, casa d'Austria, domus Austriaca, familia Austriaca, principi d'Austria), familia XV, XIX, XXVII, XXIX, XXXIII, XXXVI, XXXVIII-XL, XLIV-XLV, L, 5-7, 57, 115, 152, 166, 168, 175-177, 182, 188-189, 196, 200-201, 211, 219-220, 224-225, 227-229, 231, 233, 250-252, 254, 257, 259-261, 273, 296, 309-310, 327-328, 340-341, 352-353, 358-359, 364, 367, 369-370, 377-380, 387, 389, 397, 399-400, 404, 407, 431, 439 → Anna Austriaca, regina Poloniae; Carolus, archidux Austriae, marchio Burgoviae; Carolus II, archidux Austriae in Austria Interiore regnans; Carolus V, Romanorum imperator; Elisabeth Austriaca, regina Galliae; Ernestus, archidux Austriae in Austria Interiore regnans; Ferdinandus I, Romanorum imperator; Ferdinandus II, archidux Austriae, comes Tirolis; Margarita Parmensis, ducissa Parmae et Placentiae; Maria Austriaca imperatrix; Matthias, archidux Austriae in Austria Superiore regnans; Maximilianus II, Romanorum imperator; Philippus II, rex Hispaniae et Lusitaniae; Rudolphus II, Romanorum imperator

- adhaerentes 177, 273, 399-400

- Albertus, Maximiliani II imperatoris filius, archidux Austriae, cardinalis, Lusitaniae gubernator, postea Flandriae itidem gubernator et generalis exercitus Hispaniensis ibidem capitaneus XI

- Andreas, Ferdinandi II, comitis Tirolis, filius, archidux Austriae, cardinalis, epus Brixinensis XI, XIII, XVII-XVIII, 77, 82, 93, 103-104, 108, 161

- Anna, Ferdinandi II, comitis Tirolis, filia 161

- Carolus, Caroli II archiducis filius 433

- Catharina Renata, Caroli II archiducis filia 433

- Constantia, Caroli II archiducis filia 433

- Eleonora, Caroli II archiducis filia 433

- Ferdinandus, Caroli II archiducis filius 12, 62-64, 139, 433

- Georgia Maximiliana, Caroli II archiducis filia 433

- Isabella Clara Eugenia, Philippi II regis filia 456

- Leopoldus, Caroli II archiducis filius 433

- Margarita, Caroli II archiducis filia 433, 455

- Maria, Ferdinandi II, comitis Tirolis, filia 161

- Maria Christina, Caroli II archiducis filia 433

- Maria Magdalena, Caroli II archiducis filia 433

- Maximilianus, Maximiliani II imperatoris filius, archidux Austriae, magnus ordinis Equitum Theutonicorum magister XI, XVIII-XIX, XXV, XXVIII-XXX, XXXVIII-XXXIX, XLIII, 7, 12, 56-57, 67-68, 104-105, 139, 153, 155, 157, 171-172, 183, 214, 218-219, 221, 225, 238, 257, 259-260, 273, 360-361, 370, 377-380, 387, 389-390, 397, 399-400, 404, 407

- marescalcus aulae → Trautson Antonius

- negotiorum curatores 214, 219-220, 238 → Ducker Ioannes

- sectatores (*fatione massimilianista, massimilianisti*) XVIII-XIX, 219, 257-260, 262-263, 265, 289, 378, 399-400, 407

- tabellarius → Operstorf Gulielmus de

- Maximilianus Ernestus, Caroli II archiducis filius 433, 435

- Philippus, Philippi II regis filius 433, 455

Hadriaticum mare 51

haeretici → protestantes

Halberstadum (Halberstadt), dioecesis XIV

Halecki Ansgarius VIII

Haná, fluvius 443

Hebraeus populus → Israelitae

Heidelberg (Heidelberg), civitas 367

Heilsberga (Lidzbark Warmiński), residentia episcoporum Varmiensiū 363

Helvetia (Schweiz, Suisse, Svizzera), foederatio 64, 66

- nuntiatura 66

- nuntius apostolicus in → Torre Ioannes de Helvetii (*Sguizzeri, Svizzari, Svizzeri*), gens 16, 19, 144, 149, 162
- Henricus a Welfen, dux Brunsvicensis et Luneburgensis Dannebergae 15
- Henricus IV de Bourbon, rex Galliae XXXVII, 10, 147, 421
- Henricus Iulius a Welfen, dux Brunsvicensis et Luneburgensis Guelferbyti 15
- Henricus VIII Tudor, rex Angliae et Hiberniae 148
- Henricus Valesius, rex Poloniae et magnus dux Lithuaniae, rex Galliae (sub nomine Henrici III) 332
- heretici* → protestantes
- Herlestanum* → Arnoldstein
- Heroarde* Thomas → Howard Thomas
- Hetruria* → Etruria
- Hibernia, regnum 121
- cardinalis protector → Mattei Hieronymus
- regina → Anglia: regina
- rex → Anglia: reges
- Hiefurest* → Nesvisium
- Hierosolyma (*Hierusalem, Ierusalem*) 74, 95-96
- patriarcha titularis → Biondo Fabius
- Hierosolymitana religio → Melitensium Equitum ordo
- Hiesna* → Gnesna
- Hilarion Gazensis S. 383
- Hildesia (Hildesheim), dioecesis
- epus → Ernestus de Wittelsbach
- Hispani, gens XXIII, L, 149, 238, 428 → Pernštejn Maria Maximiliana de Hispania (*Spagna*), regnum XXIII, XXXVI, 4, 12, 19, 92, 116, 149, 153, 193, 211, 253, 441, 455-456
- assistens SI → Carillo Alfonsus
- collector apostolicus in → Caetani Camillus
- Consilium Status et Belli 455
- - consiliarius → Córdoba-Cardona y de Requesens Antonius Ferdinandus de
- nuntius apostolicus extraordinarius in → Bastoni Gulielmus, Boccarino Darius
- - ordinarius in → Caetani Camillus, Ormaneto Nicolaus, Sega Philippus, Speciano Caesar
- - - secretarius → Malaspina Germanicus
- regina → Habsburg Margarita de
- - curiae praefectus → Córdoba-Cardona y de Requesens Antonius Ferdinandus de
- rex (Catholicus) → Carolus V de Habsburg, Habsburg Philippus de (sub nomine Philippi III), Philippus II de Habsburg
- - camera 367
- - orator in Gallia → Figueroa Laurentius Suárez de
- - - in Polonia → Mendoza Franciscus de
- - - Pragae residents → San Clemente Don Gulielmus de
- - - Romae → Figueroa Laurentius Suárez de
- - - residents → Córdoba-Cardona y de Requesens Antonius Ferdinandus de
- - - Venetiis residents → Vera y Aragon Franciscus de
- Hohenzollern, familia → Albertus Fridericus, dux Prussiae; Georgius Fridericus, marchio Brandenburgensis Ansbaci
- Ioachimus Fridericus, marchio Brandenburgensis, archidioecesis Magdeburgensis administrator XIII
- Ioannes Georgius, marchio Brandenburgensis, epus Argentoratensis a canonicis protestantibus electus (administrator) XVII-XVIII, 103, 106-107, 111, 162, 186
- Hollandia (*Olanda*), provincia 17, 146
- Holsatia (Holstein, *Olsten*), ducatus 253
- dux Gottorprii → Adolphus de domo Oldenburgensi
- Hosius (*Osio*) Stanislaus, cardinalis, epus Varmiensis 59, 432

- secretarius → Kuczborski Valentinus
- Hovorius Elias, alumnus Collegii Germanici Romae LI
- Howard (*Heroarde*) Thomas, comes Suffolciae, centurio classarius 239
- Hranice (*Graniz*, Mährisch-Weißkirchen), oppidum 444
- Hugonotti (*Ugonotti*), doctrinae Calvini in Gallia sectatores 20, 150
- Hungari, gens 56–57, 310
- Hungaria (*Ongaria*, *Ungaria*), regnum XI, XIV, XXIV, XXXVI, L–LI, LVIII, 20, 114–115, 150, 152, 160, 345, 348, 399, 432
- comitia XLIII, 57
- reges 192 → Germania: imperatores, Ludovicus I Magnus Andegavensis, Venceslaus III, Vladislaus IV Cumanus
- Hungaria Superior, regio XXV, 12
- copiarum Rudolphi II imperatoris a. 1595 praefectus in → Habsburg Maximilianus de Hussitae, Ioannis Hus sectatores 192
- factio → utraquistae
- Hustopeče → Auspicium
- Hydruntum (Otranto), dioecesis
- epus → Acquaviva Marcellus

- Iacobus VI Stuart, rex Scotiae 394
- Jačov Marcus IX
- Iadera (*Zadar*, *Zara*), archidioecesis 33
- aepus → Minucci Minutius, Molino Ludovicus
- Iagellones, familia 126, 160 → Anna, regina Poloniae; Casimirus IV, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae; Catharina, regina Sueciae; Sigismundus II Augustus, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae; Sigismundus I Priscus, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae; Vladislaus II, rex Poloniae, magnus dux (princeps supremus) Lithuaniae
- Jaitner Nicolaus XV
- Jarmiński Lescus VII, IX, LXXV
- Iaurinum (Győr, Raab), arx XXIV
- Jazłowiecki Nicolaus, capitaneus Sniatynensis 450, 452
- Icin* → Nový Jičín
- Icosium (Alger), urbs
- archipirata → Amurates bassa
- Jędrzejów → Andreovia
- Jeremias Mohila (Movilă), palatinus Moldaviae XXVI
- Jerin Andreas de, epus Vratislaviensis, orator Rudolphi II imperatoris in Polonia XLVII, 445, 449, 452
- Ierusalem* → Hierosolyma
- Iesse, pater Davidis, regis Israelitarum 97
- Iesuitae (*Gesuiti*, *Padri Gesuiti*, *Santa Compagnia*, Societas Iesu, SI) XLVIII–LI, LXII, LXIX, 4–6, 14, 58, 69, 114, 116–117, 141, 144, 155–156, 198, 238, 304, 334, 357–358, 383, 408, 410, 434, 438–439, 442
- academia → Vilna
- assistentia → Germania, Hispania, Italia
- ecclesia → Graecium, Roma, Vindobona
- collegium → Calissia, Complutum, Graecium, Olomucium, Praga, Roma, Sellia
- domus probationis → Bruna
- Facultas Theologica → Varsavia
- missio → Moldavia, Transilvania
- – aulica → Polonia
- Pontificium Institutum Studiorum Ecclesiasticorum → Roma
- praepositi generales LXII → Acquaviva Claudius
- – assistentes LI
- provincia → Austria, Castilia, Neapolis, Polonia, Roma
- residentia → Alba Iulia, Cracovia, Kolozsmonostor

- sodales 4, 112, 118-119, 326, 357, 376, 391, 408, 411, 456 → Alabiano Garsias, Possevino
- Antonius, Rabb Iustus, Sobolius Gaspar, Ximenez Iacobus
- Jeutritz, pagus 280
- dominus in → Troilo Franciscus
- Imola → Forum Cornelii
- Inghilterra* → Anglia
- Inghlesi* → Angli
- Ingolstadium (Ingolstadt), civitas 12
- Innocentius IX (Ioannes Antonius Facchinetti), summus pontifex XV-XVI, XXXV, XL-XLII, LIV, LIX-LXI, LXV, 3-8, 24, 68, 82, 138, 153-154, 419, 424, 441
- Innsbruck → Oenipons
- Inowrocław → Iunivladislavia
- Ispruch* → Oenipons
- Insulae Accipitrinae (Açores) 239
- Ioannes XIII, summus pontifex 191, 193
- Ioannes XXII (Iacobus Hermannus Duèse), summus pontifex 38, 86
- Ioannes Casimirus de Wittelsbach, palatinus in Lautern, deinde Palatinatus Rheni administrator XIII
- Ioannes IV Terribilis, magnus dux Moscoviae 15
- Ioannes III Vasa, rex Sueciae XX-XXI, XXIII, 4, 6, 9-10, 113, 148, 167, 188, 199, 207, 211, 215-217, 244, 249, 273, 282, 293-294, 298, 331-332, 393-400, 402, 404-405, 407-410, 414
- Jolon*, militum Batavorum praefectus 395
- Jonae Petrus, epus Strengnensis XXII
- Jordanus, epus missionarius in Poloniam ablegatus 191
- Jósika Stephanus, Sigismundi Báthory principis aulicus familiaris 30
- Iosue, dux Israelitarum 97
- Irena Godunov, magna ducissa Moscoviae, Theodori I uxor 270
- Isaias, propheta 97
- Ispruc*, *Ispruch* → Oenipons
- Israelitae (*Hebraeus populus*) 96-97
- dux → Iosue
- patriarcha → Moyses
- rex → David
- Istanbul → Constantinopolis
- Itali, gens XXXIV, LXX, 144, 452 → Christophorus OFM
- episcopi 190-191
- musici 391 → Transilvania
- Italia XI, XIV-XV, XXI, XXVI, XXXI-XXXVI, XXXIX, XLII, LI, LXII, 4, 16, 23, 50, 60, 144, 151, 252, 319, 321, 363, 456
- assistens SI → Maggio Laurentius
- Judenburg (*Judenburgum*), oppidum 432
- Iunivladislavia (Inowrocław), oppidum 354
- ecclesia S. Spiritus 354, 413
- - praepositura hospitalis Crucigerorum a stella rubea, deinde collegii vicariorum ecclesiae cathedralis Vladislaviensis 354-355, 413
- - - praepositi saeculares 354
- xenodochium 354, 413
- - pauperes 354-355
- Kadłubek Vincentius, historiographus Polonus 195
- Kalinowski Lechus IX
- Kalisz → Calissia
- Kamień → Camina
- Kamieniec Podolski → Camenecia
- Kamion, pagus prope Varsaviam LI

- comitia electionis a. 1573 → Polonia
- Karnkowski Stanislaus, aepus Gnesnensis XX, XXXII-XXXIII, LXIV, LXXX, 12-13, 27-29, 49, 58-59, 79, 98, 101-102, 105, 118, 127, 136-137, 139, 157, 170-172, 174-178, 199, 202-203, 205-207, 213, 217-219, 221-222, 226, 233-234, 238, 244, 249, 257-258, 261, 267-269, 281, 283, 286-289, 292-294, 296, 303, 305-308, 311-312, 314-319, 322-324, 340-343, 345, 347-349, 360-361, 365-366, 368-373, 381-384, 450
- negotiorum curator → Sevé Vincentius de
- nuntius 382
- procuratores Romam mittendi 49
- Kärnten → Carinthia
- Kattegat → Sinus Codanus
- Kazimierz → Casimiria
- Kefalonía → Cephalonia
- Kettler, familia 308, 338 → Fridericus, dux Curlandiae et Semigalliae; Gotthardus, dux Curlandiae et Semigalliae; Gulielmus, dux Curlandiae et Semigalliae
- Anna, Gotthardi ducis filia → Radziwiłł Anna
- Kežmarok → Setovia
- Kielce, oppidum 80, 308
- canonicus → Krasieński Ioannes Andreas
- Kindberg (*Kimberch*), pagus 436
- Kiovia (Kiev, Kijów), civitas
- magnus dux → Vladimirus Magnus
- palatinus → Ostrogski Constantinus Basilius, Żółkiewski Stanislaus
- Kiszka Ioannes, castellanus Vilmensis, antitrinitarismi confessor 13, 289
- Klausenburg → Claudiopolis
- Klesl Melchior, dioecesis Novae Civitatis Austriae administrator 112
- Kliński Christophorus SOCist, abbas Pelplinensis eiectus XLVI, 109-111, 290, 314, 316-317, 322-323
- adhaerentes 322-323
- Kniper Michael, decanus capituli cathedralis Lubecensis 253
- Knittelfeld (*Chinikinfelt*), oppidum 433
- Köln → Colonia Agrippina
- Kolozsmonostor (Cluj-Mănăştur, *Monastero di Claudiopoli*), pagus XLIX, 114, 117
- abbatia Benedictinorum XLIX, 114, 116
- residentia Iesuitarum 114
- Kolozsvár → Claudiopolis
- Komárno, Komárom → Comaromium
- Komulović Alexander → Comuleo Alexander
- Koneczny Felix VII
- Königsberg → Regius Mons
- Kórník → Curnicum
- Kosacki (Kossacki) Andreas, decanus Varsaviensis, parochus Minscensis 128-129
- Kościan, oppidum
- praepositus → Sevé Vincentius de
- Kościelecki Lucas, epus Posnaniensis XXXI-XXXII, XLVI, 20, 27, 102, 150, 345-347, 374-375, 381
- Kostka Christophorus, palatinus Pomeraniae 103, 290
- Nicolaus, abbas commendatarius Pelplinensis, canonicus Culmensis et Varmiensis, scholasticus Vilmensis 301-302, 314, 317, 322-323
- - fautores 322-323
- Petrus, epus Culmensis 27, 102, 302, 316
- Krain → Carniola
- Kraków → Cracovia
- Krasieński Ioannes Andreas, cantor Cracoviensis 451
- Stanislaus, archidiaconus Cracoviensis, vicarius in spiritualibus ac officialis generalis Cracoviensis 446

Krasnystaw → Crasnostavia

Kremsier → Cremsirium

Krk → Veglia

Kroatien → Croatia

Kroměříž → Cremsirium

Kromer Martinus → Cromerus Martinus

Kronstadt → Brassovia

Kryski Stanislaus, palatinus Masoviae 103

Kuczborski Valentinus, card. Stanislai Hosii secretarius 432

Kuntze Eduardus VII-VIII

Labacum (Laibach, Ljubljana, *Lubiana*), civitas

– commendator ordinis Equitum Theutonicorum → Formentin Leonardus

– epus → Tautscher Ioannes

Łabuńka, fluvius 285

Lacus Ossiensis (Ossiacher See) 432

Łąd → Landa

Ladó Valentinus SI, missionarius in Transilvania 391

Lago di Vico → Ciminius lacus

Laibach → Labacum

Lancellotti Ioannes Baptista, epus Nolanus, nuntius apostolicus ordinarius in Polonia IX

Lancia (*Lencicia*, Łęczyca), oppidum 383

– capitulum 366

– – canonicus → Rembieliński Ioannes

– – custos → Uchański Arnulphus

– – praepositus → Tarnowski Ioannes

– – scholasticus → Krasieński Ioannes Andreas

– conventus particularis a. 1592 176

– palatinus → Miński Stanislaus, Przerebski Maximilianus

– synodus archidioecisana a. 1589 → Gnesna

Lanckorońska Carolina VIII-IX

Lanckoroński de Brzezine Fundatio VIII-IX

Landa (Łąd), abbatia Cisterciensium 366

Lando Hieronymus, aepus Cretensis, nuntius apostolicus in Polonia 317

Laschi Albertus → Łaski Albertus

Łask, oppidum

– praepositus → Sevé Vincentius de

Łaski (*Laschi*) Albertus, palatinus Siradiensis 17, 28, 102, 145

Lasocka Catharina → Myszkowska Catharina

Lassoth (Grünfließ, Lasocice), pagus 280

– dominus in → Troilo Franciscus

Laureo (Lauro) Vincentius, cardinalis, epus Montis Regalis in Pedemonte, nuntius apostolicus in

Scotia, Sabaudia et Polonia VII, XXXIII, 7, 10-11, 290, 328

Lauretum (Loreto), sanctuarium BMV 83, 89

Lautern, palatinatus → Palatinatus Rheni

Lechniak Eva XXXIX

Łęczyca → Lancia

Leichtenberg → Leuchtenberg

Leipnik → Lipník

Leipzig → Lipsia

Leitsch Valtherus 436

Lemovicum (Limoges), civitas 40

Lencicia → Lancia

Leo XIII (Vincentius Ioachimus Pecci), summus pontifex VII, LIII

Leodium (Liège, Lüttich), urbs XI

– epus → Ernestus de Wittelsbach

- Leopolis (*Leopoli*, *Leopolo*, Lviv, Lwów), urbs 358
- aepus → Solikowski Ioannes Demetrius, Zamoyiski Grzymała Ioannes
 - archidioecesis 277, 290
 - capitaneatus XX
 - castellanus → Żółkiewski Stanislaus
- Lepszy Casimirus XXXIX, 176
- Leśniowski Martinus, castellanus Podlachiae 28, 99, 320, 369, 371
- Leszczyński Andreas, palatinus Brestensis Cuiaviensis 450
- Leuchtenberg (*Leichtenberg*, *Lictimberg*, *Littimberg*), landgravii regio 67, 438, 440, 443, 452
- landgravia in → Maria Salomea de Badenia; Mathildis, Roberti, comitis in Mark et Aremberg, filia
 - landgravius in → Georgius Ludovicus, Ludovicus Henricus
- Levante* → Oriens
- Lictimberg* → Leuchtenberg
- Lido → Litus
- Lidzbark Warmiński → Heilsberga
- Liège → Leodium
- Liguria, regio XI
- Lilio Martinus, decanus ecclesiae collegiatae S. Michaelis Lucensis, protonotarius supernumerarius et orator Reipublicae Lucae ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus 455
- Limoges → Lemovicum
- Lincia (*Lintz*, *Linz*), civitas 67
- Lipnik (*Leipnik*, *Lipnich*), oppidum 71–72, 77, 444
- Lipsia (*Leipzig*), civitas
- universitas studiorum XXXVIII
- Lithuani, gens passim
- protestantes XXXI, XXXIX, XLVII, 4, 6, 177–178, 199, 225, 257–263, 265, 289, 294–297, 331, 373
- Lithuania (*Lituania*), magnus ducatus passim
- cancellarius → Radziwiłł Nicolaus „Niger”, Sapieha Leo
 - dapifer → Proński Alexander
 - exercituum capitaneus campestris → Chodkiewicz Ioannes Carolus, Radziwiłł Christophorus „Fulmen”
 - generalis → Radziwiłł Christophorus „Fulmen”, Sapieha Leo
 - incisor → Kiszka Ioannes, Radziwiłł Christophorus „Fulmen”
 - magnus dux → Polonia: rex
 - marescalcus → Radziwiłł Albertus, Radziwiłł Nicolaus Christophorus „Orbus”
 - curiae → Radziwiłł Albertus, Radziwiłł Nicolaus Christophorus „Orbus”
 - notarius → Sapieha Leo, Wojna Gabriel
 - pocillator → Kiszka Ioannes, Radziwiłł Christophorus „Fulmen”, Sapieha Andreas
 - princeps supremus → Vladislaus II Jagello
 - referendarius → Wojna Gabriel
 - thesaurarius → Chalecki Demetrius
 - vicecancellarius → Radziwiłł Christophorus „Fulmen”, Sapieha Leo, Wojna Gabriel
- Littimberg* → Leuchtenberg
- Litus (Lido), insula 52
- Ljubljana → Labacum
- Liva (Liw), castellanatus
- castellanus → Miński Stanislaus
- Livonia, provincia 17, 126, 145, 160, 298, 353, 402, 404–406, 408
- gubernator 352–353 → Chodkiewicz Ioannes Carolus, Radziwiłł Georgius
- Livonus → Wrader Lambertus
- Lobkovic Adam Gallus Popel a, orator Rudolphi II imperatoris in Polonia XLVII
- Lobsovia (Łobzów), pagus ad Cracoviam 78, 153
- Loreo → Loreum
- Loreto → Lauretum

- Loreum (Loreo), locus 426
 Lotharingia, ducatus XIII
 – cardinalis a → Vaudémont Carolus de
 – dux → Carolus III de Vaudémont
 Loubeux de Verdala Hugo, cardinalis, magnus ordinis Equitum Melitensium magister 113–114
 Lovicium (*Lovitio*, Łowicz), oppidum et sedes archiepiscoporum Gnesnensium 136, 174–175, 218, 234, 303, 305, 314–315, 341, 349–350, 366, 381–383
 – capitulum 366
 – – canonicus → Krasieński Ioannes Andreas, Rembelski Ioannes, Sevé Vincentius de, Uchański Arnulphus
 – – praepositus → Sevé Vincentius de
 – synodus archidioecisana annis 1583, 1593 → Gnesna
 Lubeca (*Lubeca*, Lübeck), urbs 409
 – dioecesis XIV, 252–253
 – ecclesia cathedralis 252, 325–326
 – – capitulum 252–253
 – – – canonicatus 253
 – – – canonici catholici 252–253, 324–325, 336 → Beeren Antonius de
 – – – protestantes 252–253, 325
 – – decanus → Kniper Michael
 – – vicaria 252
 – – vicarius → Beeren Antonius de
 – senatus 252–253
 Lubecenses 253, 325
 – mercatores 324, 336
 – protestantes 324–325, 336
Lubiana → Labacum
 Lubinum (Lubiń), abbatia Benedictinorum
 – abbas → Kościelecki Lucas
 Lublinum (*Dublino*, Lublin, *Lublino*), civitas XVIII, 99, 126
 – capitaneus → Firlej Ioannes
 – comitia Regni generalia a. 1569 → Polonia
 – conventus nobilium partibus adversis studentium a. 1592 XVIII, 126, 167, 183, 188, 195–196, 230
 – – legati 167, 188
 – palatinus → Zebrzydowski Nicolaus
 – succamerarius → Rzęczycki Andreas
 – Universitas Catholica Lublinensis VIII
 Luca (Lucca), civitas et respublica 455
 – ecclesia collegiata S. Michaelis 455
 – – decanus → Lilio Martinus
 – forum 455
 – orator Romae → Guidavioni Laurentius, Lilio Martinus, Rapondi Goffredus
 Luceoria (*Lucioria*, Łuck), oppidum
 – canonicus → Pomaski Franciscus
 – epus orthodoxus (deinde unitus) → Terlecki Cyrillus
 – – ritus Latini 155 → Gomoliński Stanislaus, Maciejowski Bernardus
 – synodus dioecisana a. 1597 305
 Luchinus Visconti, dominus Mediolani 396
 Lucretia de Este, ducissa Urbini 425
 Ludovicus Henricus, landgravius in Leuchtenberg 67
 Ludovicus I Magnus Andegavensis, rex Hungariae et Poloniae 372
 Łukiszki, pagus XXXVIII
 Luneburgum (Lüneburg), ducatus 15 → Brunsvicum et Luneburgum
 Lunensis ager (Lunigiana), regio XI, XXXVIII, LIII
 Lusitania, regnum 138, 193

- cardinalis protector → Farnese Odoardus
- collector apostolicus in → Caligari Ioannes Andreas
- gubernator → Habsburg Albertus de
- rex → Philippus II de Habsburg
- Lusuolo, feudum
- marchiones de → Malaspina
- Lutetia Parisiorum (*Parigi*, Paris), urbs 18, 146
- Lutherus Martinus, theologus et sacrorum reformatior XIII, 170, 326
- doctrinae sectatores (Lutherani) 16, 44, 192, 313 → Andreae Angermannus Abraham, Austria Interior, Gebhardus Truhsess de Waldburg, Gedanenses, Górka Stanislaus a, Jonae Petrus, Posnania, Potulicki Petrus, Sueci, Vasa Anna, Villacum
- - praedicantes 365, 367
- Lüttich → Leodium
- Lutz Georgius LXIII
- Henricus LXVI
- Lviv, Lwów → Leopoldis
- Lyna → Alla

- Maciejowski Bernardus, epus Luceoriensis XXXIX, 19–20, 27, 78, 102, 127, 294, 297–298, 304–305, 320, 447–448, 450
- Macra (Magra), fluvius XI
- Madrid → Matritum
- Madruzzo Carolus Gaudentius, cardinalis 163
- (Madrucii, *Madruccio*) Ludovicus, cardinalis, epus Tridentinus, protector Germaniae, Congregationis Germanicae praefectus XIII, XVII, LV–LVII, 10, 35, 81–82, 93, 108
- Maffei Ioannes Petrus SI, eloquentiae professor in Collegio Romano, scriptor LIV
- Magdeburgum (Magdeburg), urbs 254
- archidioecesis XIII
- - administrator (protestans) → Hohenzollern Ioachim Fridericus
- Maggio Laurentius SI, assistens Italiae LI
- Magra → Macra
- Mahometanae doctrinae sectator → Burton Eduardus
- Mährisch-Ostrau → Ostrava
- Mährisch-Weißkirchen → Hranice
- Malacrida (*Malacreda*, *Malagrida*), familia 431
- Martius, card. Georgii Radziwiłł secretarius, postea nuntius apostolicus extraordinarius in Polonia XLII, XLVI, LXV, 9, 22–23, 134, 286–287, 309, 311, 430–431
- Malaspina, marchiones XI, XIV, 84, 137
- de Mulazzo XIV
- - Morellus XI
- - Susanna, Morelli filia, Ambrosii uxor XI
- de Tresana et Lusuolo XI
- - Alexander, Ambrosii filius XI–XII, XXXII, XXXVII
- - Ambrosius „Comparino” XI, XXXII
- - Germanicus, Ambrosii filius, epus S. Severi, nuntius apostolicus ordinarius in Polonia XI–XXXVIII et passim
- de Villafranca
- - Horatius, apud Rudolphum II imperatorem nuntius apostolicus ordinarius 81
- - Thomas, Senarum gubernator 422–423
- Opizzo (Opizzone), Germanici nuntii a notis secretis secretarius XXXIV
- Malborghettum (Malborghetto–Valbruna, *Malburghettum*), pagus 431
- Malbork → Marienburgum
- Malburghettum* → Malborghettum
- Manderscheid Ioannes a, epus Argentoratensis XVII, 82
- Mandina Benedictus, episcopus Casertanus, nuntius apostolicus extraordinarius in Polonia XXVII–XXVIII, LXV

Manfredonia → Sipontum

Manriques de Lara Maria Maximiliana → Pernštejn Maria Maximiliana de Mantua (Mantova), ducatus

– dux → Gulielmus de Gonzaga, Vincentius I de Gonzaga

– – agens Oeniponte → Galeazzi Gorgonius, Unterpergher Andreas

– – consiliarius → Guidoboni Guidobonus

– – orator Venetiis residens → Pomponazzi Aurelius

Marchia Picena (Marche), provincia 424

– gubernator → Farnese Ferdinandus

Marcomanni, gens 443

Margarita Parmensis, ducissa Parmae et Placentiae XII

Margaritum, episcopatus titularis

– epus → Dziaduski Ioannes

Marghera (*Megea*), portus 430

Margotti Lanfrancus, secretarius domesticus pontificius XXXV

Maria Austriaca, Maximiliani II imperatoris uxor LI, 144

Maria de Bavaria, archiducissa Austriae XXXIX, XLIII, 12, 26, 55–57, 60, 62–67, 69–73, 79–81, 151–152, 199, 201–202, 273, 275–276, 358–361, 377–378, 413, 433–436, 439–446, 450–454

Maria de Medicis, regina Galliae, Henrici IV de Bourbon uxor XXXVII, 421

Maria Salomea de Badenia, landgravia in Leuchtenberg 67–68, 440–443, 452

Maria Schutz am Semmering, villa 436

– ecclesia BMV 436

Marienburgum (Malbork), arx et oppidum 6, 326

Mark et Aremberg, comitatus 67

– comes in → Robertus

Marturanum (Martirano), dioecesis

– epus → Galli Ptolomaeus

Maselli Ludovicus SI, provinciae Polonae praepositus 304, 358, 376

Masovia (*Massovia*), provincia et palatinatus 84

– palatinus → Kryski Stanislaus

Massa Veternensis (Massa Marittima), dioecesis

– epus → Bolognetti Albertus

Mathildis de Bavaria, marchionissa Badenia Aureliae Aquensis 452

Mathildis, Roberti, comitis in Mark et Aremberg, filia, landgravia in Leuchtenberg 67

Matritum (Madrid), urbs XII

Mattei Hieronymus, cardinalis, Sacrae Congregationis Concilii praefectus LXII, 120–121, 311–312, 457

Matthaeus quidam, cubicularius Cinthii Aldobrandini 271

Matthias de Habsburg, archidux Austriae in Austria Superiore regnans XXXIX, 12, 67, 70–71, 139, 152, 172, 439–442

Maximilianus II de Habsburg, Romanorum imperator, Bohemiae et Hungariae rex LI, 10, 12, 76, 144, 372, 439

Mazzuola (*Mazzola*), familia 29

– Ioannes Baptista, negotiorum cursus publici Polonici Venetiis curator 29, 184, 240, 284

Mechelburgh → Megaloburgum

Mechovia → Miechovia

Mecklenburg → Megaloburgum

Medgyes (Mediaș), oppidum XLVIII

– comitia generalia a. 1588 → Transilvania

Medicis de, familia → Ferdinandus I, magnus dux Etruriae; Maria, regina Galliae; Pius IV (Ioannes Angelus)

– Alexander, cardinalis, in Gallia a latere legatus L, 421

– Cosmas, Ferdinandi I magni ducis filius 23, 433

– Eleonora, Ferdinandi I magni ducis filia 23

Mediolanum (Milano), urbs XXXVI, LXIII, 29, 53–54

– aepus → Borromeo Fridericus

- Bibliotheca Ambrosiana LXIII
- - Brera LXIII
- dominus → Azzo Visconti, Luchinus Visconti
- gubernator → Velasco Ioannes Ferdinandus de
- legatus apostolicus → Aldobrandini Petrus
- Mediomontanus Ioannes SI, missionarius in Moldavia 357-358, 411
- Megaloburgensis, familia → Anna, ducissa Curlandiae et Semigalliae
- Megaloburgum (*Mechelburgh*, Mecklenburg), ducatus 253
- Mege* → Marghera
- Mehmedus (Muhammed) III, Turcarum imperator XXV
- Melanchthon Philippus, humaniorum litterarum studiosus, theologus Lutheranus 313
- Melitensium Equitum ordo (ordo Hospitalarius S. Ioannis Hierosolymitani, religio Hierosolymitana) 113-114
- commenda → Posnania
- magnus magister → Loubeux de Verdala Hugo, Vignacourt Ludovicus de
- - orator penes aulam imperialem residens → Riedesel Philippus
- prioratus → Germania
- sodalis → Zähringen Ioannes Carolus de, marchio Badenianus
- Mende → Mimatum
- Mendoza Franciscus de, admirallus Aragoniae, Philippi II regis orator in Polonia XXIII
- Merckler Marcus SI, missionarius in Moldavia 358, 411
- Mesco I, dux Poloniae 191, 193
- Metae (Metz), dioecesis
- epus → Vaudémont Carolus de
- Meysztowicz Valerianus VIII
- Michael Strenuus (Viteazul), palatinus Valachiae XXXVII
- Michałowski Iosephus VIII
- Miechovia (*Mechovia*, *Micovia*, Miechów), oppidum 5, 130, 151, 153-154, 158, 162-163, 441
- monasterium Canonicorum Regularium Custodum Sanctissimi Sepulchri Hierosolymitani 151
- - praepositus generalis → Báthory Andreas, Fogelweder Stanislaus
- Mierzuesolog* → Mürzzuschlag
- Milano → Mediolanum
- Millini Ioannes Garsias, auditor Rotae XXXIII, XXXVI
- Mimatum (Mende), dioecesis
- epus → Durand Gulielmus
- Minda (Minden), civitas
- officialis → Beeren Antonius de
- Minscum (Mińsk Mazowiecki), oppidum
- parochus → Kosacki Andreas
- Miński (*Misky*) Stanislaus, palatinus Lanciencensis, Sigismundi III orator ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus XXI, 28-29, 78, 102, 379-380
- Minucci Minutius, Innocentii IX et Clementis VIII secretarius domesticus 81-82 et passim
- Miranda comes de → Zuñiga Ioannes de
- Miscochius*, *Miscovio* Ioannes → Myszkowski Ioannes
- Misky* Stanislaus → Miński Stanislaus
- Mistelbach, oppidum 442
- Mniszech Georgius, palatinus Sandomiriensis 18, 28, 78, 102, 146
- Mocenigo Leonardus, praefectus Tarvisii 430
- Modena → Mutina
- Mogila → Clara Tumba
- Mohila (Movilă), familia → Ieremias, palatinus Moldaviae
- Georgius, metropolita orthodoxus Moldaviae (*Valacho*) 358
- Moldavia, palatinatus XXV-XXVII, XXIX-XXXI, XLVII, LXVI, 17, 145, 305-306, 309-311, 348, 357-358, 391, 408, 411
- metropolita orthodoxus → Mohila Georgius
- missio Iesuitarum in 358

- - missionarii → Mediomontanus Ioannes, Merckler Marcus
- nuntius apostolicus extraordinarius in → Comuleo Alexander
- orthodoxi XXXI
- palatinus → Aaron Tyrannus, Alexander IV Lăpușneanu, Alexander Pravus, Bogdanus IV Lăpușneanu, Ieremias Mohila, Petrus VI Cosacus, Stephanus VIII Răzvan
- protestantes (*haeretici*) 358
- sacerdotes catholici saeculares missi in 357-358, 408, 411
- Molino Ludovicus, utriusque Signaturae referendarius, deinde aepus Iadrensis 33
- Molsheim (Molsheim), oppidum 186
- Monachium (*Monaco*, München), urbs XVIII, 109, 111-112, 122, 135, 159, 185, 275
- Monasterium (Münster), dioecesis XIV
- epus → Ernestus de Wittelsbach
- Monastero di Claudiopoli* → Kolozsmonostor
- Mondovì → Mons Regalis
- Mongardino de, comites LVII
- Mons Faliscus (Montefiascone), oppidum 422
- epus → Farnese Ferdinandus
- Mons Regalis (Mondovì), dioecesis
- epus → Laureo Vincentius
- Montalto cardinalis de → Peretti de Montalto Alexander
- Montefiascone → Mons Faliscus
- Monte Franciscus Maria Bourbon de → Bourbon de Monte Franciscus Maria
- Montelupi Sebastianus, mercator Cracoviensis et negotiorum cursus publici Polonici curator 67-68, 410
- (primum Tamburini) Valerius, mercator Cracoviensis et negotiorum cursus publici Polonici curator 67-68
- Monticulum, feudum 456
- marchio → Estensis Caesar
- Montilio (Montigli) Carolus, epus Viterbiensis, nuntius apostolicus ordinarius Florentiae 423
- Moravia, marchionatus L, 153, 443, 445
- Moro Ioannes, Reipublicae Venetiarum orator Romae residens XLIX
- Morsleben-Hornburg Suitgerus de → Clemens II
- Mortška Magdalena OSB, abbatissa Culmensis 302
- Mosconi Natalis LXIII
- Moscovia, magnus ducatus XXXI, LIV, LXV, 17, 145, 295, 368
- magna ducissa → Irena Godunov
- magnus dux → Ioannes IV Terribilis, Theodorus I Ruricovič
- - ablegatus in Poloniam → Rezanov Athanasius Dmitrevič
- nuntius apostolicus extraordinarius in → Comuleo Alexander
- orthodoxi XXXI
- Moscovitae 145, 273, 282, 295, 298, 368, 395, 404
- Moscua (Moskva), urbs 239, 257
- Moser Iustinianus, Ferdinandi II de Habsburg, comitis Tirolis, cancellarius aulae 104
- Mosto Ioannes Baptista, musicus 391
- Motta comes de, orator Sabaudus Venetiis residens 428
- Movilă → Mohila
- Moyses, patriarcha Israelitarum 97
- Mscislavia (Mścislaw), palatinatus
- palatinus → Pac Paulus
- Mucante Fabius, causarum patronus 94
- Franciscus, Fabii filius, caerimoniarum pontificiarum magister LII, LX, 94, 96-97, 421, 456
- Ioannes Paulus, Fabii filius, caerimoniarum pontificiarum magister card. legatum Henricum Caetani in itinere in Poloniam comitans XXIX, LII, LXI, LXV, 24, 94, 171, 183, 421, 455-456
- Muhammed III → Mehmedus III
- Mulazzo, feudum

- marchiones → Malaspina
- München → Monachium
- Münster → Monasterium
- Mura (Mur), fluvius 433, 436
- Muradus (Amurates) III, Turcarum imperator L, 16, 114–115, 133–134, 159–160, 188, 257, 260–261, 310, 348, 411
- Murano, insula 426
- Mürzzuschlag (*Mierzuesolog*), oppidum 436
- Mussipons (Pont-à-Mousson), marchionatus 106
- marchio → Vaudémont Henricus de
- Mustafa, czaussius in Transilvania 309–310
- cursor quidam ab eo in Poloniam ablegatus 309–310
- Mutina (Modena)
- Biblioteca Estense Universitaria LVI–LVII
- ducissa → Eleonora de Gonzaga
- dux → Alfonsus II Estensis, Estensis Caesar
- Myszkowska Catharina, nata Lasocka, Ioannis, Ioannis castellani filii, uxor 367
- Myszkowski (*Miscochius*, *Miscovio*) Ioannes, castellanus Oświęcimensis 367
- Ioannes, Ioannis castellani filius 367
- Petrus, epus Cracoviensis XXXIX, 20
- Stanislaus, palatinus Cracoviensis 367

- Nacla (Nakło), castellanatus 390, 392
- castellanus → Czarnkowski Andreas, Gostomski de Leżenice Hieronymus
- Nagybánya (Baia Mare), oppidum 161
- Naidolf* → Neudorf
- Naistot* → Nova Civitas Austriae
- Nakło → Nacla
- Nanke Ceslaus VII
- Napoli → Neapolis
- Narew, fluvius 344
- Navarra, regnum 17, 146
- rex → Henricus IV de Bourbon (sub nomine Henrici III)
- - sectatores (*navaristi*) 17
- Neapolis (Napoli), urbs XIV–XVI, 53, 81, 367, 406, 420
- aepus → Capua Hannibal de, Gesualdo Alfonsus
- archidioecesis 7, 54
- provinciae Iesuitarum praepositus → Acquaviva Claudius
- regnum XIV, XVI, XXXVIII, 286, 367, 420
- - classis praefectus → Córdoba–Cardona y de Requesens Antonius Ferdinandus de
- - collector apostolicus in → Bastoni Gulielmus
- - nuntiatura XV, 420
- - nuntius apostolicus in → Aldobrandini Iacobus, Bastoni Gulielmus, Glorieri Alexander, Malaspina Germanicus
- - vicerex → Zuñiga Ioannes de
- Neapolitanus → Acquaviva Claudius
- Neimarch* → Neumarkt in Styria
- Neisse → Nissa Silesiorum
- Németi, oppidum 160
- Nesvisium (*Hiefurest*, *Nieśwież*), oppidum et sedes catholici rami stirpis Radivillianae 439
- bibliotheca Radivilliana LXIV
- dux → Radziwiłł Albertus, Radziwiłł Nicolaus Christophorus „Orbus”
- Neubeck de Freiburg Ioannes Caspar, epus Vindobonensis 438, 440
- Neudorf (*Naidolf*), oppidum 442
- Neumarkt in Styria (*Neimarch*, Neumarkt in Steiermark), oppidum 432
- Neunkirchen, oppidum 67

- Neustria, regnum 193
 – rex Francorum in → Chilpericus I
 Neu-Titschein → Nový Jičín
 Niccolini Ioannes, Ferdinandi I de Medicis, magni ducis Etruriae, Romae orator residens XVI–XVII
 Nicopolis (Nigropolis), episcopatus titularis
 – epus → Pynesius Melchior
 Niepołomice (*Gnepolomicz*), residentia aestiva regum Poloniae 97–98
 Nieśwież → Nesvisium
 Nigrum mare → Pontus Euxinus
 Nilus (Göta), fluvius XXIII
 Nin → Nona
 Nissa Silesiorum (Neisse, Nysa), civitas 280
 Nitavia (Nitau, Nitaure, Nitawa), capitaneatus
 – capitaneus → Wrader Lambertus
 Nola, dioecesis
 – epus → Lancellotti Ioannes Baptista, Spinola Philippus
 Nona (Nin), abbatia Benedictinorum
 – abbas commendatarius → Comuleo Alexander
 Nores Petrus de, in secretariatu pontificio substitutus XXVII
 Normannia (Normandie), regio 218
 Norrland → Terra Septentrionalis
 Northampton marchionissa de 238
 Norvegia, regnum
 – rex → Dania: reges
 Nova Civitas Austriae (*Naistot*, Wiener Neustadt) 67, 105, 183, 437
 – dioecesis 112
 – – administrator → Klesl Melchior
 Novaria (Novara), dioecesis
 – epus → Speciano Caesar
 Nový Jičín (*Icin*, Neu-Titschein), oppidum 444
 – hospitium 444
 Nowogródek, palatinatus 439
 Nowy Sącz → Sandecia
 Nysa → Nissa Silesiorum
- Oberstorff Gulielmus de → Operstorf Gulielmus de
 Oderzo → Opitergium
 Oenipons (Innsbruck, *Inspruch*, *Ispruc*, *Ispruch*), civitas XVII–XVIII, LVII, LXV, 82, 94, 103–104, 106–109, 124, 159, 161–162
Ofscenscin → Oświęcim
Olanda → Hollandia
Olandesi → Batavi
 Oldenburgensis domus → Adolphus, dux Holsatiensis Gottorpii; Anna de Dania, regina Scotiae, deinde etiam Angliae et Hiberniae; Christianus III, rex Daniae et Norvegiae; Christianus IV, rex Daniae et Norvegiae; Fridericus II, rex Daniae et Norvegiae
 – Christina, Adolphi Holsatiensis ducis filia, Caroli Vasa ducis uxor 394
 Olech Lucianus IX
 Olica (*Olico*, *Olyka*), oppidum et sedes catholici rami stirpis Radivillianae 259, 439, 441
 – dux → Radziwiłł Albertus, Radziwiłł Nicolaus Christophorus „Orbus”
 Oliverio Michael, protonotarius apostolicus LIII
 Olivetani (Congregatio S. Mariae Montis Oliveti ordinis S. Benedicti) 424
 – monasterium → Scarcalasinum
 Olomucium (*Olmutium*, Olmütz, *Olmuz*, *Olmuzzo*, Olomouc), civitas XVIII, 70–71, 117, 328, 443–444
 – collegium Iesuitarum LI, 304
 – ecclesia S. Mauritii 445

- - - canonicus et concionator → Schwaben Eggardus a
- - S. Venceslai (cathedralis) 443-444
- - - archidiaconus → Engels de Gymnich Theodorus, Pynesius Melchior
- - - canonicatus LI
- - - canonicus → Pawłowski Stanislaus, Pernštejn Maximilianus de, Pynesius Melchior
- - - decanus → Pynesius Melchior
- - - scholasticus → Pawłowski Stanislaus
- epus → Pawłowski Stanislaus
- - cancellarius → Engels de Gymnich Theodorus, Schwaben Eggardus a
- - residentia → Cremsirium
- - suffraganeus → Pynesius Melchior
- palatium episcopale 444
- Olše, fluvius 445
- Olsten* → Holsatia
- Olstinum (Allensteinum, Olsztyn), oppidum 363
- Olyka → Olica
- Ongaria* → Hungaria
- Onsmarch* → Unzmarkt
- Opaliński Andreas, supremus Regni marescalcus, generalis Maioris Poloniae capitaneus 17, 28, 78, 103, 121, 145, 198, 200, 214-218, 258-259, 263-264, 267, 346, 374-375, 381, 447
- Andreas, Andreae marescalci filius, praepositus Plocensis, cubicularius Clementis VIII secretus, Roma ad Sigismundum Vasa regem in Sueciam ablegatus LXV, 264, 374-375
- Operstorf (Oppersdorf, Oberstorff) Gulielmus de, Maximiliani archiducis tabellarius 219
- Opitergium (Oderzo), oppidum XLVIII
- Oriens (*Levante*) 145
- Orlová (Orlau), villa 445
- Ormaneto Nicolaus, epus Patavinus, nuntius apostolicus in Hispania XII
- Orsini Laelius, Germanici Malaspina nuntii amicus XVI
- orthodoxi (*schismatici*) XXXIV, 35, 44-46 → Moldavia, Moscovia, Ostrogski Constantinus Basilus, Respublica Utriusque Nationis, Rutheni, Valachia
- Orzechowska Magdalena, nata Chelmska, Stanislai uxor 316
- Orzechowski (*Orichovius*) Stanislaus, canonicus, officialis et vicarius generalis Premisliensis, scriptor, a divinis suspensus 314, 316-317
- Osio* Stanislaus → Hosius Stanislaus
- Osnabrug (Osnabrück), dioecesis XIV
- Ossiacher See → Lacus Ossiacensis
- Ossiachum (Ossiach), abbatia Benedictinorum 432
- monachi 432
- Ostrava (Mährisch-Ostrau, *Ostravan*), oppidum 444-445
- Ostravice, fluvius 445
- Ostrogia (Ostróg, *Ostrovia*), ducatus
- duces 7
- Ostrogski (de Ostrogia) Constantinus Basilus, palatinus Kioviensis, orthodoxae fidei fautor XXX, 7
- Ostroróg Ioannes, pocillator Regni 28, 103
- Ostrovia* → Ostrogia
- Ostrowski Gregorius SOCist, prior Vangrovecensis 382-383
- Oświęcim (*Ofscenscin*), oppidum 446
- arx ducum Oświęcimensium 446
- castellanus → Myszkowski Ioannes
- tribunus → Myszkowski Ioannes, Ioannis castellani filius
- Otranto → Hydruntum
- Pac Paulus, palatinus Mscislaviensis, postea castellanus Vilnensis 289
- Paderborna (Paderborn), dioecesis XIV

- epus → Wittelsbach Ferdinandus de
- Padova → Patavium
- Padri Gesuiti* → Iesuitae
- Padus (Po), fluvius 425-426
- Palaestina (*Terra Promissionis*) 97, 383
- Palatinatus Rheni, electoratus XIII
- administrator → Ioannes Casimirus de Wittelsbach
- palatinus in Lautern → Ioannes Casimirus de Wittelsbach
- Paleotti Alfonsus, aepus titularis Corinthiensis, coadiutor Bononiensis 424
- Gabriel, cardinalis, aepus Bononiensis 30, 424
- Panarus (Panaro), fluvius 51, 425
- Paphus (Paphos), dioecesis
- epus → Cornaro Aloisius
- Papia (Pavia), civitas
- epus → Bastoni Gulielmus
- universitas studiorum 54, 152
- Parigi*, Paris → Lutetia Parisiorum
- Parisi Franciscus L
- Parma, dioecesis et ducatus
- duces XI → Alexander Farnese
- ducissa → Margarita Parmensis
- epus → Farnese Ferdinandus
- Paruta Paulus, orator Venetus ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus ibidem-
que orator residens 456
- Pasero (Passero) Petrus, Germanici Malaspina nuntii sacellanus XXXIV
- Passavia (Passau), dioecesis 433
- coadiutor, deinde administrator → Habsburg Leopoldus de
- Passeri, familia 66 → Aldobrandini Cinthius, Personeni Aurelius
- Paszkievicz Henricus VIII
- Patavium (Padova), civitas XLVIII, 50, 264, 348
- dioecesis 428
- epus → Cornaro Aloisius, Ormaneto Nicolaus
- - coadiutor → Cornaro Aloisius
- praetor → Duodo Petrus
- universitas studiorum XLVIII, 66
- - professor → Amalteo Hieronymus
- Paulus II (Petrus Barbo), summus pontifex 89
- Paulus IV (Ioannes Petrus Carafa), summus pontifex 314, 318
- Paulus V (Camillus Borghese), summus pontifex L, LIX
- Pavia → Papia
- Pawlowski (*Pavloschi*, *Pawlowski*, *Pawlowsky*) Stanislaus, epus Olomucensis, orator Rudolphi II
imperatoris in Polonia LI, LXXX, 214, 219-220, 224, 226-227, 229, 231, 237-238, 250-251,
257, 259-260, 269-270, 296, 298-299, 328, 355-356, 378, 387, 389, 443-445
- secretarius → Engels de Gymnich Theodorus
- Pecci Vincentius Ioachim → Leo XIII
- Pedemons (Piemonte), regio 10
- Pelplinum (abbatia *pelpemense*, *peplinense*, *Pelplin*), abbatia Cisterciensium XLVI, 109-110, 288,
290, 301-302, 314, 316-317, 322-323, 334-335, 345, 348-349
- abbas → Rembowski Leonardus
- - coadiutor → Kliński Christophorus
- - commendatarius → Kostka Nicolaus
- - eiectus → Kliński Christophorus
- conventus 302
- monachi 109
- possessiones 110-111, 302, 323

- Peranda Ioannes Franciscus, negotiorum Camilli Caetani nuntii Romae curator XVI-XVII, XL, XLII, XLV, LXII, 66, 183
- Peretti de Montalto, familia → Sixtus V (Felix)
- Alexander, cardinalis, S.R.E. vicecancellarius, protector Poloniae XVI, XL, LI, LXI, 5, 11, 29–30
- domesticus → Graziani Antonius Maria
- praeceptor → Biondo Fabius
- servus → Capelletti Martinus
- Pernštejn (*Pernestainus*, *Pernestan*, *Pernestano*, *Pernestanus*, *Pernestein*) de, familia LI, 74–75
- Ioannes, Vratislai filius LI
- Maria Maximiliana, nata Manriques de Lara, Vratislai uxor LI–LIII, 76
- Maximilianus, Vratislai filius, canonicus Olomucensis, deinde etiam Vratislaviensis, cubicularius Clementis VIII secretus, ad tradendam rosam benedictam Annae Austriacae reginae in Polonia missus XLVIII, LI–LIII, LX–LXIII, LXV, 53–54, 73–76, 94–97, 122, 124–125, 133, 152–153
- familia LIII
- Vratislaus, supremus Regni Bohemiae cancellarius, Maximiliani II imperatoris orator in Polonia LI
- Persae, gens 348
- Persia, regnum 348
- Personeni de domo Passeri Aurelius, Cinthii Aldobrandini pater 66
- Iulia, nata Aldobrandini, Aurelii uxor 66, 306
- Perusia (Perugia), civitas XII
- universitas studiorum 253
- Peterswald → Petřvald
- Petricovia (Piotrków Trybunalski), oppidum 59, 170
- capitaneus → Przerebski Maximilianus
- comitia Regni generalia annis 1552, 1562–1563 → Polonia
- synodus provincialis a. 1577 XXXII, 290; a. 1589 286, 383; a. 1607 XXXII
- Petrus VI Cosacus (Cazakul), palatinus Moldaviae 261, 305–306, 309–310, 408, 411
- Petrus S., apostolus 457
- Petřvald (Peterswald), villa 445
- Philippi (Filippi), archiepiscopatus titularis
- aepus → Zamoyski Grzymała Ioannes
- Philippus II de Habsburg, rex Hispaniae et Lusitaniae XII, XXIII, XLIII, 10, 56–57, 147, 226, 237–239, 278, 280, 286, 367, 406, 428, 455–456
- Piacenza → Placentia
- Pianorium (Pianoro), oppidum 424
- Piątek, oppidulum 366
- praepositus → Rembieliński Ioannes
- Picciatti (Picciattus) Silvius, Germanici Malaspina nuntii familiaris XXXIV–XXXV
- Piccolomini Aeneas Silvius → Pius II
- Pictavium (Poitiers), civitas 40
- Piemonte → Pedemons
- Pincione (Pincionius, Pincionus) Hadrianus, Germanici Malaspina nuntii sacellanus XXXIV
- Pinczovia (Pińczów), arx 317
- Piotrków Trybunalski → Petricovia
- Pirn de, Pirnesius Melchior → Pyrnesius Melchior
- Pisae (Pisa), civitas 23
- Piskorzewski Matthaeus, canonicus Varsaviensis XLVI
- Pius II (Aeneas Silvius Piccolomini), summus pontifex 314, 317
- Pius IV (Ioannes Angelus de Medicis), summus pontifex 316, 318
- Pius V (Antonius Michael Ghislieri), summus pontifex XII, 20, 89
- Placentia (Piacenza), civitas
- ducissa → Parma
- dux → Parma

- dioecesis 138
- epus → Sega Philippus
- - vicarius generalis → Caligari Ioannes Andreas
- Pleß → Pszczyna
- Plocia (*Ploca*, Plock, *Plosca*, *Ploscha*, *Plozca*), oppidum
- arx 49
- dioecesis 278
- ecclesia cathedralis 20
- - canonicus 386 → Fogelweder Stanislaus
- - custos → Krasiński Stanislaus
- - praepositura 264
- - praepositus → Opaliński Andreas, Rozrażewski Hieronymus
- - scholasticus → Gomoliński Stanislaus
- epus 155 → Baranowski Adalbertus
- - suffraganeus → Zamoyski Grzymała Ioannes
- monasterium S. Adalberti Benedictinorum 49
- - abbas → Zamoyski Grzymała Ioannes
- palatinus → Potulicki Petrus, Zieliński Gregorius
- Po → Padus
- Pobiednik, villa 316
- parochus in → Orzechowski Stanislaus
- Pociej Hypatius, epus orthodoxus (deinde unitus) Vladimiriensis XXXI
- Podium Bonitii (*Poggibonsi*, *Pogibonzium*), oppidum 423
- Podlachia, regio 344
- castellanus → Leśniowski Martinus
- palatinus → Radziwiński Stanislaus
- Poggibonsi, *Pogibonzium* → Podium Bonitii
- Poitiers → Pictavium
- Pole (*Polo*, Polus) Gulielmus, Anglus rei militaris peritus 237-239, 298-299
- Poloni, gens passim
- commissarii 76, 105, 221 → Cracovia: commissio a. 1596
- episcopi passim
- - congregatio XXXI, 190, 198-199
- - synodus provincialis → Petricovia
- heterodixi XXXI
- protestantes XV, XXXI, XXXIII, XXXIX, XLI, XLVII, 4, 6, 157, 160, 177-178, 199, 225-226, 257-263, 265, 289, 294-297, 331, 373
- Polonia, regnum, respublica passim
- Academia Scientiarum Polona VII
- Academia Scientiarum et Litterarum Polona → Cracovia
- cancellaria 296, 328
- - maior 246
- - minor 246, 328
- cancellarius → Gruszczyński Ioannes, Zamoyski Ioannes, Żółkiewski Stanislaus
- cardinalis protector → Peretti de Montalto Alexander
- comitia generalia XXXIV, 167, 188, 243, 279, 347-348, 368, 397-401, 406; Petricoviensia a. 1552 314, 316-317; Petricoviensia annis 1562-1563 (exsecutionis) 316; Lublinensia a. 1569 155; Varsaviensia a. 1573 (convocationis) 177, 199; ad Kamion pagum prope Varsaviam a. 1573 (electionis) LI; Varsaviensia a. 1587 (electionis) 243-244; Cracoviensia annis 1587-1588 (coronationis) 177, 244, 279; Varsaviensia a. 1589 (pacificationis) XXXIX; Varsaviensia a. 1590 XXXIX, 167; Varsaviensia annis 1590-1591 324; Varsaviensia a. 1592 (inquisitionis) XVIII-XX, XXXI, XXXIV, XLIV, LV, 58-59, 77, 80-81, 105-106, 121, 123-124, 126-130, 133-137, 153-157, 164-168, 170, 172, 174-176, 181-183, 186-190, 194-198, 200-203, 205, 207, 209-212, 214-216, 219-220, 223-227, 229-230, 232-234, 237-238, 240-243, 245, 248-249, 251, 254-261, 264-265, 267-270, 272-273, 275-281, 283, 287-288, 290-291, 294-295, 298, 308-317, 323, 328-333, 341, 345, 347-348, 350-351, 355-356, 358, 360-361,

- 364, 368–371, 376, 378, 388, 412–413; Varsaviensia a. 1593 XX, XXXIV, XLV; Cracoviensia a. 1595 XXIV–XXV, XXXIV, XLVII; Varsaviensia a. 1596 XXVII–XXVIII, XXXIV, XLVII; Varsaviensia a. 1597 XXIX–XXX, XLVII; Varsaviensia a. 1598 XXXIII, XLVII
- commendae ordinis Equitum Melitensium in 113
 - conventio Petricoviensis m. ianuario a. 1463 317
 - conventus terrarum particulares 141, 243, 369, 371; a. 1592 XLIV, 106, 155–156, 164–165, 167–168, 171–172, 175–177, 187, 189, 215, 219, 221, 224, 233, 241, 287, 294–295, 323, 345, 348 → Lancicia, Polonia Maior, Polonia Minor, Proszowice
 - nuntii ad comitia generalia deputati XIX, XXV, XXVIII, XXXI, XLIV, XLVII, 167–168, 197–198, 200, 209–211, 221, 225, 230, 249, 260–261, 288, 295, 316, 348 → Polonia Maior, Proszowice
 - culinae magister → Mniszech Georgius
 - duces 190, 192–193 → Casimirus I Carolus Restaurator, Mesco I
 - oratores Romae 191
 - ducissa → Dobronega Maria
 - exercituum capitaneus campestris → Żółkiewski Stanislaus
 - generalis → Zamoyski Ioannes, Żółkiewski Stanislaus
 - gladifer → Tarnowski Stanislaus, Wolski Nicolaus
 - incisor → Mniszech Georgius
 - internuntius apostolicus in → Graziani Antonius Maria
 - legati a latere in LIX, LXV–LXVI, LXXIV–LXXV, 58 → Aldobrandini Hippolytus, Caetani Henricus, Radziwiłł Georgius
 - caerimoniarum magister → Alaleone de Branca Paulus, Mucante Ioannes Paulus
 - cancellaria LXVI–LXVII, LXXI, 48, 232
 - comites XXIX → Aldobrandini Cinthius, Amalteo Attilius, Bastoni Gulielmus, Caetani Bonifacius
 - secretarius → Malacrida Martius
 - marescalcus → Opaliński Andreas, Wolski Nicolaus, Zebrzydowski Nicolaus
 - curiae → Opaliński Andreas, Wolski Nicolaus
 - negotiorum cursus publici curator Cracoviae → Montelupi Sebastianus, Montelupi Valerius
 - Venetiis → Mazzuola Ioannes Baptista
 - nuntiatura VII–IX, XI, XV, XLV, LIII, LV, LXIII–LXV, 4, 84, 107, 263, 287, 290, 410
 - tribunal XV, XXXII, XLVI, LXVI, 290, 314, 345, 348–349, 410
 - nuntii apostolici extraordinarii in IX, LIX, LXV–LXVI, LXXIV–LXXV, 4, 7 → Amalteo Attilius, Comuleo Alexander, Lando Hieronymus, Malacrida Martius, Mandina Benedictus, Pernštejn Maximilianus de, Possevino Antonius, Powsiński Bartholomaeus, Uchański Paulus, Visconti Alfonsus, Vulcanio Petrus Maria
 - ordinarii in XV–XVI, XXXII, XXXVI, LIX–LX, LXV–LXVI, LXXIV–LXXV, 4, 7, 84, 128, 388 → Bolognetti Albertus, Bongiovanni Bernardus, Buoi Hieronymus de, Caligari Ioannes Andreas, Capua Hannibal de, Commendone Ioannes Franciscus, Lancellotti Ioannes Baptista, Laureo Vincentius, Malaspina Germanicus, Rangone Claudius, Simonetta Franciscus
 - actuarius et notarius → Babski Valentinus, Bordini Laurentius
 - auditor → Barboncini Hieronymus
 - cancellaria XXXIV–XXXV, LIV–LV, LVIII–LIX, LXVI–LXVII, LXXI, 91, 232, 238, 307, 319, 355
 - comites, familia, familiares XXXIV, 4–5, 117–118, 129, 266, 287–288, 328, 346, 371 → Castagna Ioannes, Craveri Franciscus, Picciatti Silvius, Pomaski Franciscus
 - confessarius → Ernhoffer Sigismundus
 - cursores, tabellarii 214, 218, 222, 226, 331, 368, 388, 402–403, 408, 410
 - negotiorum Romae curator → Cornovaglio Campriti
 - praefectus domus (maestro di casa) XXXIV
 - residentia → Cracovia, Varsavia
 - sacellani XXXIV → Pasero Petrus, Pincione Hadrianus
 - secretarius → Barboncini Hieronymus, Graziani Antonius Maria
 - notarum arcanarum → Malaspina Opizzo
 - pocillator → Ostroróg Ioannes

- principes 192
- provincia Cisterciensium
- - abbates 382-383
- - capitulum (congregatio) a. 1592 382-383
- - commissarius → Zajączkowski Adalbertus
- - monachi 383
- - seminarium monachorum instituendum 382
- provinciae Iesuitarum praepositus → Campani Ioannes Paulus, Maselli Ludovicus
- referendarius → Firlej Nicolaus, Karnkowski Stanislaus, Przerębski Maximilianus, Tarnowski Ioannes, Uchański Iacobus
- reges 168, 176-177, 189-190, 192-193, 274, 372 → Boleslaus II Audax, Casimirus IV Iagellonides, Henricus Valesius, Ludovicus I Magnus Andegavensis, Sigismundus II Augustus Iagellonides, Sigismundus I Priscus Iagellonides, Sigismundus III Vasa, Stephanus Báthory, Venceslaus II, Venceslaus III, Vladislaus II Iagello
- - aerarium 294, 360
- - aula XIX, XXV, XXVII, XXX, XXXIII, XLIV, LXV, 59, 78, 135-136, 184, 288, 294, 309, 333, 375-376, 388, 404, 414
- - - militiae praefectus → Zebrzydowski Nicolaus
- - - missio Iesuitarum 156
- - - superior → Skarga Petrus
- - - sodalis → Ernhoffer Sigismundus, Gołyński Bernardus Pakosz
- - - aulici XVIII, L, 78 → Przerębski Maximilianus, Wrader Lambertus
- - concionator → Skarga Petrus
- - confessarius 334 → Gołyński Bernardus Pakosz, Rabb Iustus
- - consiliarii XVIII, XXI, XXXIX, XLIII, XLV, 72-73, 134, 237-238, 274, 287-288, 408-409 → Brahe Gustavus
- - ministri 123, 126
- - negotiorum Neapoli et Romae curator → Powsiński Bartholomaeus, Reszka Stanislaus
- - nuntius missus in Italiam → Sierakowski Martinus
- - - Romam 231-233, 388-389 → Malacrida Martius, Wołucki Paulus, Zamoyski Grzymala Ioannes
- - orator ad conventum particularem palatinatus Cracoviensis a. 1592 154
- - Constantinopoli → Uchański Paulus
- - Praegae → Firlej Nicolaus, Radziwiłł Albertus, Radziwiłł Georgius, Rozrażewski Hieronymus
- - Romae → Báthory Andreas cardinalis, Miński Stanislaus, Uchański Paulus
- - palatium 94, 96 → Cracovia
- - residentia aestiva → Niepolomice
- - secretarius 297, 365-366 → Baranowski Adalbertus, Brzeźnicki Iacobus, Dembiński Erasmus, Fogelweder Stanislaus, Goślicki Laurentius, Hosius Stanislaus, Karnkowski Stanislaus, Krasieński Stanislaus, Pomaski Franciscus, Przerębski Maximilianus, Sierakowski Martinus, Solikowski Ioannes Demetrius, Tarnowski Ioannes, Wojna Gabriel, Wołucki Paulus, Wrader Lambertus, Zamoyski Grzymala Ioannes
- - - Sueticus → Raske Nicolaus
- - sectatores 184, 214-215, 224, 229-230, 237, 242-245, 258, 260-262, 329, 331, 369, 373
- - tabellarius mittendus ad principem Tartarorum Tauricorum 393
- - - in Sueciam 405-406
- regina → Anna Austriaca, Anna Iagellonica, Bona Sforza, Habsburg Constantia de
- - cancellarius → Fogelweder Stanislaus
- - concionator → Barski-Kochler Ioannes
- - confessarius → Barski-Kochler Ioannes, Ernhoffer Sigismundus
- - negotiorum curator in Hispania → Fogelweder Stanislaus
- - - Neapoli → Reszka Stanislaus
- - secretarius → Fogelweder Stanislaus, Sadlocha Nizeński Gasparus
- secretarius maior → Baranowski Adalbertus, Karnkowski Stanislaus, Opaliński Andreas, praepositus Plocensis; Rozrażewski Hieronymus, Uchański Iacobus

- senatores, senatus XIX, XXV-XXIX, XXXI, XLIII-XLV, XLVII, 57-59, 73, 98-99, 123, 134, 155, 160, 167-168, 176, 188, 195-200, 206-207, 209, 211, 214-218, 225-227, 230, 237, 242-246, 249-250, 257-258, 260-261, 265-268, 272, 316, 331, 372, 397-398, 400-401, 404, 406, 449, 454
- tabellarius publicus 81, 132, 153, 410
- thesaurarius → Firlej Ioannes
- tribunal 177, 383
- - deputati ecclesiastici 383
- vexillifer → Maciejowski Bernardus
- vicecancellarius → Baranowski Adalbertus, Brzezio Ioannes Lutkowic (Lutek) de, Miński Stanislaus, Strzemiński Thomas, Tarnowski Ioannes, Zamoyski Ioannes
- Polonia Maior (*Superior Polonia*), provincia XXV, 175-177, 206, 215, 288-289, 311, 450
- capitaneus generalis → Opaliński Andreas
- conventus terrarum particulares a. 1592 175-176
- - nuntii ad comitia generalia deputati 206
- protestantes 289
- - patronus → Górka Stanislaus a
- Polonia Minor (*Inferior Polonia*), provincia XVIII, XLV, XLVII, 175-176, 207, 215, 288
- conventus terrarum particulares a. 1592 175-176
- protestantes XLV
- Polus Gulielmus → Pole Gulielmus
- Pomaski Franciscus, Germanici Malaspina nuntii familiaris XXXIV, 239
- Pomerania, regio
- epus → Vladislavia
- palatinus → Kostka Christophorus
- Pomerania Occidentalis, ducatus 253
- Pomponazzi Aurelius, orator Mantuanus Venetiis residens 428
- Pons ad Muram (*Bruch*, Bruck an der Mur), oppidum 433, 436
- Ponsinski* Bartholomaeus → Powsiński Bartholomaeus
- Pont-à-Mousson → Mussipons
- Pontebba (*Ponteba*, *Ponteva*), oppidulum 431, 456
- Ponte Nicolaus de, dux Venetiarum 52
- Ponteva* → Pontebba
- Pontus Euxinus (mare Nigrum) 285
- Porcia Bartholomaeus de, nuntius apostolicus penes aulam imperialem atque in Germania 81
- (*Portia*, Porzia) Hieronymus de, utriusque Signaturae referendarius, nuntius apostolicus in Austria Interiore XLII, LII, 185, 291
- Pordenone → Portus Naonis
- Porta Ottomanica → Turcia
- Portia* Hieronymus de → Porcia Hieronymus de
- Portus Naonis (Pordenone), oppidum 9
- Porzia Hieronymus de → Porcia Hieronymus de
- Posnania (Poznań), urbs XXXI, 345-346, 390, 392, 410
- Academia Lubrasciana 381
- - rector → Dziekczyński Ioannes
- Bibliotheca Publica nomini Eduardi Raczyński dicata LXIV
- commenda ordinis Equitum Melitensium 113
- - commendator → Wojanowski Felix, Wolski Nicolaus
- dioecesis XXXIV, 374, 381
- ecclesia cathedralis 381
- - archidiaconus → Brzeźnicki Iacobus
- - canonicus → Brzeźnicki Iacobus, Dziekczyński Ioannes
- - concionator → Dziekczyński Ioannes
- epus 155 → Goślicki Laurentius, Kościelecki Lucas; Opaliński Andreas, praepositus Plocensis; Tarnowski Ioannes
- - cancellarius → Brzeźnicki Iacobus

- - coadiutor → Opaliński Andreas, praepositus Plocensis
- - suffraganeus → Brzeźnicki Iacobus
- - vicarius generalis et officialis → Dziekczyński Ioannes
- *heretici* → Lutherani
- Lutherani 346
- - coetus 410
- - delubrum (domus) XXXI, 345-346, 392, 410
- - praedicantes XXXI, 345-346, 390, 392
- palatinatus 289, 390, 392
- palatinus → Górka Stanislaus a, Gostomski de Leżenice Hieronymus
- platea Aquatica (Wodna) 346
- senatus 346
- Posonium (Bratislava, Pressburg), urbs XI
- Possevino Antonius SI, nuntius apostolicus extraordinarius in Polonia 7, 69
- Potulicki (*Potulich*, *Potulichius*) Petrus, palatinus Calissiensis 170, 234-235, 240, 252, 324, 326
- Powsiński, familia 121
- (*Ponsinski*) Bartholomaeus, Valentini aurificis filius, cubicularius secretus pontificius, nuntius apostolicus extraordinarius ad Sigismundum III regem missus XXI, LV, LXV, 80-81, 121-122
- Valentinus, aurifex Cracoviensis 81, 121
- Valentinus, Bartholomaei frater 81
- Poznań → Posnania
- Praemistia* → Premisla
- Praemonstratenses (ordo Praemonstratensium) 36, 40, 47
- Praevostus* Guido Ascanius → Prevosto Guido Ascanius
- Praga (Prag, Praha), urbs XI, XIII-XIV, XVI, XVIII, XXVI-XXVII, XXX, XXXIV, XL, XLIII, XLV, LI-LIII, LVII, LXIII, 7, 53-55, 60, 62-63, 66, 76, 82, 94, 114, 122, 133, 152-153, 171, 178, 181-186, 209, 218, 223, 234, 240, 273, 278, 280-281, 291, 348, 354, 411
- aula Rudolphi II imperatoris → Germania
- collegii Iesuitarum rector → Campani Ioannes Paulus
- epus → Adalbertus S.
- nuntiatura, nuntius apostolicus → Germania
- Pratolinum (Pratolino, *Protolinum*), locus 423
- Predojević Hasan, bassa Bosniae 182
- Premisla (*Praemistia*, *Promistania*, Przemyśl), civitas 316
- canonicus → Orzechowski Stanislaus
- dioecesis 316
- epus → Baranowski Adalbertus, Dziaduski Ioannes, Goślicki Laurentius, Kościelecki Lucas
- - officialis et vicarius generalis → Orzechowski Stanislaus
- Premislidae, familia 372 → Venceslaus II, rex Bohemiae et Poloniae; Venceslaus III, rex Hungariae, Bohemiae et Poloniae
- Pressburg → Posonium
- Prevosto (*Praevostus*) Guido Ascanius, caerimoniarum pontificiarum magister, beneficiatus basilicae S. Petri de Urbe et capellae pontificiae diaconus 456
- Prinz a Buchau Daniel, orator Rudolphi II imperatoris in Polonia XLV
- Priuli Laurentius, patriarcha Venetiarum 428
- Promistania* → Premisla
- Promnitz Seifridus a, orator Rudolphi II imperatoris in Polonia XLV
- Prońska Theodora, nata Sanguszko, Alexandri uxor 163
- Proński (Pruński) Alexander, castellanus Trocensis 162-163
- Prostějov (*Prosciow*, Prossnitz), oppidum 443
- Proszowice (*Prosowice*), oppidum XLV, 154, 156, 164, 189
- conventus particularis palatinatus Cracoviensis a. 1592 154, 156, 164, 176, 189, 203
- - nuntii ad comitia generalia deputati 164
- - a. 1593 XLV
- Protaszewicz Valerianus, epus Vilmensis XXXVIII

- protestantes (*haeretici, heretici*) 8, 16, 18, 35, 44–46, 76, 86, 93, 144, 147, 192–193, 219, 236
 → Argentoratum, Austria Interior, Bohemi, Carinthia, Cracovia, Eleuteropolis Tessinensis, Gedanenses, Germani, Lithuani, Lubecenses, Magdeburgum, Moldavia, Poloni, Polonia Maior, Polonia Minor, Posnania, Sueci, Villacum, Vilna
- delubra → Cracovia, Vilna
- Protolinum* → Pratinum
- Provincia (Provence), regio 97
- Pruński Alexander → Proński Alexander
- Prussia, ducatus XXIV, 15, 18, 147, 408
- dux → Albertus Fridericus Hohenzollern
- – curator → Georgius Fridericus Hohenzollern
- Prussia Regalis, provincia 84, 110, 297, 323, 372
- Przemęt, oppidum
- abbatia Cisterciensium
- – abbas → Brzeźnicki Iacobus
- castellanus → Opaliński Andreas, Potulicki Petrus
- Przemysł → Premisla
- Przerębska (Przeremska) Anna, nata Rozdrażewska, Iacobi uxor 266, 301–302
- Przerębski (Przerembski) Iacobus, castellanus Siradiensis 266
- Maximilianus, Iacobi filius 266, 301–302
- Pstrokoński Matthias, decanus, officialis et vicarius generalis Varsaviensis XLVI, 128
- Pszczyna (Pleß, *Schina*), oppidum 446
- Ptaśnik Ioannes VII
- Puglia → Apulia
- Puteo Antonius, aepus Barensis, apud Rudolphum II imperatorem nuntius ordinarius LI
- Pyrnesius (Pirnesius, de Pirn) Melchior, decanus Olomucensis 444
- Pyzdry, oppidum 304
- capitaneus → Czarnkowski Adamus Sandivogius
- districtus 354
- Raab → Iaurinum
- Rabb Iustus SI, Sigismundi III regis in primo eius itinere Suetico confessarius XXII
- Radicofanum (*Aradicofani*, Radicofani), oppidum 422
- hospitium 422
- Radisvil, Radivil, Radivilius, Radivillo, Radivilus, Radizvil* → Radziwiłł
- Radomia (Radom), oppidum XLVII, 307
- castellanus → Mniszech Georgius, Przerębski Maximilianus, Tarnowski Stanislaus
- synodus generalis ab evangelicis convocata, sed ad effectum non adducta XLVII
- Radziwiński Stanislaus, palatinus Podlachiae 163
- Radziwiłł (*Radisvil, Radivil, Radivilius, Radivillo, Radivilus, Radizvil, Radzivil, Radzivile, Radzivilius, Radzivillo, Radzivilo, Radzivilus, Radzivilus, Radziwił, Radzivil, Radzivil, Razivella, Razivil, Razivile, Razivilius, Razvil, Razvile, Razvilo, Razvivile, Rezivil, Rezivile, Rivizil*), familia LXIV, 221, 259, 308, 338, 439
- Albertus, Nicolai „Nigri” filius, dux Olicae et Nesvisii, supremus M.D.L. marescalcus, Sigismundi III regis orator in aulam Rudolphi II imperatoris Pragensem missus XXXVIII–XL, XLIII, LII, LXIV, LXXX, 17, 28, 51–53, 55, 57–58, 63–67, 70, 72–73, 103, 119, 126, 188, 253, 307–308, 338, 347, 364, 439–442
- Anna, nata Kettler, Alberti uxor 308, 338
- Barbara, Alberti filia 308
- Christophorus „Fulmen”, palatinus Vlnensis, generalis exercituum M.D.L. capitaneus XLVII, 18, 99, 146, 289
- Elisabeth, nata Szydłowiecka, Nicolai „Nigri” uxor XXXVIII
- Elisabeth Euphemia, nata Wiśniewiecka, Nicolai Christophori „Orbi” uxor 270
- Georgius, Nicolai „Nigri” filius, cardinalis, epus Cracoviensis, legatus a latere in Polonia IX, XV–XX, XXIII, XXXII, XXXVIII–XLVIII, L, LII, LVIII–LXV, LXXI, LXXX, 3–6, 8–9, 11, 17, 20, 22–30, 33–73, 75–81, 97–99, 102, 104–106, 114–121, 123–124, 126–127, 131,

- 133-135, 140, 150-161, 165-168, 172, 175, 177-178, 187-189, 195-196, 198-199, 201, 203-207, 209-210, 212-213, 216-218, 227-229, 231-233, 235, 237, 241, 244, 248, 250, 257, 259-261, 263-266, 270, 272, 276-277, 283, 285-288, 299-300, 303, 305, 307-309, 311, 313-314, 318-323, 328-330, 337-338, 345, 347, 349, 352-353, 362-363, 366-369, 371, 373, 384, 388, 390-391, 393, 402-403, 414, 421-455
- - caerimoniarum magister → Catto Ioannes Baptista
 - - in legatione a latere → Alaleone de Branca Paulus
 - - comitantes, commensales, domestici, familiares XLI-XLII, 36, 47, 177, 422-426, 429-433, 435-437, 442, 444, 446-448, 453 → Ruzzini Carolus
 - - *comornicho*, cursor, *faktor*, nuntius, servus 60, 71-72, 151-152, 308, 321, 403 → Andreas, Corneli Gasparus
 - - confessarius → Alabiano Garsias
 - - *mazzerius* 442, 447
 - - medicus 308 → Zaroti Alexander
 - - negotiorum Romae curator → Biglia Gasparus, Campani Ludovicus, Zaroti Alexander
 - - *parafrenarii* 447
 - - praefectus domus → Biglia Gasparus
 - - secretarius Italicus → Bruni Antonius, Malacrida Martius
 - - *valisarius* 442, 447
 - Ioannes Albertus, Alberti filius 308, 338
 - Nicolaus Christophorus „Orbus”, Nicolai „Nigri” filius, dux Olicae et Nesvisii, palatinus Trocensis XLVI, 28-29, 102-103, 218, 259, 269-270, 285-286, 307-308, 319-321, 327-328, 362
 - - negotiorum Romae curator → Campani Ludovicus
 - Nicolaus „Niger”, cancellarius M.D.L. et palatinus Vilmensis XXXVIII
 - Stanislaus, Nicolai „Nigri” filius XXXVIII
 - Ragazzoni (*Ragazoni*), familia 430
 - Rainer Ioannes XII
 - Raitenau Lupus Theodoricus de, aepus Salisburgensis 112, 185, 432
 - Rangone Claudius, epus Regiensis in Aemilia, nuntius apostolicus ordinarius in Polonia XXXIII, XXXVII
 - Ranke Leopoldus de XII
 - Rapondi Goffredus, orator Reipublicae Lucae ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus 455
 - Raske Nicolaus, Sigismundi III secretarius Sueticus 172
 - Ratisbona (Regensburg), civitas
 - capitulum 161
 - conventus principum electorum a. 1575 → Germania
 - episcopatus 161
 - epus → Wittelsbach Philippus Gulielmus de
 - Ravenna, archidioecesis
 - aepus → Aldobrandini Petrus
 - Razivella*, *Razivil*, *Razivile*, *Razivilius*, *Razvil*, *Razvile*, *Razvilo*, *Razvivile* → Radziwiłł
 - Recaredus I, rex Visigothorum 193
 - Reczek Eugenius SI VIII
 - Regensburg → Ratisbona
 - Regium Lepidi (Reggio nell'Emilia), civitas 69
 - ducissa → Eleonora de Gonzaga
 - dux → Alfonsus II Estensis, Estensis Caesar
 - epus → Rangone Claudius
 - Regius Mons (Königsberg), urbs 445
 - Rein → Runa
 - Rembieliński (*Dambismsti*, *Dembismsti*, *Rembelinus*) Ioannes, canonicus Gnesnensis, Loviciensis et Lanciensis, praepositus in Piątek et Chruślin 365-366, 368, 382, 384
 - Rembowski Leonardus SOCist, abbas Pelplinensis 109
 - Respublica Christiana XXVI, 18, 57, 84, 127, 147, 180, 213, 251, 291, 305, 341
 - Respublica Utriusque Nationis XIX, XXX, LXVI

- orthodoxi XXX → Rutheni
- Reszka Stanislaus, abbas commendatarius Andreoviensis, Sigismundi III regis et Annae Iagellonicae reginae negotiorum Neapoli, interdum etiam Romae, curator 363
- Reun → Runa
- Revalia (Reval, Rewel, Tallinn), civitas 294, 393, 395
- Rezanov Athanasius Dmitrevič, a Theodoro I, magno duce Moscoviae, in Poloniam ablegatus 256-257, 270
- Rezivil, Rezivile* → Radziwiłł
- Rha (Volga), fluvius 285
- Riccardi Iulius Caesar, aepus Barensis, nuntius apostolicus in Sabaudia XXVIII
- Riciciana villa* → Rzeczyca
- Ridlinga (Riedlingen), oppidum 445
- Riedesel Philippus, magni ordinis Equitum Melitensium magistri orator penes aulam imperialem residens, prior provinciae Germanicae, classis Rudolphi II imperatoris praefectus 114
- Riedlingen → Ridlinga
- Ripa trans Asonem (Ripatransone), dioecesis
- epus → Sega Philippus
- Rivizil* → Radziwiłł
- Robertus, comes in Mark et Aremberg 67
- Rogosna (Rogoźno), castellanatus
- castellanus → Czarnkowski Andreas
- Roma, urbs passim
- Archivum Doria-Landi-Pamphili LIII, LVIII
- - Romanum Societatis Iesu LXII
- - (Tabularium) Vaticanum VII, LIII, LV-LVII, LX-LXI, LXIV
- arx S. Angeli 11
- - praefectus → Aldobrandini Petrus
- Bibliotheca Apostolica Vaticana LVI-LX
- - Vallicelliana LIII-LIV, LX
- cardinalis vicarius → Rusticucci Hieronymus
- Collegium Germanicum LI, 252
- - Graecum 4, 6
- - Romanum XXXVIII, XLVIII, LIV, 266
- - - professor eloquentiae → Maffei Ioannes Petrus
- Congregatio Oratorii S. Philippi Nerii 343
- - sodales LIII
- curia (aula), Sancta Sedes, Sedes Apostolica passim
- - abbreviator → Vestri de Barbiano Marcellus
- - Camera Apostolica VII, XV, LXIX, 208, 292
- - - camerarius → Aldobrandini Petrus
- - - commissarius generalis → Coperchio Paulus
- - - vicecamerarius → Lando Hieronymus
- - Cancellaria Apostolica 43, 47, 89-90
- - - S.R.E. vicecancellarius → Peretti de Montalto Alexander
- - capella pontificia 7, 94, 456
- - - caerimoniarius magister → Alaleone de Branca Paulus, Branca Ludovicus, Mucante Franciscus, Mucante Ioannes Paulus, Prevosto Guido Ascanius
- - - diaconus → Prevosto Guido Ascanius
- - - magister → Boccapaduli Antonius
- - Collegium (Sacrum) S.R.E. cardinalium XLII, 11, 30, 158, 342, 360, 380, 390, 415, 421
- - - camerarius → Rusticucci Hieronymus
- - - decanus → Galli Ptolomaeus, Gesualdo Alfonsus, Sauli Antonius Maria
- - - secretarius → Malacrida Martius
- - conclave XL, XLII, LXI, 29-30
- Congregatio (Sacra) ad conclave et electionem summi pontificis reformandam a. 1592 instituta 29-30

- - - - praefectus → Gesualdo Alfonsus
- - - - socii → Borromeo Fridericus, Cusano Augustinus, Paleotti Gabriel, Peretti de Montalto Alexander, Salviati Antonius Maria
- - - Concilii (pro Clericis) LXII, 120–121, 312
- - - - praefectus → Mattei Hieronymus
- - - de Propaganda Fide
- - - - praefectus → Sauli Antonius Maria
- - - Episcoporum et Regularium 153
- - - - secretarius → Speciano Caesar
- - - Germanica XVII, 10, 54
- - - - praefectus → Madruzzo Ludovicus
- - - - socius → Borromeo Fridericus
- - - Polonica instituta a. 1581 4–5
- - - - a. 1587 XXXVIII
- - - - - socius → Radziwiłł Georgius
- - - - a. 1591 XV, XL–XLI, 4–5, 14
- - - - - socii 14 → Aldobrandini Hippolytus, Caligari Ioannes Andreas, Colonna Ascanius, Farnese Odoardus, Galli Ptolomaeus, Peretti de Montalto Alexander, Radziwiłł Georgius, Zagordi Ioannes Franciscus
- - - - a. 1593 XX, XLV
- - - - - socii XX, XLV → Aldobrandini Cinthius, Minucci Minutius
- - consistorium XLII, LXI, 24, 29, 59, 108, 350–351, 421, 455–456
- - cubicularii pontificii secreti XLII, LII–LIII, LXII, 95, 421 → Campani Ludovicus, Capua Hannibal de, Dietrichstein Franciscus de, Malaspina Germanicus, Opaliński Andreas, Pernštejn Maximilianus de, Powiński Bartholomaeus, Rozrażewski Hieronymus, Sasciatello Ioannes Dominicus
- - cursores XVII, 93, 284, 298, 313, 340, 403
- - Dataria Apostolica
- - - datarius → Sassi Lucius
- - - prodaturus → Bastoni Gulielmus
- - exercitus papalis L
- - - capitaneus generalis → Aldobrandini Ioannes Franciscus, Facchinetti Caesar
- - - commissarius generalis in Hungaria → Amalteo Attilius
- - miles S. Petri → Biglia Gasparus
- - palatium pontificium XLI–XLII, 41, 47, 90
- - - apud S. Petrum (aedes Vaticanae) LIV, 3, 8, 25, 27, 31, 48, 62, 65, 74, 76, 100, 111, 340, 351, 419
- - - - aula Ducalis 455–456
- - - - - Regia XLII, 421, 455–456
- - - - capella Sixtina 455
- - - in Monte Quirinali 91
- - - Lateranense 35, 43, 81
- - - - comes (palatii et aulae) → Powiński Bartholomaeus
- - Poenitentiaria (Sacra) Apostolica
- - - poenitentiarius maior → Aldobrandini Cinthius, Aldobrandini Petrus, Hosius Stanislaus
- - protonotarius apostolicus → Aldobrandini Cinthius, Amalteo Attilius, Brzeźnicki Iacobus, Engels de Gymnich Theodorus, Lando Hieronymus, Oliverio Michael, Pawłowski Stanislaus, Powiński Bartholomaeus, Pynesius Melchior
- - - supernumerarius → Lilio Martinus
- - Rota (Sacra) 131, 185, 366, 424
- - - auditor → Millini Ioannes Garsias, Paleotti Gabriel
- - secretarius pontificius (Secretarius Status ab a. 1605) XX, XXVIII, XXXV, XL, XLVIII, LIII, LV, LVIII–LIX, LXV–LXVII, 4, 9, 67, 82, 138, 154, 159, 170, 206, 212, 223, 281, 283, 300–301, 327, 336, 350, 377
- - - praefectus (secretarius in capite, secretarius supremus) → Aldobrandini Cinthius, Aldobrandini Petrus, Galli Ptolomaeus

- - - secretarius (domesticus, intimus) → Caligari Ioannes Andreas, Canobio Ioannes Baptista Mazza de, Malacrida Martius, Margotti Lanfrancus, Minucci Minutius, Zagordi Ioannes Franciscus
- - - substitutus → Amalteo Attilius, Nores Petrus de
- - - breuium LXI, 338
- - - scriptor → Ruloffi Antonius
- - - secretarius → Vestri de Barbiano Marcellus
- - - breuium ad principes
- - - secretarius → Boccapaduli Antonius, Malacrida Martius
- - - notarum arcanarum LXVIII
- - - secretarius → Amalteo Attilius, Argenti Matthaeus
- - Signatura Apostolica Iustitiae et Gratiae 66
- - - praefectus → Aldobrandini Cinthius
- - - referendarius → Acquaviva Marcellus, Aldobrandini Cinthius, Amalteo Attilius, Bastoni Gulielmus, Caligari Ioannes Andreas, Capua Hannibal de, Farnese Ferdinandus, Malaspina Germanicus, Molino Ludovicus, Porcia Hieronymus de, Speciano Caesar, Vestri de Barbiano Marcellus
- - stipatorum pontificiorum cancellarius → Cornovaglio Campritius
- ecclesia S. Andreae ad Clivum Scauri 193
- - SS. Celsi et Iuliani 94
- - - canonicus et capellanus → Mucante Franciscus
- - S. Hieronymi Illyricorum (collegiata)
- - - archipresbyter → Comuleo Alexander
- - S. Ioannis in Laterano (basilica) 81, 421
- - - canonicus → Alaleone de Branca Paulus, Powskiński Bartholomaeus
- - S. Mariae de Anima LIII
- - S. Mariae de Populo XLIII, 421
- - S. Mariae in Vallicella LIV, 94
- - S. Mariae trans Tiberim (collegiata) 9
- - - canonicus → Malacrida Martius
- - S^{mi} Nominis Iesu (Iesuitarum) XLVIII, LI
- - S. Petri (basilica) 3, 22, 421, 456
- - - beneficiatus → Alaleone de Branca Paulus, Argenti Matthaeus, Prevosto Guido Ascanius
- - - canonicus → Alaleone de Branca Paulus, Vestri de Barbiano Marcellus
- - S. Salvatoris in Lauro XLI
- - S. Sixti XXXVIII
- - S. Stanislai XL
- Expeditio (Statio ab a. 1927) Academiae Scientiarum et Litterarum Cracoviensis (Polonae) VII-VIII, LXIV
- - moderator (Stationis) → Michałowski Iosephus
- gubernator → Bastoni Gulielmus
- Hospitium S. Stanislai VII
- Institutum Historicum Austriacum VII
- - Germanicum (olim Prussicum) LIX
- - Polonicum VIII-IX
- - - moderator → Lanckorońska Carolina, Meysztowicz Valerianus
- - - socius → Olech Lucianus
- limina beatorum Petri et Pauli apostolorum 35, 43, 83, 89, 457
- mensa argentaria Nicolai et Francisci Capponi 68
- monasterium Augustinianorum Eremitarum XLIII, 421
- - Benedictinorum 193
- - - abbas → Augustinus OSB
- Pontificium Institutum Studiorum Ecclesiasticorum VIII-IX
- - moderator → Fokciński Hieronymus SI, Reczek Eugenius SI
- - sectio → Varsavia
- porta Flaminia 455

- provinciae Iesuitarum praepositus → Acquaviva Claudius
- vinea card. Antonii Mariae Salviati 421
- Romani 148 → Mucante Franciscus, Mucante Ioannes Paulus
- nobiles → Powsiński Bartholomaeus
- Romanum Imperium 193
- Rovere de, familia → Franciscus Maria II, dux Urbini; Sixtus IV (Franciscus)
- Rozdrażew (*Rozdrazon*, *Rozrazew*, *Rozrazow*), oppidulum, sedes domestica familiae Rozdrażewski 354-355, 439
- comes a → Rozdrażewski Hieronymus
- Rozdrażewska Anna → Przerębska Anna
- Rozdrażewski, familia 335, 354
- Hieronymus → Rozdrażewski Hieronymus
- Rozdrazon* → Rozdrażew
- Rožmberk, dominium 76
- Rožmberk Gulielmus de, supremus Regni Bohemiae burgravius, Rudolphi II imperatoris consiliarius intimus LI-LII, 76
- Rozrazew* → Rozdrażew
- Rozdrażewski (Rozdrażewski) Hieronymus, epus Cuiaviensis (Vladislaviensis et Pomeraniae), Sigismundi III regis orator in aulam Rudolphi II imperatoris Pragensem missus XXXI, XXXVI, XL, XLIII-XLIV, XLVI, LII, LXI, LXIV, 20, 27, 51-53, 55, 57-58, 63-67, 76, 79, 98, 102-105, 109-110, 120-121, 127, 135-136, 150, 164-168, 170-173, 175-176, 178, 199, 202-203, 217-218, 233-235, 247-248, 252-253, 263, 266-267, 269, 277, 286-287, 289-290, 297, 301-302, 304, 316, 323-328, 330, 334-336, 345-346, 353-355, 363-366, 369, 371, 413, 439-443, 450-451
- tabellarius 302
- Rozrazow* → Rozdrażew
- Rubczyński Vitoldus VII
- Rudolphus II de Habsburg, Romanorum imperator, Bohemiae et Hungariae rex XI, XIII-XIV, XVIII-XIX, XXIV-XXX, XXXVI-XXXVII, XL, XLII-XLIII, XLV, XLVII, LI-LII, LVI-LVII, LXXXIV, LXXX, 7, 10, 12, 30, 35, 52-57, 60, 62-64, 66-68, 76, 82, 93-94, 103-104, 106-107, 114-115, 144, 148, 152-153, 160-162, 171-172, 181-182, 214, 216, 218-219, 224, 227, 231, 238, 246, 250-253, 269-270, 273, 280, 290-291, 299, 328, 336, 348, 356, 360-361, 377-378, 387-389, 397, 400, 404-405, 407, 412-413, 437-438, 442-443, 445, 452
- Ruloffi Antonius, in secretariatu pontificio brevium scriptor 338
- Runa (Rein, Reun), abbatia Cisterciensium 435
- abbas → Freiseisen Georgius
- Ruricovič, familia 15 → Ioannes IV Terribilis, magnus dux Moscoviae; Theodorus I, magnus dux Moscoviae
- Theodosia, Theodori I magni ducis filia 270
- Russia (*Ruscia*), provincia 221, 345, 349
- Rusticucci Hieronymus, cardinalis, Sacri Collegii camerarius, ordinis Cisterciensis protector LXI, 342-343, 351, 382-383, 421
- Rutheni, gens XXX, 4, 6-7
- episcopi XXX-XXXI → Pocij Hypatius, Terlecki Cyrillus
- Ruzzini (*Ruzini*) Carolus, patricius Venetus, card. Georgii Radziwiłł familiaris 429-430
- Rzeczycza (villa *Riciciana*) 284
- Rzeczycki Andreas, succamerarius Lublinensis 99
- Sabaudia (Savoia), ducatus XXVIII, 10, 19, 66, 148, 348, 427
- dux → Carolus Emmanuel I
- orator Venetiis residens → Motta comes de
- nuntiatura 66
- nuntius apostolicus in → Acquaviva Marcellus, Lauro Vincentius, Riccardi Iulius Caesar
- Sabaudia de, familia → Carolus Emmanuel I, dux Sabaudiae
- Mauritius, cardinalis LVII
- Sabellus, haeresiarcha 193

- doctrinae sectatores (Sabelliani) 193 → Chilpericus I
- Sacillum (*Saccilum*, Sacile), oppidum 430
- palatium familiae Ragazzoni 430
- Sacrum Romanum Imperium → Germania
- Sadlocha (Sadloch) Niżeński Gasparus, praepositus Varsaviensis 128
- Sadvien* → Schottwien
- Saint-Papoul → Sanctus Papulus
- Salernum (Salerno), dioecesis
- epus → Bolognini Marius
- Salisburgum (Salzburg), archiepiscopatus 432
- aepus → Raitenau Lupus Theodoricus de
- Salomon, rex Israelitarum 96
- Salviati Antonius Maria, cardinalis 30, 421
- Salzburg → Salisburgum
- Samboria (Sambor), oppidum
- praepositus → Pomaski Franciscus
- Samogitia (Žemaitija, Žmudź), ducatus
- capitaneus → Chodkiewicz Georgius, Chodkiewicz Ioannes Carolus, Kiszka Ioannes
- San Casciano in Val di Pesa → Sanctus Cassianus
- San Clemente Don Gulielmus (Guillén) de, Philippi II, Hispaniae regis, orator penes aulam Rudolphi II imperatoris Pragensem residens 226-227
- San Cristoforo della Pace → Sanctus Christophorus de Pace
- Sanctae Severinae cardinalis → Santoro Iulius Antonius
- Sancta Maria Gratiarum (Santa Maria della Grazia seu della Cavana), insula 429
- ecclesia S. Mariae Gratiarum 429
- monasterium Carmelitarum 429
- Sancta Sedes → Roma
- Sanctus Cassianus (S. Casciano in Val di Pesa, *S. Cascianus*), oppidum 423
- Sanctus Christophorus de Pace (San Cristoforo della Pace), insula 429
- ecclesia S. Christophori 429
- monasterium Augustinianorum Eremitarum 429
- Sanctus Georgius Maior (San Giorgio Maggiore), insula 52, 426, 429
- ecclesia S. Georgii 428
- - altare magnum 428
- monasterium Benedictinorum 51-52, 426-429
- - capella 427, 429
- Sanctus Michael (Sankt Michael in Obersteiermark), oppidum 433
- Sanctus Michael (San Michele), insula 429
- Sanctus Papulus (Saint-Papoul), dioecesis
- epus → Salviati Antonius Maria
- Sanctus Quiricus (S. Quirico d'Orcia), oppidum 422
- ecclesia S. Francisci 422
- hospitium ad 422
- Sanctus Severus (San Severo), civitas XXXVII-XXXVIII, LIII
- dioecesis XIV, XXXVI-XXXVII, XLVIII, 420
- - parochiae XXXVI
- ecclesia cathedralis 457
- - canonicus 457
- epus → Malaspina Germanicus
- praefectus XXXVII
- Sanctus Spiritus (Santo Spirito), insula 52, 426
- ecclesia S. Spiritus 426
- monasterium Canonicorum Regularium Lateranensium 52, 426
- Sanctus Vitus (*Sanfayt*, Sankt Veit an der Glan), oppidum 432
- Sanctus Vitus (San Vito al Tagliamento), oppidulum 9, 430-431
- domus familiae Malacrida 430-431

- ecclesia parochialis 431
- incolae 430
- Sandecia (Nowy Sącz), oppidum
- archidiaconus → Gomoliński Stanislaus
- decanus → Pomaski Franciscus
- Sandomiria (Sandomierz), civitas
- canonicus → Gomoliński Stanislaus, Hosius Stanislaus
- cantor → Dembiński Erasmus
- castellanus → Tarnowski Stanislaus
- palatinatus 307
- palatinus → Mniszech Georgius
- Sanfayt* → Sanctus Vitus
- San Giorgio Maggiore → Sanctus Georgius Maior
- Sanguszko Romanus 163
- Theodora → Prońska Theodora
- Sankt Michael in Obersteiermark → Sanctus Michael
- Sankt Veit an der Glan → Sanctus Vitus
- San Michele → Sanctus Michael
- Sanocum (Sanok), oppidum
- parochus → Orzechowski Stanislaus
- San Quirico d'Orcia → Sanctus Quiricus
- San Severo → Sanctus Severus
- Sansovino → Tatti Iacobus
- Santa Maria della Grazia → Sancta Maria Gratiarum
- Santiago de Compostela → Compostella
- Santoro Iulius Antonius, cardinalis (Sanctae Severinae nuncupatus) XXII, LXI, 24, 421
- Santo Spirito → Sanctus Spiritus
- Sanudo (Sanuto) Fridericus, orator Venetus ad oboedientiam Clementi VIII praestandam Romam missus 456
- San Vito al Tagliamento → Sanctus Vitus
- Sapieha Andreas, pocillator M.D.L. 28, 103
- Leo, cancellarius M.D.L. 13, 28, 103, 218, 259, 294, 297, 402
- Sarmatae, gens 285
- Sasciatello Ioannes Dominicus, cubicularius Clementis VIII secretus LII
- Sassi Lucius, datarius 48
- Sassonia* → Saxonia
- Satmarium (Satu Mare, Szatmár, *Zachmar*), arx et bona 160-161
- Sauli Antonius Maria, cardinalis 11
- Saverne (Zabern), oppidum 185
- Savoia → Sabaudia
- Saxonia (*Sassonia*), electoratus 19, 149
- dux elector → Christianus II de Wettin
- Scarcalasinum (Scarcalasino), locus 424
- ecclesia 424
- monasterium Olivetanorum 424
- Scarga*, *Scargha* Petrus → Skarga Petrus
- Scarperia (*Scarparia*), oppidum 424
- Schina* → Pszczyna
- schismatici* → orthodoxi
- Schleswig → Slesvicum
- Schottwien (*Sadvien*, *Sottovien*), oppidulum 67, 436
- Schwaben → Sueborum regio
- Schwaben (Schwoben) Eggardus a, SOCist, abbas Veleradiensis 445
- Schwarzwasser → Strumień
- Schweiz → Helvetia
- Scotia, regnum 10

- nuntius apostolicus in → Lauro Vincentius
- reges 193 → Iacobus VI Stuart
- regina → Anna de Dania
- Scythae, gens 285 → Tartari
- Sedes Apostolica → Roma
- Sega Philippus, cardinalis, epus Placentinus, in Gallia a latere legatus XII, XIV, XXII, LXII, 92
- Seleucia* → Silesia
- Sellia (Šal'a, Vágsellye), oppidum
 - collegii Iesuitarum rector → Carillo Alfonsus
- Semigallia, ducatus
 - ducissa → Curlandia
 - dux → Curlandia
- Semkowicz Vladislaus VII
- Semmering → Maria Schutz am Semmering
- Senae (Siena), civitas XLIII, 422-423
 - ecclesia parochialis 423
 - gubernator → Corgna Fabius Penna de, Malaspina Thomas
 - palatium 423
- Senensis → Bernardinus S.
- Sennennius* Iacobus → Sienno Iacobus de
- Serumien* → Strumień
- Sessa dux de → Córdoba-Cardona y de Requesens Antonius Ferdinandus de
- Setovia (Kežmarok), oppidum 192
- Sév Vincentius de, praepositus Lascensis et Kościanensis, Stanislaus Karnkowski aepi negotiorum curator 218, 286-287, 312, 384
- Severia (Siewierz), ducatus episcoporum Cracoviensium 60
- Sfondrati Nicolaus → Gregorius XIV
- Sforza, familia → Bona, regina Poloniae
 - Franciscus, cardinalis LVIII, 11, 33
- Sguizzeri* → Helvetii
- Sicilia, regnum 455
 - cardinalis protector → Farnese Odoardus
 - vicerex → Figueroa Laurentius Suárez de
- Siena → Senae
- Sienno (*Sennennius*) Iacobus de, epus Vladislaviensis, postea aepus Gnesnensis 314, 317
- Sieradz → Siradia
- Sierakowski Martinus, Sigismundi III regis secretarius in Italiam ablegatus XLII, 60
- Siewierz → Severia
- Sigismundus II Augustus Iagellonides, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae 13, 318
- Sigismundus I Báthory, princeps Transilvaniae XVIII, XXV-XXVII, XXIX-XXX, XLVIII-L, 4-6, 30-31, 53, 114-116, 131-132, 134, 149-150, 156, 160, 188-189, 200, 211, 260-262, 297, 309-310, 327, 370, 390-391, 433
- Sigismundus Luxemburgensis, Romanorum rex 192
- Sigismundus I Priscus Iagellonides, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae 7, 318
- Sigismundus III Vasa, rex Poloniae et Sueciae, magnus dux Lithuaniae 3 et passim
- Silesia (*Seleucia*, *Sileucia*, *Slesia*), ducatus L, 12, 60, 445
 - Tessinensis 445
- Šimleul Silvaniei → Somlilium
- Simonetta Franciscus, epus Fulginatensis, nuntius apostolicus ordinarius in Polonia 355
- Sinai mons 270
- Sinus Codanus (Kattegat), fretum XXIII
- Sipontum (Manfredonia), archidioecesis
 - aepus → Galli Ptolomaeus
- Siradia (Sieradz), oppidum
 - castellanus → Przerębski Iacobus, Przerębski Maximilianus
 - palatinus → Łaski Albertus

- Sixti S. tituli cardinalis → Radziwiłł Georgius
 Sixtus IV (Franciscus de Rovere), summus pontifex 90, 455
 Sixtus V (Felix Peretti), summus pontifex XIV, XXXVIII-XXXIX, XLVIII, LVII, 6-7, 27, 131, 154, 282, 312, 320, 456-457
 Skarga (*Scarga*, *Scargha*) Petrus SI, Sigismundo III Vasa a concionibus, missionis aulicae superior 155-156, 264, 333-334, 376
 Skawa, fluvius 446
 Slaucovia (Austerlitz, *Austerlitz*, Slavkov u Brna, *Slawkow*), oppidum 443
 Slesia → Silesia
 Slesvicum (Schleswig, *Slesvviz*), ducatus 253
 Smolka Stanislaus VII
 Śniatyń, capitaneatus
 – capitaneus → Jazłowiecki Nicolaus
 Sobolius Gaspar SI 304
 Societas Iesu → Iesuitae
 Söderköping → Sudercopia
 Södermanland → Sudermania
 Soła, fluvius 446
 Solikowski Ioannes Demetrius, aepus Leopoliensis, abbas commendatarius Wąhocensis XXXVIII-XXXIX, 13, 27, 78, 139, 207, 277, 358, 384-385, 411, 447-449, 451
 – procurator Romam missus XXXIX
 Soma dux de → Córdoba-Cardona y de Requesens Antonius Ferdinandus de
 Someș → Szamos
 Somlium (Șimleul Silvaniei, *Somlio*, Somlyó), arx et sedes familiae Báthory L, 114, 116, 131
 Soranzo (*Sorantius*) Iacobus, patricius Venetus 426
 – Ioannes, patricius Venetus 426
 Sottovien → Schottwien
 Spagna → Hispania
 Sparre Ericus, senator Sueticus 294
 Spaur Christophorus Andreas de, epus Gurgensis 112
 Speciano Caesar, epus Cremonensis, apud Rudolphum II imperatorem nuntius ordinarius XVIII, XXIV, XXVI-XXVII, XXIX-XXX, XXXIV, XLV, LIII, LVIII, LXIII, 94, 104, 112, 152-153, 162, 181-182, 210-213, 223, 226-227, 240, 273, 282, 290-291, 341, 348, 351, 387-388, 411-413
 Speer (*Sperius*) Udalricus, Gulielmi V, ducis Bavariae, consiliarius et secretarius intimus 185
 Spilimbergum (Spilimbergo, *Spilimbergum*), oppidum 431
 – ecclesia BMV 431
 Spinola Philippus, cardinalis, viceprotector Germaniae 11
 Spira (Speyer), civitas XIII
 Šrem, castellanatus
 – castellanus → Opaliński Andreas
 Staatz, oppidum 442
 Stanislaus S., epus Cracoviensis 191-192, 194-195, 432, 447
 Stará Ves (Altendorf, *Staravies*), pagus 444
 Status Ecclesiasticus XIV, XVI, 19, 149, 456
 Steiermark → Styria
 Stephanus Báthory, princeps Transilvaniae, rex Poloniae et magnus dux Lithuaniae XXXVIII, 5, 7, 30-32, 52, 59, 91, 116, 156-157, 160-161, 177, 207, 282, 325-326, 372, 448, 453
 Stephanus VIII Răzvan (Rozvan), palatinus Moldaviae XXV-XXVI
 Šternberk (Sternberg), oppidum
 – praepositus → Pynesius Melchior
 Stiria → Styria
 Stocholmia (Stockholm, *Stocolma*), urbs XXI, XLV-XLVI, LVII
 – arx regia 105
 – administrator → Brahe Gustavus

- gubernator → Brahe Ericus
- Stopka Christophorus IX
- Stopnica, oppidulum 106
- Stormaria (Stormarn), ducatus 253
- Strängnäs, dioecesis
- epus → Jonae Petrus
- Strasbourg → Argentoratum
- Strasburgum in tractu Culmensi (Brodnica), capitaneatus 6
- Strassburg → Argentoratum
- Straßengel → Via Angelorum
- Strassgang, locus 434
- ecclesia BMV 434
- - altare magnum 434
- Strein Richardus, orator Rudolphi II imperatoris in Polonia 172
- Strumień (Schwarzwasser, *Serumien*), oppidum 446
- Strzemiński Thomas, vicecancellarius Regni, epus Cracoviensis 317
- procuratores Romae 317
- Stuart, familia → Iacobus VI, rex Scotiae
- Styria (Steiermark, *Stiria*), ducatus XII, 3, 12, 67, 81, 200, 211, 399, 433, 436, 456 → Austria
- commendator ordinis Equitum Theutonicorum → Formentin Leonardus
- Suárez de Figueroa Laurentius → Figueroa Laurentius Suárez de
- Suchorzewski Stanislaus, canonicus Cracoviensis, card. Andreae Báthory familiaris, abbatiae Andreeviensis administrator LVIII, LXXX, 363, 385-386
- Sudercopia (Söderköping), oppidum
- comitia a. 1595 → Suecia
- Sudermania (Södermanland), ducatus
- dux → Vasa Carolus
- Sueborum regio (Schwaben) 445
- Sueci (*Suechi*, *Svecchi*, *Svechi*), gens XIX-XXII, 215, 237, 246-247, 271, 273-274, 289, 295, 330, 393-394, 396-398, 402, 404-406, 409
- Lutherani (protestantes) XXI-XXIII, XXXI, 408-409
- Suecia (*Svetia*), regnum XV, XVIII-XXIV, XXX-XXXII, XXXIV, XXXIX, XLV-XLVII, LIV-LV, LXV, 6, 19, 81, 99, 105, 115, 118, 124, 146, 149, 176, 180, 188, 199-200, 203, 207, 210-211, 214-217, 227-228, 236-238, 242-246, 248-249, 264, 267, 271, 273, 282, 294, 298, 312-313, 315, 329-332, 361, 363-365, 367-370, 372-374, 393-402, 404-409
- cardinalis protector → Borromeo Fridericus, Farnese Odoardus
- comitia (riksdag) Sudercopiensia a. 1595 XXIII
- Consilium Regni XXIII
- conventus Upsalensis a. 1593 XXI
- infans → Vasa Anna
- marescalcus campester → Brahe Gustavus
- nuntius apostolicus in → Malaspina Germanicus
- - extraordinarius in → Opaliński Andreas, cubicularius Clementis VIII secretus
- regens → Vasa Carolus
- reges 126, 192 → Ericus XIV Vasa, Gustavus I Vasa, Ioannes III Vasa, Sigismundus III Vasa, Vasa Carolus
- - oratores in Polonia 249
- regina → Catharina Jagellonica, Gunilla Bielke
- senatores, senatus XXIII, 293-294, 393-396
- Suffolkia (Suffolk), comitatus
- comes → Howard Thomas
- Suisse → Helvetia
- Suleiovia (Sulejów), abbatia Cisterciensium 342-343, 361, 382-384
- abbas → Uchański Arnulphus
- Svecchi*, *Svechi* → Sueci
- Svetia* → Suecia

- Svizzari* → Helvetii
Svizzera → Helvetia
Svizzeri → Helvetii
 Sycopolis, episcopatus titularis in Armenia
 – epus → Opaliński Andreas, praepositus Plocensis
 Szafraniec Stanislaus, tribunus Cracoviensis 207
 Szamos (Someş), fluvius 160
 Szatmár → Satmarium
 Szczepanów, pagus 191
 Szczur Stanislaus IX
 Szydłowiec, oppidum 307–308
 Szydłowiecka Elisabeth → Radziwiłł Elisabeth

 Tallinn → Revalia
 Tamburini → Montelupi Valerius
 Tarnovia (*Tarnoff*, Tarnów) comes de → Tarnowski Stanislaus
 Tarnowska Barbara → Zamoyska Barbara
 Tarnowski Ioannes, vicecancellarius Regni, praepositus Vladislaviensis, Lanciciensis et Cracoviensis 20, 28, 49, 77–78, 103, 121, 125, 151, 157, 247, 258, 294, 296–297, 322, 324–326, 328, 345–348, 365, 367, 454
 – Stanislaus, castellanus Sandomiriensis 28, 99, 103, 106, 362
 Tartari (*Scythae*), gens XXIV–XXVII, XXX, LIV, 19, 160, 274, 322–323, 345, 348–349, 384–385, 388, 390, 392, 406
 – Taurici 149, 271, 365
 – – princeps (chanus) → Gazi II Giraj
 – – – cursor in Poloniam missus 365, 368
 – – – legatus in Polonia 271, 274, 368, 390, 392–393
Tartaria → Chersonesus Taurica
 Tarvisini 430
 Tarvisium (*Tarvisum*, Treviso), civitas XLVIII, LIX, 430
 – episcopatus 430
 – epus → Cornaro Franciscus, Molino Ludovicus
 – palatium episcopale 430
 – – capella privata 430
 – praefectus → Mocenigo Leonardus
 Tatti Iacobus (Sansovino), architectus et sculptor 429
 Tautscher (Tavčar) Ioannes, epus Labacensis, Austriae Interioris locumtenens 433, 435
 Tęczyński Ioannes, castellanus Wojnicensis 103
Tedeschi → Germani
 Terlecki Cyrillus, epus orthodoxus (deinde unitus) Luceoriensis XXXI
Terra Promissionis → Palaestina
 Terra Septentrionalis (Norrland), provincia
 – gubernator → Brahe Ericus
 Terzani Ioannes Franciscus, iuris peritus Ferrariensis 456
 Theodorus I Ruricovič (Fëdor Ivanovič), magnus dux Moscoviae 15, 143, 256–257, 270, 273, 298, 368, 404–405
 Theutonicorum Equitum ordo 12, 81, 433–435
 – commendator → Austria, Labacum, Styria
 – ecclesia → Graecium
 – magnus magister → Habsburg Carolus de, Habsburg Maximilianus de
 Thorunium (Toruń), civitas
 – synodus evangelicorum generalis a. 1595 XLVII
 Ticocinum (Tykocin), oppidum 344
 – monasterium Bernardinorum 344
 Tirolensis → Troilo Franciscus
 Tirolis (*Tirol*), comitatus 12, 139

- comes → Ferdinandus II de Habsburg, Habsburg Leopoldus de (sub nomine Leopoldi V), Habsburg Maximilianus de
- - cancellarius aulae → Moser Iustinianus
- - commissarii controversiae Argentoratensis placandae causa nomine imperatoris subdelegati XVIII, 104, 106-107, 111
- - nuntius apostolicus extraordinarius missus ad → Malaspina Germanicus
- Tita Antonia, nata Facchinetti, Antonii uxor 424
- Antonius Tridentinus 424
- Caesar, Antonii filius → Facchinetti Caesar
- Tomasi Maria Melchiori de → Amalteo Maria Melchiori
- Torcello, dioecesis
- epus → Grimani Antonius
- Torino → Augusta Taurinorum
- Torre Ioannes de, epus Veglensis 64
- Toruñ → Thorunium
- Toscana → Etruria
- Traiskirchen (*Draskerken*), villa 437
- Trakai → Troki
- Transalpinæ civitates XV
- Transilvania, principatus XXVI-XXVII, XXIX, XXXVI-XXXVII, XLVIII-L, LVIII-LX, LXV-LXVI, 4, 6, 19, 30-32, 53, 66, 91, 116-117, 130, 132, 149, 155-156, 160, 169, 257, 261, 309-310, 358, 390-391
- cancellarius → Jósika Stephanus
- comitia generalia in Medgyes a. 1588 XLVIII
- - partialia Albae Iuliae a. 1592 30-31
- marescalcus → Gálffy Ioannes
- missio Iesuitarum in 116, 391
- - superior → Carillo Alfonsus
- - socii → Ladó Valentinus, Vásárhelyi Gregorius
- nuntiatura 66
- nuntius apostolicus extraordinarius in → Amalteo Attilius, Comuleo Alexander
- - ordinarius in LIX-LX → Visconti Alfonsus
- princeps → Báthory Andreas cardinalis, Christophorus Báthory, Sigismundus I Báthory, Stephanus Báthory
- - aula XLIX, 391
- - aulicus → Jósika Stephanus
- - confessorius et concionator → Carillo Alfonsus
- - consiliarius → Gyulay Paulus
- - cursor missus in Poloniam 260-261
- - musici Italici → Busto Petrus, Diruta Hieronymus, Mosto Ioannes Baptista
- - orator Florentiae et Romae → Jósika Stephanus
- - secretarius → Bodoni Stephanus
- principissa → Habsburg Maria Christina de
- senatores 31 → Gyulay Paulus
- Trautson Antonius, marescalcus aulae Maximiliani archiducis 183
- Trento → Tridentum
- Tresana, feudum
- marchiones de → Malaspina
- Treviso → Tarvisium
- Tricaricum (Tricarico), dioecesis
- epus → Frangipani Octavius Mirtus
- Tridentinus → Tita Antonius
- Tridentum (Trento), civitas XVII, 14
- Concilium XIV, XXXII, XXXVIII, XLIV, XLVIII, LXII, 14, 34, 37, 39, 42-43, 59, 83, 85, 87-88, 92, 111, 120, 173, 288, 290, 302, 339, 354-355, 383, 419
- - legatus a latere ad → Hosius Stanislaus

- epus → Madruzzo Ludovicus
- Troilo (*Troilo*) Franciscus, dominus in Lassothe et Jeutritz, Rudolphi II imperatoris consiliarius et camerarius, mercator Vratislaviensis 280, 387
- Troki (Trakai), oppidum
- castellanus → Proński Alexander, Radziwiłł Christophorus „Fulmen”, Radziwiłł Nicolaus Christophorus „Orbus”
- palatinus → Radziwiłł Nicolaus Christophorus „Orbus”
- Troilo* Franciscus → Troilo Franciscus
- Truhsess de Waldburg Gebhardus → Gebhardus Truhsess de Waldburg
- Tudor, familia → Elisabeth I, regina Angliae et Hiberniae; Henricus VIII, rex Angliae et Hiberniae
- Turcae (*Turchi*), gens XII, XX, XXIV-XXX, XXXIII, XXXVI, XLVII, LI, LXV, 19, 73, 116-117, 134, 153, 159, 169, 178, 181-182, 185, 198, 205, 210-213, 216, 257, 274, 281-282, 286, 291, 305-306, 309-310, 340, 348, 370, 377-378, 387-388, 391, 399, 406, 412
- Turcia, Porta Ottomanica, imperium XVIII, XXIV, XLVII, 59, 411
- imperator (sultanus) → Mehmedus III, Muradus III
- - legati (causarii) in Polonia 345, 348
- - - in Transilvania XLIX, 114-115 → Mustafa
- - ostiarius → Veli aga
- Turicum (Zürich), civitas 162
- Tuscolo Theophilactus de, Alberici filius → Benedictus IX
- Theophilactus de, Gregorii filius → Benedictus VIII
- Tusculum (Frascati, *Frascati*), oppidum L, 171, 175, 187, 234-235, 240, 252-253
- Tușora → Cecora
- Tykocin → Tycocinum
- Tyrrhenum mare XVI

- Uchański Arnulphus SOCist, abbas Suleioviensis 342-343, 350, 360-361, 382-384
- (*Uchanius*) Iacobus, epus Chelmensis, deinde Cuiaviensis, archiepiscopus Gnesnensis 290, 314, 318
- (*Uchajnski*) Paulus, capitaneus Drohobycensis, postea palatinus Belzensis, Stephani Báthory regis orator ad oboedientiam Gregorio XIII praestandam Romam missus 59
- Ugonotti* → Hugonotti
- Umbria, regio 118
- Una, fluvius 182
- Ungaria* → Hungaria
- Unieiovia (Uniejów), oppidum
- canonicus → Uchański Arnulphus
- Unterpergher Andreas, negotia Vincentii I de Gonzaga, ducis Mantuae, Oeniponte agens XVII, 162
- Unzmarkt (*Onsmarch*), oppidum 432
- Upsala (Uppsala, *Upsalia*), civitas XXII, XLVI, LVII, 409
- aepus → Andreae Angermannus Abraham
- conventus a. 1593 → Suecia
- ecclesia cathedralis 409
- gubernator → Brahe Ericus
- Urbanus VIII, pontifex maximus → Barberini Maphaeus
- Urbinum (Urbino), ducatus
- ducissa → Lucretia de Este
- dux → Franciscus Maria II de Rovere
- utraquistae, Hussitarum factio 192
- sectator → Georgius de Poděbrady

- Vadstena, oppidum XXIII, 395
- monasterium monialium S. Brigittae XXIII
- Vaini Aeneas, marescalcus curiae Ferdinandi I, magni ducis Etruriae 23, 423

- Valachi (*Vallachi*), gens 20, 150
 Valachia, palatinatus XXIX, XXXI, 391, 408, 411
 – orthodoxi XXXI
 – palatinus → Alexander Pravus, Michael Strenuus
Valacho metropolita → Mohila Georgius
 Valcia (Walcz), capitaneatus 392
 – capitaneus → Gostomski de Leżenice Hieronymus
 Valesii (de Valois), familia → Carolus IX, rex Galliae; Henricus, rex Poloniae et magnus dux
 Lithuaniae, rex Galliae
Vallachi → Valachi
 Valová, fluvius 443
 Vandalia (*Wandalia*) 253
 Vangrovecia (Wagrowiec), abbatia Cisterciensium 383
 – abbas → Zajączkowski Adalbertus
 – prior → Ostrowski Gregorius
 Vannini Thomas, card. Petri Aldobrandini familiaris XXXVI
 Varmia, dominium et regio 303, 363, 385
 – capitulum 363
 – – canonicus → Hosius Stanislaus, Kostka Nicolaus
 – – cantor → Hosius Stanislaus
 – dioecesis, episcopatus 5, 166, 205, 253, 297, 305
 – epus 155, 363 → Báthory Andreas, Cromerus Martinus, Hosius Stanislaus
 – – coadiutor → Báthory Andreas, Cromerus Martinus
 – – residentia → Heilsberga
 Varsavia (*Warschovia*, *Varsovia*, *Warssovia*, *Warszawa*), urbs passim
 – Antiqua 128
 – comitia Regni generalia annis 1573 (convocationis), 1587 (electionis), 1589, 1590, 1590–1591, 1592, 1593, 1596, 1597, 1598 → Polonia
 – ecclesia S. Georgii 128
 – – S. Ioannis Baptistae (collegiata) 128–129
 – – – capitulum 128
 – – – – archidiaconus → Fogelweder Stanislaus
 – – – – canonicatus XLVI
 – – – – canonicus → Piskorzewski Matthaeus, Sadłocha Niżeński Gasparus
 – – – – – gratialis (supernumerarius) → Kosacki Andreas
 – – – – – custos → Barski-Kochler Ioannes
 – – – – – decanus 128 → Kosacki Andreas, Pstrokoński Matthias
 – – – – – domus 128–129
 – – – – – praepositus → Sadłocha Niżeński Gasparus
 – – – – – scholasticus → Sadłocha Niżeński Gasparus
 – Facultas Theologica Iesuitarum VIII
 – incolae 367
 – Institutum Historiae Academiae Scientiarum Polonae nomini Thaddaei Manteuffel dicatum IX
 – monasterium Canonicorum Regularium Lateranensium 128
 – officialis et vicarius generalis → Pstrokoński Matthias
 – residentia nuntiorum apostolicorum 128, 245
 – sectio Pontificii Instituti Studiorum Ecclesiasticorum VIII
 – Tabularium Actorum Antiquorum Maximum LXIII
 Vasa, familia 180, 395, 455 → Caecilia, marchionissa Badeniana Aureliae Aquensis; Ericus XIV, rex Sueciae; Gustavus I, rex Sueciae; Ioannes III, rex Sueciae; Sigismundus III, rex Poloniae et Sueciae
 – Anna, Ioannis III filia 4, 6, 79, 365, 367–368, 390–391, 448, 450, 452
 – Carolus, Gustavi I filius, dux Sudermaniae XX–XXI, XXIII, XLVII, 293–294, 313, 393–396, 402, 404–409
 – – adhaerentes 393–394
 – Catharina, Sigismundi III filia XXXIV

- Ioannes, Ioannis III filius 393, 396
- Margarita → Brahe Margarita
- Vásárhelyi Gregorius SI, missionarius in Transilvania 391
- Vaudémont de, familia → Carolus III, dux Lotharingiae; Christina de Lotharingia, magna ducissa Etruriae
- Carolus, Caroli III filius, cardinalis, epus Metensis et Argentoratensis XVIII, 104, 106-108, 113, 162, 185-186, 275
- Franciscus, Caroli III filius, comes 186
- Henricus, Caroli III filius, marchio Mussipontis 106
- Veglia (Krk), dioecesis
- epus → Torre Ioannes de
- Velasco Ioannes Ferdinandus de, gubernator Mediolani XXXVI
- Veleradium (Velehrad), abbatia Cisterciensium 445
- abbas → Schwaben Eggardus a
- Veli (Ali) aga, ostiarius bassa 306, 310
- Venceslaus II, rex Bohemiae et Poloniae 372
- Venceslaus III, rex Hungariae, deinde Bohemiae et Poloniae 372
- Veneta lacuna 52
- insulae → Litus, Murano, Sancta Maria Gratiarum, Sanctus Christophorus de Pace, Sanctus Georgius Maior, Sanctus Michael, Sanctus Spiritus, Torcello
- Veneti XLIX, 150, 428-430, 454, 456 → Cornaro Aloisius, Cornaro Franciscus, Grimani Antonius, Lando Hieronymus, Mazzuola Ioannes Baptista, Molino Ludovicus, Zaroti Alexander, Zaroti Octavianus
- patricii → Badoero Albertus, Duodo Petrus; Grimani, Fossae Clodiae praefectus; Ruzzini Carolus, Soranzo Iacobus, Soranzo Ioannes
- Venetiae (*Venetia*, Venezia, *Vinetia*), urbs et respublica XXXVI, XLI-XLIII, L, 7, 12, 20, 29, 33, 49-53, 55-56, 132, 150, 162, 184, 186, 209, 214, 226, 240, 280, 284, 291, 345, 348, 426-430, 454-456
- Collegium Plenum (Consilium Secretum) 52, 429
- - Sapientium 52, 348, 427
- - - Sapientes de terra firma (sectio) 427
- - - socii 427 → Duodo Petrus
- Consilium Maius 52, 427
- - Minus 427
- domus Caroli Ruzzini 429
- duces 51-52, 427, 429 → Cicogna Paschalis, Ponte Nicolaus de
- - consiliarii 427-428
- forum S. Marci 184
- Merceria (*Merzaria*), platea 184
- nuntius apostolicus → Acquaviva Marcellus, Capua Hannibal de
- oratores 52, 348
- - in Anglia, Gallia, Polonia atque Pragae → Duodo Petrus
- - Romae → Contarini Zacharias, Donato Leonardus, Grimani Marinus, Paruta Paulus, Sanudo Fridericus
- - - residens → Duodo Petrus, Moro Ioannes, Paruta Paulus
- - in Sabaudia → Duodo Petrus
- palatium ducale S. Marci 427, 429
- - aula Consilii Secreti (Sala del Collegio) 429
- partes urbis 427
- patriarcha → Priuli Laurentius
- Pregadi (*Praecaio*, *Precaio*) 52, 427-428
- rectores provinciarum 52
- Rialto, pons 184
- senatores, senatus 51-52, 348, 426-430
- Signoria 52, 348
- tabellarius publicus 29

- Ventionum (Venzone, *Venzonum*), pagus 431
- Vera y Aragon Franciscus de, orator Hispanorum Venetiis residens 428
- Vercellae (Vercelli), dioecesis
- epus → Bonomi Ioannes Franciscus
- Veress Andreas XLIX
- Vervinum (Vervins), oppidum L
- Vestri de Barbiano Marcellus, secretarius brevium 3, 35, 48, 62, 91-93, 340, 419
- Via Angelorum (Straßengel), mons 435
- ecclesia 435
- Viena, *Vienna* → Vindobona
- Vignacourt Ludovicus de, magnus ordinis Equitum Melitensium magister 113
- Villacum (*Villacchum*, *Villacum*, Villach), oppidum 431-432
- ecclesia catholica 431-432
 - hospitium 432
 - Lutherani (*haeretici*) 431
 - monasterium Franciscanorum Conventualium 431
 - - sodalis 431
- Villafranca (Villafranca in Lunigiana), feudum
- marchiones de → Malaspina
- Viller Bartholomaeus SI, provinciae Austriae praepositus 116
- Vilna (Vilnius, Wilno), urbs XXXI, XXXVIII, 20, 150, 190, 192, 308
- Academia Iesuitarum 156
 - - rector → Skarga Petrus
 - capitaneatus 289
 - capitaneus → Radziwiłł Christophorus „Fulmen”
 - castellanatus 289
 - castellanus → Kiszka Ioannes, Pac Paulus
 - delubrum protestantium XXXI
 - dioecesis, episcopatus XXXII, LXV, 19-20, 165, 167, 297
 - - protestantes in XXXII, XXXVIII
 - - visitator apostolicus → Comuleo Alexander
 - ecclesia cathedralis XXXVIII
 - - capitulum 19
 - - - canonicus → Fogelweder Stanislaus
 - - - scholasticus → Kostka Nicolaus
 - epus 155, 294, 322 → Protaszewicz Valerianus, Radziwiłł Georgius, Wojna Benedictus
 - - coadiutor → Radziwiłł Georgius
 - - nominatus et provisus, sed non admissus → Maciejowski Bernardus
 - palatinus → Radziwiłł Christophorus „Fulmen”, Radziwiłł Nicolaus Christophorus „Orbus”, Radziwiłł Nicolaus „Niger”, Sapieha Leo
 - seminarii pontificii alumni 358
- Vincentius I de Gonzaga, dux Mantuae XVII, XLII, 162, 428
- Vincentius magister → Kadlubek Vincentius
- Vindobona (*Viena*, *Vienna*, Wien), urbs XI, XVIII, XXXIX, XLIII, L, LII, LXI, 29, 59, 62-68, 70-71, 111-112, 122, 131-132, 135, 150, 152-153, 158-159, 162, 168, 172, 222, 280, 331, 348, 368, 408, 410, 436-439, 442
- aula imperialis 266
 - ecclesia Novem chororum angelicorum, Kirche am Hof (Iesuitarum) 438-439, 442
 - - S. Augustini (Augustinianorum Eremitarum) XLIII, 437, 439-441
 - - - oratorium 437, 439
 - - S. Crucis, Minoritenkirche (Franciscanorum Conventualium) 440, 442
 - - S. Francisci 438
 - - S. Mariae Reginae Angelorum (monialium S. Clarae) 438, 440
 - - S. Mariae Scotorum, Schottenkirche 439
 - - S. Stephani protomartyris (cathedralis) 438
 - epus → Neubeck de Freiburg Ioannes Caspar

- negotiorum cursus publici curator → Ferrari Ambrosius
- nuntius apostolicus → Germania
- palatium Amalienburg 437-440, 442
- imperiale (Burg) 437, 439, 441
- Stallburg 437
- platea Franciscanorum (Franziskanerplatz) 438
- In der Burg 437
- tabellarius publicus 68, 152-153
- Vinetia* → Venetiae
- Vinta Belisarius, Ferdinandi I, magni ducis Etruriae, secretarius primarius XIV, 33
- Visconti (*Visconte*), familia → Azzo, dominus Mediolani; Luchinus, dominus Mediolani
- Alfonsus, epus Cerviensis, in Polonia extraordinarius et in Transilvania ordinarius apostolicus nuntius, antea apud Rudolphum II imperatorem eodem munere fungens XXVI, LI, LXV-LXVI, 280
- Viscovia (*Všcovia*, Vyškov, Wischau), oppidum 443
- Visigothi, gens 193
- reges 193 → Recaredus I
- Visingsborg, comitatus 105, 238
- comes in → Brahe Ericus, Brahe Gustavus
- Vistula (Wislą), fluvius 446
- Viterbium (Viterbo), civitas XLIII, 422
- dioecesis administrator, deinde epus → Montilio Carolus
- Vladimiria (Włodzimierz), oppidum
- capitaneus → Ostrogski Constantinus Basilius
- epus orthodoxus (deinde unitus) → Pociej Hypatius
- Vladimirus Magnus, magnus dux Kioviensis 194
- Vladislaus IV Cumanus (*Chunnus*, Kun), rex Hungariae 192
- Vladislaus II Jagello, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, deinde Lithuaniae princeps supremus 190, 192
- Vladislavia (Włocławek), oppidum XLIV, 109, 355
- Archivum Dioecesanum LXIV
- curia episcopalis 109-110
- cancellarius → Bieńkowski Ioannes
- instigator et notarius → Bieńkowski Ioannes
- dioecesis, episcopatus 109-110, 173, 253, 269, 289, 314, 318, 326, 334-335, 354
- ecclesiae collegiatae 173
- ecclesia cathedralis sub invocatione Assumptionis BMV 173, 289, 302, 318, 354-355, 413
- altare BMV Annuntiatae 289
- capitulum 301-302
- canonici 302 → Bieńkowski Ioannes
- praepositus → Tarnowski Ioannes
- collegium vicariorum 354-355
- praepositura hospitalis → Iunivladislavia
- epi (Vladislavienses et Pomeraniae alias Cuiavienses dicti) 170, 326 → Baranowski Adalbertus, Karnkowski Stanislaus, Rozrażewski Hieronymus, Sienna Iacobus de, Tarnowski Ioannes, Uchański Iacobus
- cancellaria LXIV
- commissarii 302
- residentia → Volboria
- suffraganeus → Dziaduski Ioannes
- Voitechus S. → Adalbertus S.
- Vola (Wola), pagus ad Varsaviam 207
- conventus nobilium partibus adversis studentium a. 1592 206-207, 210, 212
- Volboria (Wolbórz), oppidum et residentia episcoporum Cuiaviensium 170-173, 234
- Volga → Rha
- Volhinia, regio 259

- marescalcus terrae → Ostrogski Constantinus Basilius
- Volsinium (Bolsena, *Bulsena*), oppidum 422
- Viscovia* → Viscovia
- Vrader Lambertus → Wrader Lambertus
- Vratislavia (*Franislavia*, *Wratislavia*, Wrocław), urbs 218, 280, 368, 387–388
- ecclesia cathedralis 20, 444–445
- - capitulum 445
- - - canonicatus LIII
- - - canonicus → Jerin Andreas de, Pawłowski Stanislaus, Pernštejn Maximilianus de, Pynesius Melchior
- - - praepositus → Jerin Andreas de, Rozrażewski Hieronymus
- epus → Habsburg Carolus de, Jerin Andreas de
- mercator → Troilo Franciscus
- Vulcanio Petrus Maria, commissarius apostolicus in Polonia XV, 7
- Vuolsgena* → Włoszczowa
- Vyškov → Viscovia

- Wąchock, abbatia Cisterciensium XXXVIII
- abbas commendatarius → Radziwiłł Georgius, Solikowski Ioannes Demetrius
- Wągrowiec → Vangrovecia
- Walcz → Valcia
- Wandalia* → Vandalia
- Warssovia*, Warszawa → Varsavia
- Welfen a, familia → Gulielmus Iunior, dux Brunsvicensis et Luneburgensis Luneburgi; Henricus, dux Brunsvicensis et Luneburgensis Dannebergae; Henricus Iulius, dux Brunsvicensis et Luneburgensis Guelferbyti
- Wettin de, familia → Christianus II, dux elector Saxoniae
- Wien → Vindobona
- Wiener Neustadt → Nova Civitas Austriae
- Wierzbowski Theodorus VII
- Windakiewicz Stanislaus VII
- Wischau → Viscovia
- Wisła → Vistula
- Wiślica, oppidum 68
- Wiśniowiecka Elisabeth Euphemia → Radziwiłł Elisabeth Euphemia
- Wittelsbach de, familia 161, 275, 357, 452 → Albertus V, dux Bavariae; Ernestus, aepus elector Coloniensis; Gulielmus V, dux Bavariae; Ioannes Casimirus, palatinus in Lautern; Maria de Bavaria, archiducissa Austriae; Mathildis de Bavaria, marchionissa Badeniana Aureliae Aquensis
- Albertus, Gulielmi V filius 357
- Ferdinandus, Gulielmi V filius, coadiutor Berchtesgadensis 107, 161, 185, 275, 357
- Maximilianus, Gulielmi V filius 14, 357
- Philippus Gulielmus, Gulielmi V filius, epus Ratisbonensis 161, 185, 275, 357
- Włocławek → Vladislavia
- Włodzimierz → Vladimiria
- Włoszczowa, oppidum 165
- (*Vuolsgena*, Włoszczówka), villa 165
- - ecclesia parochialis 165
- Wojanowski Felix, ordinis Equitum Melitensium commendator Posnaniensis 113
- Wojna Benedictus, epus Vilnensis 20
- Gabriel, vicecancellarius M.D.L. 151
- Wojnicz, castellanatus
- castellanus → Firlej Ioannes, Tęczyński Ioannes
- Wojtyska Henricus Damianus CP VIII–IX
- Wola → Vola
- Wolbórz → Volboria

- Wolfenbüttel → Guelferbytum
 Wolkersdorf (*Wulkersdorf*), oppidum 442
 – ecclesia 442
 Wolski Nicolaus, gladifer Regni, capitaneus Crepicensis, ordinis Equitum Melitensium commendator Posnaniensis 113, 449
 Wolucki Paulus, Sigismundi III regis secretarius 29
 Wrader (Vrader) Lambertus, Sigismundi III regis secretarius, capitaneus Nitaviensis 155, 157, 160
Wratislavia, Wrocław → Vratislavia
Wulkersdorf → Wolkersdorf
 Wyrozumski Georgius IX
 Wyszynski Stephanus, cardinalis, primas Poloniae VIII
- Ximenez Iacobus SI LI
- Zabern → Saverne
Zachmar → Satmarium
 Zacynthus (Zante, Zákinthos)
 – epus → Commendone Ioannes Franciscus
Zadar → Iadera
 Zagordi Ioannes Franciscus, Innocentii IX secretarius domesticus 4
 Zähringen de, familia 68, 440 → Christophorus II, marchio Badenianus Aureliae Aquensis; Filibertus, marchio Badenianus Aureliae Aquensis; Maria Salomea de Badenia, landgravia in Leuchtenberg
 – Ioannes Carolus, marchio Badenianus, eques Melitensis 113–114
 Zajaczkowski Adalbertus SOCist, abbas Vangrovecensis, provinciae Polonae commissarius 382–383
 Zákinthos → Zacynthus
 Zakrocimum (Zakroczym), castellanatus
 – castellanus → Miński Stanislaus
 Zakrzewski Vincentius VII
 Zamoscium (Zamość), oppidum, sedes Ioannis Zamoyski cancellarii 284–285
 – forum 285
 – macellum 285
 Zamoyska Barbara, nata Tarnowska, Ioannis cancellarii uxor 105–106, 135
 Zamoyski (*Zamoscius*, *Zamoski*) Grzymala Ioannes, Sigismundi III regis secretarius Romam ablegatus 49–50
 – (*Zamoischi*, *Zamoscius*, *Zamoski*, *Zamosschi*) Ioannes, cancellarius Regni, generalis exercituum Regni capitaneus XV, XVIII–XX, XXIV–XXVII, XXIX–XXX, XXXIII, XXXVI–XXXVII, XXXIX–XL, XLII, XLIV–XLV, XLVII, XLIX–L, LXXIV, 7, 12–13, 28, 31–32, 79, 98–99, 102–106, 114–117, 123, 125–126, 134–135, 143, 155, 157–160, 165–166, 168–169, 175–176, 178, 184, 187–189, 196, 198, 200–202, 204–205, 209–210, 212, 214, 216–221, 223, 225, 227, 229–231, 237–238, 241–245, 247–250, 257–263, 265–269, 271–275, 277, 283–286, 294, 296–297, 306, 309–313, 322–324, 327–329, 331, 333–334, 340, 345–346, 351–352, 358, 362, 367, 369–370, 373–376, 379–380, 390–393, 397, 399–401, 404, 406–407, 410, 412, 414
 – – familiaris 223, 225
 – – nuntius 126, 188
 – – sectatores (*adherenti*, *parte cancellariana*) XVIII–XIX, 105, 123, 168, 187, 189, 196, 201, 209, 217–219, 231, 237, 242–250, 258–262, 272, 279, 323, 328–329, 331, 399–401
Zante → Zacynthus
Zara → Iadera
 Zaroti (Zarotti) Alexander, Octaviani filius, medicus card. Georgii Radziwiłł 50
 – Octavianus, Venetus 50
 Zator, oppidum 446
 Zawichost, castellanatus
 – castellanus → Przerebski Maximilianus
 Zaya, fluvius 442

- Zbaraski Ianussius, palatinus Braclaviensis 103
- Zebrzydowski Nicolaus, palatinus Lublinensis, capitaneus Cracoviensis, aulicae militiae praefectus
XIX, XLVII, 28, 99, 103, 248-249, 271-272
- Zelandia (*Zelanda*), provincia 21, 151
- Žemaitija → Samogitia
- Zieliński Gregorius, palatinus Plocensis 103
- Żmudź → Samogitia
- Żółkiewski Stanislaus, castellanus Leopoliensis, campestris exercituum Regni capitaneus 99
- Zuñiga Ioannes de, comes de Miranda, vicerex Neapolis XIV
- Żurawica, villa 316
- parochus in → Orzechowski Stanislaus

Officina Typographica Universitatis Jagellonicae

**INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE
ACADEMIA SCIENTIARUM ET LITTERARUM POLONA**

Sumptibus Foundationis Lanckoroński

Series **ACTA NUNTIATURAE POLONAE**

Hactenus paruerunt:

T. I: *De fontibus eorumque investigatione et editionibus. Instructio ad editionem. Nuntiorum series chronologica*, auctore Henrico Damiano Wojtyska CP, Romae 1990.

T. II: *Zacharias Ferreri (1519–1521) et nuntii minores (1522–1553)*, ed. Henricus Damianus Wojtyska CP, Romae 1992.

T. III/1: *Aloisius Lippomano (1555–1557)*, ed. Henricus Damianus Wojtyska CP, Romae 1993.

T. VI: *Iulius Ruggieri (1565–1568)*, collegit et paravit † Thaddaeus Glemma, supplevit et ed. Stanislaus Bogaczewicz, Romae 1991.

T. IX/1: *Vincentius Lauro (1572–1578)*, vol. 1: (25 VII 1572 – 30 IX 1574), ed. Miroslaus Korolko et Henricus Damianus Wojtyska CP, Romae 1994.

T. XV/1: *Germanicus Malaspina (1591–1598)*, vol. 1: (1 XII 1591 – 31 XII 1592), in quo publicantur etiam documenta legationem a latere cardinalis Georgii Rадziwiłł necnon munera ab Attilio Amalteo et Maximiliano de Pernštejn expleta illustrantia, ed. Lescus Jarmański, Cracoviae 2000.

T. XVIII/1: *Franciscus Simonetta (1606–1612)*, vol. 1: (21 VI 1606 – 30 IX 1607), ed. Adalbertus Tygielski, Romae 1990.

T. XXIII/1: *Antonius Santa Croce (1627–1630)*, vol. 1: (1 III 1627 – 29 VII 1628), ed. Henricus Litwin, Romae 1996.

T. XXIV/1: *Honoratus Visconti (1630–1636)*, vol. 1: (20 IV 1630 – 31 VII 1631), ed. Adalbertus Biliński, Romae 1992.

T. XXXIV/1: *Opitius Pallavicini (1680–1688)*, vol. 1: (10 VIII 1680 – 29 III 1681), ed. Maria Dòmin-Jáčov, Romae 1995.

T. XXXIV/2: *Opitius Pallavicini (1680–1688)*, vol. 2: (III 1681 – 15 VII 1681), ed. Maria Dòmin-Jáčov, Romae 1997.

T. XLI/1: *Iulius Piazza (1706–1708)*, vol. 1: (8 VII 1706 – 31 III 1707), ed. Ioannes Kopiec, Romae 1991.

T. XLI/2: *Iulius Piazza (1706–1708)*, vol. 2: (1 IV 1707 – 31 VIII 1707), ed. Ioannes Kopiec, Romae 1997.

T. XLI/3: *Iulius Piazza (1706–1708)*, vol. 3: (1 IX 1707 – 24 III 1708), ed. Ioannes Kopiec, Romae 1998.

T. LVII/1: *Achilles Ratti (1918–1921)*, vol. 1: (4 V 1918 – 31 VII 1918), ed. Stanislaus Wilk SDB, Romae 1995.

T. LVII/2: *Achilles Ratti (1918–1921)*, vol. 2: (1 VIII – 11 XI 1918), ed. Stanislaus Wilk SDB, Romae 1996.

T. LVII/3: *Achilles Ratti (1918–1921)*, vol. 3: (12 XI 1918 – 31 I 1919), ed. Stanislaus Wilk SDB, Romae 1997.

T. LVII/4: *Achilles Ratti (1918–1921)*, vol. 4: (1 II 1919 – 30 IV 1919), ed. Stanislaus Wilk SDB, Romae 1998.